Intervju: Stevan Filipović

Kako da ga što brže sklonimo

Region

Kriza, sukobi i beznađe

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

9 770353 802002 01305

VREME

broj 1366

9. mart 2017.

IZBORI 2017

UTERIVANJE STRAHA

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena"
u neku od knjižara „Delfi" i kupite
jedan od deset naslova sa ovog spiska
po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 18. februara do 17. marta 2017.

Karen Duve:
GRRRIM

Ponovo ispričane bajke braće Grim, ovoga puta kao crnohumorne priče o porodičnim razmiricama, fobijama, kompleksima i bizarnim idejama o ljubavi. Crvenkapa ima posla s vukodlacima, a Snežana je optužena za promiskuitet.

Folker Kučer:
JEDAN NEREŠEN SLUČAJ

U poslednjim danima Vajmarske republike mladi inspektor, istražujući jedan zločin, ulazi u klupko kriminalnog, vojnog i političkog podzemlja Berlina i upliće se u zaveru grupe koja krijumčari zlato da bi izvela puč. Izvrstan istorijski triler.

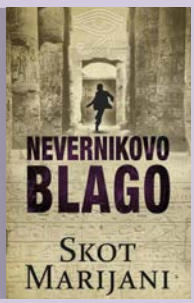

Šeli King:
TRENUCI SREĆE

Mlada programerka je ostala bez posla u Silicijumskoj dolini, i sada vreme provodi u jednoj prodavnici polovnih knjiga. Kada joj u ruke dospe staro izdanje Ljubavnika ledi Četerli *s beleškama nekadašnjih ljubavnika na marginama, ona započinje istragu o njihovoj sudbini. Ljubavna priča, knjiga za prave knjigoljupce i roman o preteranostima modernog doba.*

Skot Marijani:
NEVERNIKOVO BLAGO

Triler o lovu na drevno egipatsko blago zbog koga je previše ljudi ubijeno, napisan na tragu Roberta Ladlama, Dena Brauna i Vilbura Smita.

Majkl Levin:
GERILA PR 2.0

Pod motom „kako da vodite uspešnu medijsku kampanju, a da pritom ne bankrotirate", poznati savetnik za odnose s javnošću napisao je vodič kroz principe i pravila medijskih kampanja i strategija.

Dženi Kolgan:
VIDIMO SE U KAPKEJK KAFEU

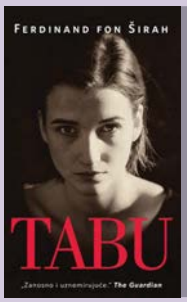
Proglašena tehnološkim viškom, ali naoružana poverenjem u ljude i dedinim receptima za najbolje kolače na svetu, ona okreće nov list i otvara kafe. Duhovit i optimističan ciklit roman prošaran receptima.

Kiti Ficdžerald:
SVINJOTOPIJA

Neobičan roman o prijateljstvu jedne usamljene gnevne šiparice i sredovečnog čoveka izolovanog od društva zbog strašnih fizičkih deformiteta, a koji ima tajnu opsesiju – gajenje svinja.

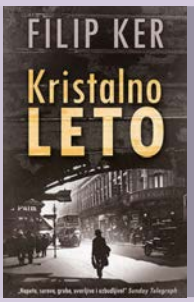
Ferdinand fon Širah:
TABU

Triler o multimedijalnom umetniku koji istražuje teme lepote, seksualnosti i usamljenosti, a onda biva optužen za ubistvo mlade devojke. Brani ga jedan stari advokat, koji ubrzo shvata da se još nikada u sudskoj praksi nije sreo sa sličnim slučajem.

Glen Dankan:
KRV NAŠA NASUŠNA

Knjiga iz trilogije o poslednjem vukodlaku Džejkobu Marlou, erotska ljubavna priča o završnoj borbi za opstanak između vukodlaka i vampira, uz ironičan osvrt na to šta zapravo znači biti ili ne biti ljudsko biće. Odličan horor za ljubitelje ovog žanra.

Filip Ker:
KRISTALNO LETO

Istorijsko-politički triler čija se radnja odigrava u Berlinu 1936. godine. Privatni detektiv Berni Gunter, odlikovani veteran iz Prvog svetskog rata i bivši policajac, istražuje smrt ćerke jednog industrijalca s vezama u vrhu nacističke države. To ga uvodi u mračno središte režima koji će uskoro gurnuti svet u najkrvaviji rat u istoriji.

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižara „Momo Kapor", Stanoja Glavaša br. 1, Beograd
Delfi knjižara, Immo Outlet centar, Gandijeva br. 21, Beograd
Delfi knjižara „SKC", Kralja Milana br. 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara „Borislav Pekić", Knez Mihailova br. 40, Beograd
Delfi knjižara, Makedonska br. 12, Beograd
Delfi knjižara „Dobrica Ćosić", Bulevar kralja Aleksandra br. 146, Beograd
Delfi knjižara „Vuk Karadžić", Bulevar kralja Aleksandra br. 92, Beograd
Delfi knjižara, Vareška br. 4, Beograd
Delfi knjižara, Požeška br. 118a, Beograd
Delfi knjižara, TC Zira, Ruzveltova br. 33, Beograd
Delfi knjižara, Terazije br. 38, Beograd
Delfi knjižara, Glavna br. 20, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar Mihajla Pupina br. 181, Beograd
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Živka Davidovića br. 86, Beograd
Delfi knjižara „Miloš Crnjanski", Vase Čarapića br. 2-4, Beograd
Delfi knjižara, TC Zemun park, autoput za Novi Sad br. 124-126, Beograd
Delfi knjižara „Borča", Zrenjaninski put bb, Beograd
Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd
Delfi knjižara, TC Big Shopping Center, Sentandrejski trg br.11, Novi Sad
Delfi knjižara „Jovan Jovanović Zmaj", Zmaj Jovina br. 12, Novi Sad
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića br. 12, Pančevo
Delfi knjižara, TC Rodić, Sremska Mitrovica
Delfi knjižara, TC Aviv park Zrenjanin Ul. Bagljaš Zapad br. 5, Zrenjanin
Delfi knjižara „Vasko Popa", Trg Sv. Teodora Vršačkog br. 5, Vršac
Delfi knjižara, Korzo br. 8, Subotica
Delfi knjižara, TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica
Delfi knjižara, Voždova br. 4, Niš
Delfi knjižara, TC Kalča, lam. E, lok. 11, Niš
Delfi knjižara Stop Shop, Bulevar Medijana 21g, Niš
Delfi knjižara, Kralja Petra I br. 12, Kragujevac
Delfi knjižara, Kneza Miloša br. 33, Valjevo
Delfi knjižara, „Branko Ćopić", Omladinska br. 37, Kraljevo
Delfi knjižara, Gradsko šetalište bb, Čačak
Delfi knjižara, Stari korzo br. 2, Požarevac
Delfi knjižara, Mirka Tomića br. 88, Kruševac
Delfi knjižara, Trg Svetog Save br. 46, Užice
Delfi knjižara, TC VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Delfi knjižara, Vojvode Milana br. 4, Gornji Milanovac

VREME
BROJ 1366
9. mart 2017.

04 Zoom: Hod po tankom ledu

06 **Blokada institucija: Šta sve možeš kad si Vučić**

11 Nuspojave: Šega i komika prdeža na sahrani

12 Kampanja: Danju premijer, noću kandidat

14 Izbori 2017: Uterivanje straha

23 Osmi mart, 40. put: Gorak hleb i uvele ruže

24 **Medijska zloupotreba žrtava nasilja: Direktan prenos silovanja**

29 Lisica i ždral: Jezičke doumice

KULTURA

30 Uspomena: Lazar Stojanović

33 **Intervju: Vladislav Bajac, pisac i izdavač**

36 Kultura i država: Sve po zakonu

38 Tradicija: Zašto "Student" više ne postoji

40 Jubilej džeza: Štala bluz

41 Nove teorije: Prostor nije nevin

42 Televizija: Rat za sećanje

43 Intervju: Milan Jovanović, urednik izdavačke kuće Darkwood

45 TV manijak: Predizborna influenca

SVET

46 Region: Zaoštravanje krize

48 Međudržavne krize: Voz bez kočničara

50 Makedonija: Piromani iz našeg sokaka

52 Crna Gora: U senci državnog udara

53 BiH: Proizvodnja veštačkih kriza

55 Kosovo: Ni blizu dogovora

59 Navigator: Džaba smo krečili

60 Strip: Dopisnice iz Ravensburga

62 Vreme uživanja: Koze

Kako to da je Evropskom parlamentu važno da rezolucijom o Srbiji (u kojoj se, između ostalog, od zvaničnog Beograda traži hitno rešavanje slučaja Savamala) ne naruši demokratski izborni proces, pa su odlučili da rezoluciju usvoje posle izbora u Srbiji...

PIŠE: ZORA DRČELIĆ

Šta ovdašnji, dominantni obrazac izveštavanja poručuje žrtvama, nasilnicima i uopšte društvu

PIŠE: JELENA JORGAČEVIĆ

"Svi intelektualno nastrojeni pojedinci moraju da sumnjaju jer je sumnja odraz poželjnog nivoa inteligencije. Samo nedovoljno pronicljiv čovek može sumnju pogrešno da razume kao nesigurnost, umesto kao potrebu za kreativnim i novim saznanjima. O sebi, o drugima, o svetu"

PIŠE: NEVENA MILOJEVIĆ

Fotografija na naslovnoj strani: Milovan Milenković

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

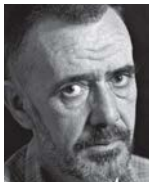
e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Hod po tankom ledu: Vučić u totalnoj kampanji, koga zavaravamo kad govorimo o ekonomskoj stabilnosti i šta su vikali pod prozorom Slobodana Antonića

Umesto razložne skepse i ozbiljne rasprave, naš glavni pretendent na svu moć širi raskalašan optimizam i izbegava svaki razgovor u kome bi neko mogao da ga suoči s činjenicama. Tako teče kampanja u kojoj se Vučić takmiči sam sa sobom u izmišljanju boljeg života

UJUTRU I UVEČE: DVA LICA ISTOG ČOVEKA

Izborna kampanja traje tek sedam dana i Aleksandar Vučić svaki dan prikazuje dva lica: ujutru je predsednik Vlade, a uveče pretendent na mesto predsednika Srbije. Tako je u utorak, kad ovaj tekst nastaje, otvorio novi pogon stare fabrike "Kontinental" u Subotici, a uveče je održao predizborni miting u istom gradu.

Mediji se utrkuju ko će brže, jače i bolje (ili je red reči u sloganu SNS-a nešto drugačiji) da izvesti o poduhvatima nedospavanog premijera i pretendenta, a ostali kandidati dobijaju koske na medijskom tržištu i salvu uvreda u podguznim tabloidima, pa vi vidite koliko je kampanja poštena.

O svemu tome pišemo opširno na stranicama ovog broja "Vremena" pa bih čitaocima da skrenem pažnju na neke teme koje su u interpretaciji Vučića i njegovih zgodne za mitingaško mlataranje partijskim zastava, ali su podalje od istine i pre su razlog za zabrinutost nego za skandiranje vođi.

Vučić se razmahuje brojevima o nekakvom i tobožnjem uspehu u srpskoj ekonomiji, sipa na sve strane procente i strane reči, opsenjuje prostotu kilometrima, tonama i skokovima po raznim beznačajnim listama, a skriva, kako se u izbornim kampanjama obično i radi, činjenicu da je sve to ples na tankom ledu, ostvaren najvećim delom zbog povoljne ekonomske situacije u evrozoni, i da sa očekivanim rastom kamata i posebno rastom vrednosti dolara sve to može da se pokaže kao luk i voda i da se ispostavi da Srbija za ovih pet godina pod njegovom vladavinom nije postigla neki suštinski napredak.

Možda je to, rekao bi neki cinik veći od mene, razlog što beži s premijerskog mesta i obezbeđuje, ukoliko pobedi na predsedničkim izborima, funkciju koja em traje pet godina, em ga abolira od mogućeg budućeg posrtanja ekonomskih poslova i daljeg zaostajanja životnog standarda građana.

ARGUMENTI I FAKTI: ČUJMO I DRUGO MIŠLJENJE

Ne bez doze duhovitosti, Džejm Ruf, šef misije MMF-a za Srbiju, u utorak je na Kopaonik biznis forumu rekao da su mu posao olakšali guvernerka Jorgovanka Tabaković i ministar finansija Dušan Vujović koji su, u govorima pre njega, nahvalili vladu, pa bi on mogao da se skoncentriše na probleme.

Ponovio je ono što je napisao u autorskom tekstu za beogradski NIN i "Kopaonik biznis forum reviju" i istakao da su prihodi stanovništva bolno niski i da bi se to promenilo potrebno je da rast bruto društvenog proizvoda bude znatno viši od tri procenta. Primetio je još da su gubici u mnogim javnim preduzećima toliki da bi državi bilo jeftinije da plaća radnike da ostanu kod kuće nego da nastavi da subvencijama te firme održava u životu.

Uvek oprezni Fiskalni savet na kopaoničkim susretima ekonomista opšte prakse, pokornih privrednika i nemalog broja starleta koje tu dolaze "trbuhom za kruhom" u svom izveštaju će upozoriti (zanemarimo ritualne pohvale fiskalnoj politici) da u Srbiji raste BDP, ali to se događa svuda u regionu i to u još većoj meri; učešće investicija u BDP-u je izuzetno nisko (najniže u regionu); uštede u javnom sektoru dostigle su samo polovinu planiranih i na kraju, ali ne kao poslednje, upozoravaju da će pre ili kasnije doći do promene povoljnih međunarodnih okolnosti.

Dejan Šoškić, bivši guverner NBS i profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu, upozorava da će dogodine biti teško ostvariti rast BDP-a od tri odsto s obzirom da je prošlogodišnji rast bio 2,7 odsto i da, s obzirom na relativno visoku startnu osnovu, bilo koja nepovoljna okolnost taj cilj čini neostvarivim (recimo, podbačaj poljoprivredne proizvodnje).

Umesto razložne skepse i ozbiljne rasprave, naš glavni pretendent na svu moć širi raskalašan optimizam i izbegava svaki razgovor u kome bi neko mogao da ga suoči s pomenutim činjenicama. Tako teče kampanja u kojoj se Vučić takmiči sam sa sobom u izmišljanju boljeg života.

KOSOVO I SRBIJA: ZVONKO I ZELJA

Najhrabriji tekst prošle nedelje napisao je Slobodan Antonić, profesor sociologije. Tekst je objavljen na sajtu Fonda strateške kulture, a preneo ga je NSPM.

U zaključku teksta profesor Antonić piše da kada govore o Kosovu, naši "građanisti" kažu da ga kao kakvu "trulež" treba "amputirati". Ali, Kosovo je, nastavlja Antonić, praslika Srbije. Okupirano Kosovo daje okupiranu Srbiju. Kosovo kao "narko-država" i Srbiju će preplaviti drogom, dilerima i mafijom. Bezakonje i nasilje na Kosovu ulaze, brzo, i u samo srce naše države, vlasti i sistema.

Jer – Kosovo jeste Srbija. Ako hoćemo pravnu, demokratsku i pristojnu Srbiju, i na Kosovu se mora uspostaviti vladavina prava i demokratije. Ono ne može biti prepušteno lokalnim mafijaškim strukturama – bez obzira na to da li su one srpske ili albanske. Jer, ubrzo će nam te strukture zakucati na vrata.

Antonić navodi dva karakteristična primera za tu tezu. Prvi je Zvonko Veselinović, "kontroverzni biznismen i patriota iz Zvečana". Kada je Vučić došao na vlast, Veselinović je u beogradskom zatvoru čekao suđenje zbog prisvajanja 32 kamiona Hipo Alpe Adria lizinga na Kosovu. Ali, kada su naprednjaci preuzeli upravu, "kontroverzni biznismen" (osumnjičen i za dva ubistva, te za šverc nafte i droge) najpre biva pušten iz zatvora (24. decembra 2012), a onda i sudski oslobođen (26. marta 2016). Zatim se doseljava u Novi Sad kako bi, prema pisanju tada opozicionog Telepromptera (tekst: "Vučićev kriminalac preuzima novosadsko narko-tržište"), preoteo od crnogorske mafije kontrolu nad tamošnjim tržištem narkotika.

Veselinović je, u međuvremenu, a prema optužbama dela vojvođanske opozicije, učestvovao i u kampanji "sigurnih glasova" za SNS u Novom Sadu, nudeći "pojedincima zaposlenja, a firmama bespovratne subvencije" – na primer, "jednom biznismenu je nudio upravu nad nekoliko javnih preduzeća ako prikupi 6000 sigurnih glasova i donese mu spiskove na ruke".

Kao nagradu za lojalnost, prema tvrdnjama Vučićevog ranijeg saradnika Petra Popovića, "asfaltiranje Srbije Vučić je ustupio Zvonku Veselinoviću; dobio je posao izgradnje dela auto-puta na Koridoru 11, vredan 75 miliona dolara". Posao je dat, bez tendera, Veselinovićevoj firmi koja tada uopšte nije bila registrovana za izgradnju puteva.

Ovaj "kontroverzni biznismen" zadržao je i upliv na Kosmetu. "Najveći uticaj na sve srpske političare na Kosovu i uopšte na sve ovde, ima Zvonko Veselinović", stoji u pismu koje su prenele i KM novine. "Nijedan tender na severu Kosova i Metohije ne može niko dobiti osim Veselinovića ili koga on odredi."

Drugi karakterističan primer jeste Zoran Milojević Zelja, takođe "kontroverzni biznismen s Kosova" i vlasnik benzinske pumpe u Leposaviću. On je, u vreme kada je Kancelarijom za KiM rukovodio Aleksandar Vulin, postao savetnik u Kancelariji, zatim član IO SNS-a i poverenik SNS-a za KiM, a danas je i "predstavnik Telekoma" za KiM.

Milojević se smatra "glavnim batinašem SNS-a" na lokalnim izborima po Srbiji, pošto je učestvovao u incidentima u Vrbasu, Odžacima, Mionici, Majdanpeku itd. Kao što je pisao "Blic", "nijedno od prebijanja, počev od prvog, u Srbobranu, marta 2013, do sada, nije dobilo sudski epilog, niti su podignute optužnice, iako su nadležni raspolagali podacima, počev od registarskih tablica automobila koje su koristili batinaši, do direktne identifikacije napadača. Danilo Bobić, aktivista DS-a, bukvalno je kidnapovan, a potom i prebijen u prostorijama SNS-a u Vrbasu. Oko njega su nepoznati mladići napravili krug, da ne bi pobegao dok ga Milojević tuče. Bobić je u policiji na fotografijama identifikovao Milojevića."

"Tako je bilo i kada je u Nišu prebijen Blagoje Bradić, poslanik Zajedno za Srbiju", piše dalje u tom tekstu. "Bradićev advokat kaže da i pored krivične prijave u kojoj se navodi da su nasilnici iz okruženja Vulina, pomaka u istrazi nema."

Milojevića je i funkcioner SPS-a Novica Tončev označio kao šefa specijalnih batinaških odreda SNS-a. O njemu je svedočio i Saša Mirković, nekadašnji funkcioner SNS-a: "Zelja je čovek koji Vučiću dnevno podnosi izveštaje. Prebio je onog čoveka iz DS u kampanji i ne znam kome to nije jasno. Mene je lično sa Milojevićem upoznao Aleksandar Vučić i tim povodom mi rekao da pustim Zelju da on radi čišćenje terena. On je glavni operativac u svemu na Kosovu, a i u Srbiji, i lično radi po Vučićevom nalogu. Pretio je odbornicima u gradu Zaječaru da moraju da me napuste, inače će njihove porodice ostati bez posla. On komanduje paralelnim strukturama SNS sačinjenim od aktivista i ljudi koji su zaposleni u MUP i BIA."

Kada se Srbija oslobodi kompradorstva i mafije, prvo što će morati da uradi jeste da oslobodi Kosovo. I tek onda ćemo konačno znati da smo i mi ostali u Srbiji – bezbedni i slobodni, zaključuje Antonić.

A šta je bilo posle? Antonić u novom tekstu piše: "Ne znam da li uopšte ima veze s time, ali u subotu, dok sam radio za računarom, neko je napolju, kod mog prozora, iz sveg glasa vikao: 'Bradata pičketino, je..ću ti smrdljivu majku!' Kada sam otišao u najbližu policijsku stanicu da slučaj prijavim, rečeno mi je da 'u tome nema elemenata direktne pretnje, već samo uvrede' (!?), te da ne mogu da prime prijavu."

Ja bih rekao da ima. I zato – svi na izbore! ¶

ŠTA SVE MOŽEŠ

Kako to da je Evropskom parlamentu važno da rezolucijom o Srbiji (u kojoj se, između ostalog, od zvaničnog Beograda traži hitno rešavanje slučaja Savamala) ne naruši demokratski izborni proces, pa su odlučili da rezoluciju usvoje posle izbora u Srbiji, a visokoj predstavnici Federiki Mogerini se dogodi da osvane u predizbornoj areni srpskog parlamenta čiji je rad svojevoljno suspendovao premijer zloupotrebljavajući sve državne resurse u predsedničkoj kampanji

Posle skupštinskog komada sa Federikom Mogerini prošle nedelje u Beogradu, poslanici opozicije pitali su visoku predstavnicu EU zbog čega je nastupala u parlamentu ako je znala da je rad ove najviše zakonodavne institucije u Srbiji suspendovan voljom vladajuće partije? Razgovarali su sa njom, da kažemo i to na ovom mestu, samo proevropski poslanici, oni drugi, s transparentima "Srbija Briselu ne veruje" (Dveri), kako saznajemo, nisu dobili priliku da je sretnu. Radikali, na koje malo ko u parlamentu gleda kao na opoziciju, rekli su joj, valjda, sve što su znali i umeli skandirajući u Skupštini za vreme njenog govora: "Srbija, Rusija, Unija nam ne treba!"

KAD SI VUČIĆ

U SLUŽBI PREMIJERA:
Maja Gojković
Foto: Dimitrije Goll /Tanjug

Mogerini je odgovorila poslanicima da je došla u Skupštinu Srbije očekujući da će sve stranke evropske orijentacije da joj daju podršku, što se nažalost nije dogodilo (poslanici DJB-a su bojkotovali posebnu sednicu Skupštine na kojoj je ona govorila). Saša Radulović, lider pokreta "Dosta je bilo" i predsednički kandidat, rekao joj je da nije ni trebalo da dođe u parlament koji je suspendovan i ocenio da je evropska visoka predstavnica "učestvovala u jeftinoj predstavi Aleksandra Vučića i pristala da bude deo njegove predizborne kampanje".

Premijer-predsednički kandidat se sve "naljućen" na nevaspitano ponašanje Vojislava Šešelja&radikala za vreme govora Federike Mogerini, Briselu još jednom preporučio kao jedini mogući saradnik u Beogradu: alternativa im je Šešelj ili to nešto proevropske opozicije koja više nije jedinstvena ni u odluci da ostane u Skupštini i podrži predstavnicu EU. Pa vi vidite. Njegov je, što reče Boško Obradović "dogovoreni performans sa radikalima", uspeo bar pred biračima kojima se on isključivo i obraća. Čovek je godinama bio spiritus movens radikalskih svinjarija u Skupštini i šta zna – zna.

Da li je, dakle, Federika Mogerini znala da je samo dan ili dva pre skupštinske komedije predsednica Skupštine Maja Gojković "posle konsultacija u vladi" ukinula rad Skupštine e da bi se sačuvalo "dostojanstvo parlamenta i demokratija", kao i "stabilnost Srbije"? Kako to da je sluhovitom Evropskom parlamentu važno da rezolucijom o Srbiji (u kojoj se, između ostalog, od zvaničnog Beograda traži hitno rešavanje slučaja Savamala) ne naruši demokratski izborni proces, pa su odlučili da rezoluciju usvoje posle izbora u Srbiji, a visokoj predstavnici Mogerini se dogodi da osvane u predizbornoj areni srpskog parlamenta čiji je rad svojevoljno suspendovao premijer zloupotrebljavajući sve državne resurse u predsedničkoj kampanji? »

Foto: Tanja Valić / Tanjug

U istoriji ne samo ove zemlje nego u istoriji moderne Evrope nije zabeležen slučaj da je neko s pozicija predsednika Vlade bio u kampanji za predsednika republike koristeći sve resurse vlade, uključiv i sve ministre i ministarstva" – Dragan Šutanovac

MAJA PIŠE ISTORIJU DIKTATURE

Dragan Šutanovac, predsednik DS-a, kaže za "Vreme" da je "Mogerini potpuno svesna ne samo da je parlament Srbije blokiran nego i da su sve institucije dovedene pod veliki znak pitanja". Međutim, lider "Dveri" Boško Obradović u pisanoj izjavi za "Vreme" kaže da je cilj njene posete Srbiji "da se uveri da će Vučić dosledno nastaviti proces priznanja lažne države Kosovo".

Šutanovac je pritom uveren da je situacija koja se desila u Savamali kada i policija na poziv građana nije intervenisala – veće kršenje pravnih institucija prava i pravde u Srbiji od ovoga što se desilo u parlamentu. "A najstrašnije je to što je Maja Gojković kao predsednica parlamenta kome vlada podnosi svoje izveštaje rekla da mora da ide u vladu da se konsultuje o nastavku sednice parlamenta što samo govori o tome da mi nemamo tri grane vlasti u Srbiji nego da i parlament i pravosuđe direktno zavise od izvršne vlasti što je potpuna negacija demokratskog društva", kaže Šutanovac. O odlaganju usvajanja rezolucije za Srbiju u EP za period posle predsedničkih izbora lider DS-a kaže: "U EP su partije koje su sada zajedno sa SNS-om u Evropskoj narodnoj partiji i očigledno je da je naša vlada preko ambasade lobirala da se ta rezolucija ne donese u izborno vreme kako ne bi oštetila njihove političke sestrinske partije u Srbiji, to je moja pretpostavka, ne vidim zašto bi, ukoliko rade na način na koji treba da rade, odlagali donošenje rezolucije o nečemu što je više nego jednoznačno jasno."

No, da se vratimo još jednom na srpski parlament. Građanima Srbije koji se ne bave finesama Poslovnika i tehnikalijama poput pauza u njemu, ne može biti najjasnije kako se dogodilo da opozicioni poslanici prvo protestuju zbog blokiranja rada parlamenta, a potom parlament naprasno "proradi" na novoj posebnoj sednici, dva dana posle, kad je došla Federika Mogerini.

Naime, predsednica Skupštine je 1. marta nakon pola sata okončala prvu sednicu prolećnog zasedanja Narodne skupštine Republike Srbije. Odredila je pauzu u radu, pozivajući se na Poslovnik, nakon konsultacija u Vladi Srbije, kako bi se sačuvali "stabilnost Srbije, dostojanstvo parlamenta i demokratija".

Predsednica Skupštine se formalno pozvala na mogućnost određivanja pauze predviđene Poslovnikom Narodne skupštine, a zapravo suspendovala parlament po nalogu premijera Aleksandra Vučića. Primedbe opozicionih lidera bile su da je time izvršen državni udar. Ukratko, dalo se pročitati da je iz Vlade Srbije direktno miniran parlament za potrebe kampanje jednog kandidata.

Boško Obradović kaže ovako: "Maja Gojković je odlukom o suspenziji rada Narodne skupštine, i to već u prvom danu redovnog prolećnog zasedanja, pogazila Ustav Republike Srbije i Poslovnik Narodne skupštine. Umesto da kao predsednik Skupštine bude čuvar Poslovnika, a time dostojanstva i samostalnosti Narodne skupštine, Gojkovićeva je još jednom grubo zloupotrebila odredbe Poslovnika. Ovog puta je svoju ‚veštinu' samovoljnog tumačenja demonstrirala na čl. 101. Poslovnika koji predviđa mogućnost privremenog prekida sednice Narodne skupštine. Međutim, ovakvu odluku predsednik Narodne skupštine može da donese samo na osnovu prethodnog zaključka same Skupštine, jer je unutrašnja organizacija rada neotuđivo pravo Narodne skupštine i izraz njene samostalnosti u odnosu na Vladu. Iz istog razloga, Ustavom (čl. 106) su ujemčena dva obavezna redovna zasedanja Narodne skupštine. Nasuprot tome, Maja Gojković je svoju odluku o prekidu rada Narodne skupštine u prvom danu prolećnog zasedanja donela posle konsultacija sa članovima Vlade, a ne na osnovu odluke Skupštine. Uz to, ustanovu Narodne skupštine ignorisala je čak i prilikom objavljivanja ove odluke. Ovakvim postupanjem ne samo da je uniženo dostojanstvo narodnog predstavništva, već je Narodna skupština pretvorena u puki privezak vlade, umesto da, u skladu sa Ustavom i principima parlamentarizma, bude gospodar njene političke sudbine." Obradović upozorava i na to da odluku o prekidu sednice Skupštine treba da "prema st. 1. čl. 101 Poslovnika, prati valjano obrazloženje".

A to ne može nikako biti, nastavlja on, obrazloženje koje je posle konsultacija sa Vučićem dala Maja Gojković – da se rad Narodne skupštine prekida kako bi se sprečilo da narodni poslanici politički zloupotrebljavaju Skupštinu tokom izborne kampanje. Obradović je uveren da se ovakvim obrazloženjem zapravo udara na samu suštinu Skupštine: "Klasici ustavne teorije predstavljaju parlament kao 'jednu organizovanu diskusiju', ustanovljenu u parlamentarnim sistemima, kakav postoji i u Srbiji, radi kontrole rada vlade. Tako je svojim tumačenjem Maja Gojković uspela da u aktu (Poslovniku), koji je izraz izvorne slobode parlamenta, pronađe osnov za likvidaciju te iste slobode. Na ovoj manipulaciji bi joj pozavideli najpoznatiji diktatori u istoriji sveta."

Foto: Dimitrije Goll /Tanjug

Maja Gojković je odlukom o suspenziji rada Narodne skupštine, i to već u prvom danu redovnog prolećnog zasedanja, pogazila Ustav Republike Srbije i Poslovnik Narodne skupštine – Boško Obradović

Razume se da je protest opozicije povodom blokiranja parlamenta režim pokušao da predstavi kao neosnovan uz tvrdnje da je Skupština Srbije prestajala sa radom i ranije, tokom predsedničkih izbora, te da ovo što je učinjeno nije nikakav presedan nego sasvim uobičajena stvar. Maja Gojković je već sledećeg dana kazala, a RTS preneo, ovako: "Opozicija koju znamo kao DOS nastupa sa istim manirima. Oni nikada tokom predsedničkih izbora nisu radili. U 2007. godini su umesto 1. marta krenuli da rade 27. maja." I ništa od ovoga što je kazala predsednica Skupštine nije tačno. Počev od toga da nije bilo nikakvih predsedničkih izbora u periodu od 1. marta do 27. maja. Maja Gojković sigurno zna da su u januaru 2007. održani parlamentarni izbori u Srbiji, a 14. februara je održana konstitutivna sednica Skupštine Srbije. Tačno je da poslanici nisu mogli da počnu sa radom 1. marta, jer je vlada bila formirana tek 15. maja 2007. Ovde je dakle reč o namernom obmanjivanju javnosti i potpunim neistinama s jedne od najviših državnih funkcija za potrebe ogoljene propagande. Jednom se, naime, kako je već o tome bilo reči, dogodilo da je "određena pauza" u radu Skupštine u vreme predsedničkih izbora. Nataša Mićić je postala v.d. predsednica Srbije kada je Milanu Milutinoviću istekao mandat. Novi izbori su zakazani za 16. novembar, 2003. Parlament je radio do 6. novembra, a Nataša Mićić je odredila pauzu rada parlamenta do 18. novembra, dakle na 12 dana. Međutim, predsednički izbori 2003. nisu uspeli (zbog cenzusa), potom su se dogodili i parlamentarni izbori, pa ta sednica nikad i nije nastavljena.

ŠTA ZNAJU BIRAČI ŠTA SU IZBORI

Profesor Zoran Stojiljković kaže da je čitav kontekst u kome se pripremaju izbori previše delikatan i previše dovodi demokratske kapacitete društva u pitanje. "Prestao je da radi parlament i praktično radi samo vlada i radi premijer koji kampanju obavlja u slobodno vreme i eventualno za nekoliko slobodnih dana od prošlogodišnjeg ili ne znam kog odmora. Procedure koje prate izbore su sada dovedene u pitanje. REM se ne izjašnjava šta će pratiti, odgovara da će reagovati na pritužbe mada bi trebalo da u punom kapacitetu prati medijsku kampanju. Agencija za borbu protiv korupcije ima sektor i službu za to, ako oni nisu utrenirani u poslednjih šest godina kada smo imali mnogo izbornih ciklusa, ne znam ko je drugi spreman za to. Ali je kritički kapacitet izveštavanja u velikoj meri doveden u pitanje zato što Agencija nema ni direktora, a može da ostane i bez bilo kakve većine članova Odbora usred ove kampanje. Dalje, izveštaji se ne razmatraju, parlament n-ti put ne formira nadzorni odbor koji bi pratio fer-plej u kampanji. Ne vidim da je s medijima napravljen neki dogovor u predstavljanju kandidata", kaže Stojiljković.

On se pita šta ukoliko ne bude debata, ne bude duela? Biće to samo veliki broj monologa i šta onda građani imaju od toga? Kakva je saznajna moć, kako će građanin saznati o platformama kandidata, programima, razlikama koje imaju, nastavlja Stojiljković, "ako medijski prostor za relativno ravnopravno takmičenje ne postoji, ako se sredstva koja se dobijaju za kampanju, dobijaju dosta kasno, prvo treba svi da se prijave pa onda u nekom trenutku dobiju sredstva za kampanju određena za sve učesnike u prvom krugu, šta onda ja mogu da dobijem od kritičke kontrole i analize procesa od njegovog finansiranja do medijskog predstavljanja?"

O prekidu rada parlamenta u vreme predsedničke kampanje, Stojiljković kaže: "Neće najveći gubitnik biti parlamentarna opozicija koja gubi nekakvu svoju tribinu, gubitnici smo svi mi građani kojima se ne podnose neki izveštaji i neki zakoni ne usvajaju. Onda dolazimo u situaciju da parlament nije potreban – dovoljna je nekakva vlast. Ponavlja se aranžman iz Miloševićevog vremena kad je vlada u ostavci komotno radila mesecima. To je razbijanje institucija."

U medijskoj blokadi u kojoj predstavnici opozicije nemaju nikakvu ili gotovo nikakvu minutažu, sem kada ih režimski mediji ne provlače kroz tabloidni mulj, jedino se ujutro, u podne i uveče čuje premijer-predsednički kandidat koji govori o ekonomskim uspesima i Srbiji kao garantu stabilnosti u regionu, Nadi Macuri i Vladi Georgievu. U takvoj kontroli medija bez društvenih mreža i interneta teško je da do građana, a posebno birača vladajuće koalicije, stigne informacija o tome šta je uradila Maja Gojković. Da je Skupština blokirana kad je to Vučiću odgovaralo, i da je odblokirana opet kad je to Vučiću odgovaralo.

Kako onda očekivati da neka manje zainteresovana javnost zauzme stav prema odluci premijera Aleksandra Vučića da se kandiduje za predsednika i učestvuje u predsedničkoj kampanji, ali da ne podnese ostavku na mesto premijera? Samo nekoliko meseci pre, funkcioneri SNS-a i vladajuće koalicije su horski ponavljali da Saša Janković ne može da bude kandidat za predsednika kao zaštitnik građana. A kada je Saša Janković podneo ostavku na »

tu funkciju 7. februara, Skupština Srbije nije potvrdila tu ostavku do dana današnjeg. I mada je time što je podneo ostavku i što mesec dana već ne ide na posao njegova predsednička kandidatura potpuno legitimna, to ne umanjuje činjenicu da je Skupština Srbije trebalo da potvrdi ostavku Saše Jankovića bez odlaganja, što je samo još jedan značajan prilog činjenici da trenutno sve poluge vlasti u zemlji ima samo jedan čovek premijer-predsednički kandidat.

Foto: Milovan Milenković

Neće najveći gubitnik biti parlamentarna opozicija koja gubi nekakvu svoju tribinu, gubitnici smo svi mi građani kojima se ne podnose neki izveštaji i neki zakoni ne usvajaju
– Zoran Stojiljković

SLUŽBENI AUTOMOBILI U KAMPANJI

"Koliko znam u istoriji ne samo ove zemlje nego u istoriji moderne Evrope nije zabeležen slučaj da je neko s pozicija predsednika Vlade bio u kampanji za predsednika republike koristeći sve resurse vlade, uključiv i sve ministre i ministarstva, to se najbolje videlo na prvom mitingu u Vranju, gde su bili svi ministri, naravno, u službenim automobilima čije je korišćenje u političkim kampanjama zabranjeno. Srbija klizi ka jednom autoritarnom režimu u kojem je sve moguće. Pre sada već više godina imali smo ukidanje raznih TV emisija, sada smo došli do toga da se ukidaju koncerti onima koji se usude da javno podrže nekog iz opozicije", kaže Dragan Šutanovac.

Čak i ako zanemarimo to što u Zakonu o vladi, kao i u Ustavu jasno stoji da je funkcioneru zabranjeno da obavlja drugu javnu funkciju kako ne bi bila stvorena mogućnost za sukob interesa, činjenica je da ni premijeru ni njegovim ministrima nikada nije bilo strano korišćenje državnih resursa u predizbornoj kampanji. Prošlogodišnji izveštaj Transparentnosti Srbija doneo je uznemirujuć podatak da su aktivnosti članova tadašnje Vučićeve vlade u vreme kampanje 2016. bile tri puta veće nego u istom periodu 2015. Tako da bi podnošenje ostavke na mesto premijera bila samo puka formalnost u slučaju našeg premijera. Pritom bi mu otvorilo komplikacije raspisivanja novih parlamentarnih izbora što se njemu u ovom trenutku nikako ne čini.

Zar pored svih institucionalnih blokada sve zarad čuvanja svih jaja u istoj korpi, treba spominjati "sitnice" – to što je, recimo, guvernerka Narodne banke Srbije Jorgovanka Tabaković održala govor na sednici GO SNS-a (kada je Vučić definitivno potvrdio svoju kandidaturu za predsednika) iako je zamrzla svoju stranačku funkciju (zamenica predsednika SNS-a)? Tada je Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnosti Srbija rekao: "Sa stanovišta zabrane iz Zakona o NBS-u ne bi valjalo da je tamo bila kao stranački funkcioner, a sa stanovišta Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije ne bi valjalo ni da je tamo pričala o poslovima Narodne banke."

Na kraju krajeva, dva izuzetno neobična događaja su i otkazivanje koncerta Vlade Georgieva u Smederevu i ukidanje nagrade za najbolju najčitaniju knjigu prošle godine koju je trebalo da dobije Dragan Velikić. I Velikić i Georgiev su javno podržali kandidaturu Saše Jankovića za predsednika i otvoreno priznali da baš ne mirišu ovu vlast. Ovi primeri ne ulaze u ono što se zove blokada institucija, ali izazivaju sumnju da su u kratkom vremenskom roku dva potpuno različita događaja brutalno počišćena, u neutoljivoj potrebi da se nigde ne čuje nijedan disonantni ton i da oni koji misle drugačije nemaju pravo da rade svoj posao, da održe koncert ili dobiju književnu nagradu za knjigu koju su napisali. Ukratko, kako je to premijer-predsednički kandidat više puta ponovio, postoje "naši" i "vaši". Naši i vaši građani, novinari, pisci, muzičari... Sumnja je, u slučaju Georgieva, dodatno narasla neusaglašenim opravdanjem gradske vlasti u Smederevu i potrebom premijera Srbije da se obračuna i s pevačem i građanima koji su protestovali na Trgu u Smederevu i objasni da je sve to bilo zato što mu "karte ne idu najbolje"?! (TV Pink, 6. mart) S Velikićem tek nisu smeli da rizikuju, jer čovek je em podržao Sašu Jankovića, em je trebalo u Narodnoj biblioteci Srbije da govori posle Filipa Davida, prošlogodišnjeg dobitnika ove nagrade (za najbolju najčitaniju knjigu 2015). A sećamo se šta je Filip David prošle godine uradio. Ogradio se od prisustva predsednika države Tomislava Nikolića na svečanosti dodele te nagrade, rekavši da poštuje instituciju predsednika, ali da s Nikolićem nikada nije delio iste vrednosti i uverenja.

Koliko je strah u očima ove vlasti veliki, a što građane Srbije treba posebno da zabrine, jeste to što premijer-predsednički kandidat nije prvi ustao u odbranu dvojice neistomišljenika koji su samo obavljali svoj posao, jedan je hteo da peva, drugi da dobije zasluženu nagradu za knjigu koju je napisao.

Srećom ih nije "branio". Da jeste, bilo bi mnogo nezgodnije. Ovakva osionost je predvidljiva. ¶

ZORA DRČELIĆ

TEOFIL PANČIĆ

Šega i komika prdeža na sahrani

Saša Radulović i Nenad Čanak pokupili su sveopšti opozicioni odijum svojim beskorisnim kandidaturama, ali je zato tzv. Preletačević svima navodno jako simpatičan, iako radi to isto

Ima ljudi koji veselo prde na sahrani misleći da su baš zabavni, a ima i onih koji se natmureno i mrgodno "drže izvan situacije" na razuzdanoj novogodišnjoj žurci. Ovi prvi su naprosto budale, ovi drugi su odbojni, a još su i budale. Najbolje je kloniti se i jednih i drugih.

U koju od ovih dveju kategorija spada vickasta pojava zvana i znana kao Ljubiša Preletačević Beli? Možda ni u jednu; daj bože da je tako. Razmotrićemo i tu mogućnost. U drugu, uostalom, svakako ne spada. A u prvu? Voli li možda naš mladenovački veseljak da prducne onako iz meraka, otegnuto i melodiozno, a na mestu i u vreme kad to možda i nije najbriljantnija od svih ideja koje čoveku mogu pasti na pamet?

Samozvani Ljubiša PB namerio je, naime, da se kandiduje za predsednika Srbije. Prvo sam mislio da je to neka patka Njuzovaca, ali nije; onda sam mislio da je to fazon samog Belog, tek da malo unapredi sveopšte ćeranje komendije, ali izgleda da nije ni to.

E, tu vic prestaje da bude smešan, ako je ikada bio. Meni i nije bio baš urnebesan, ali hajde, mogao je da prođe kao živopisna bizarnost sa "lokala", iz male pribeogradske varoši u kojoj se svi znaju, a nekoliko duhovitih mladih ljudi je, parodičnom kandidaturom izmišljenog Belog na lokalnim izborima (s kojom su doživeli senzacionalan uspeh) poželelo da se poigra s jalovošću naše mejnstrim politike, koja na mikronivou uglavnom i nije ništa drugo osim burazerskog "ja tebi, ti meni" nameštanja poslova, pogodnosti i privilegija svake vrste. Oni su tu besprincipijelnost nušićevske (kvazi)političke Srbijice svesno doterali do urnebesnih krajnjih konsekvenci, i neka su.

Nije da sam, rekoh, baš ekstatično raspoložen prema tom malo odviše infantilnom subvertiranju demokratskih procedura, u kojem se *antipolitičarski* bunt nepodnošljivo lako pretvori u *antipolitički* – od kojeg onda uvek imaju posrednu ili neposrednu korist oni najgori akteri političke scene, jer je "političko" suštinski neizbacivo iz izborne igre, a glasači onih najštetnijih opcija potpuno su neosetljivi na šarm te vrste subverzije.

Elem, zašto se tzv. LJP Beli kandiduje na pravim pravcatim predsedničkim izborima? Jedna mogućnost: da pobedi na njima i postane predsednik države. Odbacuje se usled potpune sumanutosti: Beli nije budala da u to veruje. Šta su preostale mogućnosti? Neke su toliko odvratne da neću ni da razmišljam u tom pravcu. Jedna, "konstruktivna", bila bi da svojom kandidaturom Beli potpomogne ono famozno *podizanje izlaznosti* koja bi navodno trebalo da pomogne da se dođe do drugog kruga jer bi Vučiću postavila previsoko lestvicu zvanu 50 odsto + jedan glas. To je ista priča zarad koje se navodno kandiduju politički samoubica iz zasede Radulović Saša i politički bakalin Čanak Nenad, mada malo koga u to uspevaju da ubede. Štaviše, pod baražnom su vatrom kritika onih koji smatraju da demokratsko-proevropska opozicija već ima dva ozbiljna i izgledna kandidata, čije se potencijalno biračko telo za prvi krug vrlo malo preklapa, i da zato nove, "ničim izazvane", a sasvim bezizgledne kandidature s te strane ideološkog spektra ne mogu poslužiti ničemu i nikome osim samom Vučiću. Zašto baš njemu? Zato što, pod sumnjivim, neopravdano visoko rizičnim i u pogledu efikasnosti teško dokazivim izgovorom podizanja izlaznosti zapravo oduzimaju možda i presudne procente glasova ovoj dvojici, a pre svega Saši Jankoviću. Nemojte da gubimo vreme na preočigledne stvari pa da sad moram da vam objašnjavam zašto baš njemu...

Megjutoa, ako u tim kritikama na račun Radulovića i Čanka ima osnove, ne vidim kako je moguće ne uputiti identičan prigovor tzv. Belom? Kad ono jok, veseljak Beli je, kao biva, svima simpatičan, šaljivdžija naš mali! Pri čemu bih za ponašanje Radulovića i Čanka mogao lakše da pronađem političko opravdanje, bez obzira na to što bi ono bilo strogo u domenu banalne i načelno destruktivne političke sebičnosti. Za Belog, pak, sedim, dumam, i lepo ne umem da se domislim baš ničega što bi poslužilo kao iole normalan i priseban razlog. Okej, bilo je onomad umereno dobro kao vic, svi smo se prvi put nasmejali, ali ovaj bi da ga priča uvek iznova, svaki put pred sve više ljudi?! A to već stvarno postaje isforsiran prdež na sahrani.

Znači li to da bi kandidatura tzv. Belog bila čist promašaj i bruka, da "niko živ ne bi glasao za njega"? Ma ne, i upravo je u tome problem: ona bi svakako privukla izvestan broj birača, jer je to naprosto onaj (p)lutajući, u osnovi *pretpolitički* sloj koji se uvek veže za neku "nekonvencionalnu" i "protestnu" opciju; poslednji put kad je to bilo važno, takvi su, recimo, hrlili u "bele listiće", sve misleći kako su se time od nečega *emancipovali*, dok su u stvarnosti samo hirotonisali jednu populističku diktaturu. Sada, umesto Belih imaju Belog. Nije im baš neki napredak, ali mogu lepo da posluže kao korisni idioti najgorih među nama, baš kao i pre pet godina. A čemu sve to? Da su se bar "utalili" sa zlim Režimom, pa da ih još i razumeš; da ti bude gadno, ali bar shvatljivo. Ali jok, ovi to rade tek onako, jer misle da su zabavni, a možda čak i korisni. Nekome svakako jesu, ali: oni kojima je to zabavno najviše će, po običaju, da nagraišu od posledica zabave, a oni kojima je to korisno su oni kojima je koristan svaki status quo. Zapravo, čemu množina? Ipak je to samo Jedan Čovek. ¶

Danju premijer, noću kandidat

Da li je moguće sprečiti one koji su na vlasti da koriste javne resurse za potrebe svoje promocije u kampanji i da li je obelodanjivanje zloupotreba nešto što može da utiče na glasače

Ovaj tekst je trebalo da počne analizom vesti o teškoj saobraćajnoj nesreći koju je doživela Slavica Đukić Dejanović, ministarka bez portfelja u Vladi Srbije i potpredsednica Socijalističke partije Srbije.

Ona je, vraćajući se sa predizbornog sabora u Vranju 3. marta 2017. godine u organizaciji koalicije stranaka koje podržavaju kandidata Aleksandra Vučića, imala saobraćajni udes u Grdeličkoj klisuri, dakle, na deonici koridora 10 između Vladičinog Hana i Leskovca, koja se na sreću završila po nju i njenog vozača sa lakšim povredama.

Slika smrskanog automobila marke "audi A6" ukazivala je na to da je ishod mogao da bude fatalan, pa su u drugom planu ostali uzroci koji su mogli da dovedu do ovakvog ishoda.

Čitaoci "Vremena" pamte da je u jednom takvom udesu krajem januara 2008. godine strašno nastradao tadašnji ministar unutrašnjih poslova Dragan Jočić, koji se od te nesreće nikada u potpunosti nije oporavio.

I tada, kao i danas, javnost je, s pravom bila zainteresovana za zdravlje nastradalih, pa nismo nikada do kraja saznali šta je bio uzrok takve nesreće: onda se za Jočića tvrdilo da je ispred vozila u kome je on bio istrčao pas, a sada se pominjalo pucanje gume i sudar sa vozilom koje je dolazilo iz suprotnog pravca.

Dok se ministarka Đukić Dejanović oporavlja posle povreda i operacija, u javnosti se postavlja pitanje da li je nesreća mogla da bude izbegnuta i na koji način se koriste službena vozila u svrhe koje nisu obavljanje redovnih javnih funkcija?

Da li je ministarka koristila službeno vozilo – na koje ima pravo po važećim zakonima i uredbama, kao i svi ostali članovi vlade i drugih institucija koji su se slikali na skupu u Vranju – da bi obavljala neki posao od javnog interesa ili je javno dobro koristila za uskostranačke interese?

Pored toga, opravdano je pitati na koje sve načine oni koji su na vlasti zloupotrebljavaju javne resurse u kampanji i da li je uopšte moguće sprečiti takvo ponašanje ili, ako ga je nemoguće sprečiti, da li ih je moguće javno obelodaniti?

ROTACIJA – PRAKSA I TEORIJA

Svi koji prate politički život u Srbiji, još od ranih dana višestranačja, znaju da onaj ko je na vlasti ne pravi veliku razliku između toga šta je javno, a šta privatno dok god je na javnoj funkciji, odnosno šta je javni, a šta partijski resurs dok je partija na vlasti.

Razlika u ponašanju ove vlasti, koju poslednjih pet godina oličava Aleksandar Vučić kao prvi čovek Srpske napredne stranke, izgleda je u tome što sve deluje daleko ogoljenije, pa nam se čini opravdano da ono što pripada državi pripada zapravo onima koji upravljaju državom i da se na tom mestu dogodilo potpuno jedinstvo.

Godinama unazad, od trenutka kada je SNS preuzeo vlast u Srbiji na leto 2012. godine, ova vlast je jačala svoju privatnu, partijsku mrežu kroz institucije države: partijsko zapošljavanje i zloupotreba moći da bi se nahranila partijska vojska nije SNS izum – oni su ga samo prigrlili i nastavili da koriste sa mnogo više snage i entuzijazma od svojih prethodnika.

Takvo ponašanje su doveli dotle da više nije vest da službena vozila u privatne svrhe koriste članovi vlade i administracije koja se godinama klela da će takve zloupotrebe da spreči, a Vučić je recitovao u javnosti cifre koje su govorile o velikim uštedama samo na korišćenju službenih vozila.

U jednom trenutku je toliko bio opsednut tom temom i navodnim zloupotrebama koje su ga zgražavale da je pretio da će ukinuti opciju službenih vozila i zabraniti korišćenje rotacionih svetala, osim u veoma specijalnim prilikama.

To je, kao i mnogo toga drugog, kada je izgovoreno, zvučalo kao dobra ideja koju treba podržati, ali, potvrdilo se više puta da ne samo da je netačno nego je i gore. Naime, ko god ima sreću ili priliku da malo putuje po Srbiji zna da je neminovno da će ga u nekom trenutku u velikoj brzini zaobići kolona službenih kola sa rotacijama, koja toliko žure kao da su u pitanju ambulantna vozila.

Pored tog "maltretiranja na drumu", kao i po Beogradu s vremena na vreme, nedavno smo imali slučaj da je u službenom vozilu Vlade Srbije, koje je dobio na korišćenje bivši državni sekretar u Ministarstvu za rad, boračka i socijalna pitanja Aleksandar Jablanović, pronađena

MINISTRI – AGITATORI:
A. Vučić sa ministrima
Foto: Rade Prelić/ Tanjug

veća količina marihuane u trenutku kada je to vozilo koristio njegov brat.

Dakle, praksa pokazuje da se javna svojina koja pripada državi Srbiji koristi gotovo svakodnevno u privatne svrhe i da tu ne postoji neka značajna kontrola, kao ni posledice po one za koje se utvrdi da zloupotrebljavaju javnu svojinu.

STRANAČKA KAPILARNA ARMIJA

Da bi se te stvari sprečile ili svele na neki minimum u vreme trajanja predizbornih kampanja, trebalo bi da Agencija za borbu protiv korupcije aktivnije radi "na terenu" ili da bar ima neke podatke ili uputstva o tome na koji način stranke koriste za potrebe lične promocije ono što je vlasništvo svih građana.

U prošlosti, Agencija bi posle završenih izbora izlazila sa nekim podacima o troškovima kampanja, ali to nikada nisu bili realni troškovi niti je ona mogla da dođe do tih podataka, jer je pitanje finansiranja kampanja i stranaka uopšte srce korupcije u Srbiji.

Nažalost, dosad takvih inicijativa nije bilo, a teško da će ih i sada biti s obzirom na to da je ova institucija obezglavljena, da nema upravljački tim, pa će se sve svesti na aktivnosti nevladinog sektora ili onoga što timovi drugih kandidata mogu da uoče i registruju.

Kada se pogleda mašinerija koju je pokrenuo SNS u kojoj učestvuje na hiljade aktivista jasno je da je za sve to potreban ili ogroman novac ili se u kampanji naplaćuje ono što je aktivistima dato u prethodnim godinama na vlasti.

SNS organizuje masovne skupove u sportskim halama, za te potrebe dovozi na hiljade simpatizera iz raznih mesta u Srbiji i zaista bi bilo dobro kada bi postojala kontrola sprovođenja predizbornih aktivnosti u kampanji, ali je ta računica uvek bila tajna i maglovita bilo da stranka ima jedan ili sto i jedan autobus na raspolaganju za prevoz publike.

S druge strane, ne postoji ni mehanizam zaštite od zloupotreba jer su već registrovane neke "čudne radnje" prikupljanja "sigurnih glasova" u sistemima javne uprave i javnim preduzećima, gde je naloženo zaposlenima da za kandidata Vučića obezbede glasove.

Informacije o tome pojavile su se na internet portalima i društvenim mrežama, ali, imajući u vidu šta se sve dešava u Srbiji, ta vrsta maltretmana prihvaćena je kao realnost i oni koji su mu izloženi moraju sami sa time da se nose kao znaju i umeju.

U situaciji kada se za predsednika kandidovao čovek koji je na mestu predsednika Vlade Srbije sa sigurnom većinom u parlamentu i koji javno kaže da je u kampanji posle radnog vremena, a pritom pet godina govori da radi od pet ujutro do ponoći, teško je racionalno razlučiti šta je privatno, a šta javno.

Na taj način se obesmišljava debata o tome, jer je nemoguće oceniti gde počinje njegova redovna aktivnost, a gde se završava njegova kampanja privlačenja birača. Kada se na to doda činjenica da je vlast suspendovala rad Skupštine Srbije "da se ne bi ometao predizborni proces", da su svi veliki mediji pod kontrolom Vučića ili pod kontrolom straha od Vučića, ništa ne ukazuje da u Srbiji postoje fer izborni uslovi koji će omogućiti svim kandidatima da dođu do građana Srbije i da im prenesu svoju ideju, viziju za obavljanje posla predsednika Srbije.

Sve ovo nabrojano proizvodi utisak da država Srbija pripada ovoj vlasti, da su oni njeni vlasnici, a ne javni službenici koji treba da služe javnom interesu i opštem dobru. Građani se još jednom mobilišu, po svaku cenu, da podrže takav koncept jer im samo on garantuje ono što bi, inače, trebalo da im garantuju Ustav i zakoni.

Vlast ih poziva da zanemare "sitnice", da se predaju, da budu poslušni jer samo ova vlast može da obezbedi bezbednost i budućnost. Upravo takve poruke stižu sa skupova na kojima govori kandidat Vučić, danju predsednik Vlade, a noću predsednički kandidat. I kada ponavlja da SNS nije ništa potrošio u kampanji, za razliku od drugih kandidata, Vučić je, čini se, iskren, jer izgleda da se svi troškovi pokrivaju iz javne kase.

Kao što je Vučićev koalicioni partner Bogoljub Karić svojevremeno odgovorio kada su ga pitali koliko novca nosi sa sobom: "Ne nosim pare. Ne trebaju mi." ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

SAMO JAČE, ŽEŠĆE, ČVRŠĆE: Ministar unutrašnjih poslova N. Stefanović i A. Vučić

Foto: Rade Prelić/ Tanjug

UTERIVANJE STRAHA

Vlast poručuje da opet imamo sile zla koje nam prete, najavu krvoprolića i uličnih sukoba... sve ukoliko se neko drzne i ne glasa za jedinog ispravnog čoveka. Tu je i poruka opozicionim liderima ako se usude da se pobune ili kažu da su glasovi, na primer, pokradeni: ako urade bilo šta od onoga što "Informer" već unapred zna da će uraditi, a na šta uglavnom imaju pravo, biće to protumačeno kao deo velikog "plana za rat". A gde je rat, tu su – sasvim očekivano – vojska i policija

Na spisku najrabljenijih reči ovih dana, reč "strah" sigurno bi zauzela visoku poziciju. Ima je u nazivu izborne liste Saše Jankovića, pritisnut okolnostima i Vuk Jeremić počeo je da je koristi, a režim Aleksandra Vučića na dnevnom nivou pronalazi nove metode za promovisanje straha kao primarne emocije građana i građanki Srbije.

Odavno je, naime, prevaziđen onaj poslovični strah izražen kroz frazu "nije za telefon": u Srbiji 2017. godine strahuje se konkretnije, određenije i zbog stvari mnogo važnijih od telefonskog razgovora. Pritom, ne strahuju samo oni koji su protiv Vučića, već (zahvaljujući njemu naklonjenim medijima), i oni koji ga svesrdno podržavaju.

NEĆEŠ GA, MAJCI

Samo u protekloj sedmici, bilo je više situacija koje vrlo slikovito prikazuju mehanizam uterivanja straha u kosti.

U subotu, 4. februara, u Smederevu je održan skup podrške muzičaru Vladi Georgievu čiji je koncert u tom gradu prethodno otkazan – iako je koncert bio dogovoren, dogovor je propao nakon što je Georgiev nastupio na izbornoj konvenciji Saše Jankovića. Samo po sebi, to je već bila jasna poruka. Međutim, kada je putem društvenih mreža zakazano okupljanje u znak podrške muzičaru – a samim tim i Saši Jankoviću, a protiv Aleksandra Vučića – gradonačelnica Jasna Avramović je navodno zabranila lokalnoj crkvi da ustupi struju za taj skup. Konačno, na trgu u Smederevu okupilo se nekoliko hiljada ljudi, korišćeno je mobilno ozvučenje, nije bilo političkih govora i sve je prošlo u najboljem redu, ali se mediji time uopšte nisu bavili: listovi "Kurir", "Blic" i "Alo", recimo, nisu o tome objavili nijednu reč.

Onaj ko ne koristi internet i ne čita "Danas" i ne gleda N1 nije pojma imao ni da je koncert bio zabranjen, a ni da je održan protest. Tek će Aleksandar Vučić, u svom gostovanju na TV Pinku 6. marta pomenuti smederevački skup, rekavši da je tamo bilo 970 ljudi – što je u suprotnosti sa svim što se vidi na fotografijama snimljenim na licu mesta.

Kompletno uzeta, priča je imala samo jedno naravoučenije: "Ćuti, inače ćeš da stradaš, na sve načine i na više nivoa."

Samo nekoliko sati nakon smederevačkog skupa – u noći između subote i nedelje, grupa građana predvođena proslavljenim košarkaškim selektorom Dušanom Dudom Ivkovićem predala je potpise podrške kandidaturi Saše Jankovića. Iz grupe novinara koja je izveštavala s događaja odmah se izdvojila novinarka STB-a koja je Ivkoviću postavila niz pitanja – no, umesto da ga pita o događaju, pitala ga je samo i isključivo o njegovoj navodno nelegalno podignutoj kući. Na tragu tekstova u "Informeru", podmladak STB-a insistirao je na tome da Duda Ivković, posle svega što je u životu napravio i čime je zadužio Srbiju, "hoće da preko Jankovića ostvari ono što nije mogao drugačije". Stvar je završena mirno, ali su ostali ružan utisak i ružna poruka: ovaj put, da niko ko zucne protiv režima, uradi ili kaže bilo šta što se vođi ne dopadne, ne može da očekuje milost i blagonaklonost. Zvao se on Vlado Georgiev, ili bio ličnost osvedočeno važna za Srbiju.

Sutradan, direktorka Doma kulture u Krupnju zabranila je ulazak Vuka Jeremića i njegovih pristalica u uredno rezervisanu salu, dok su pripadnici SNS-a – kako su naveli iz Jeremićevog štaba – "satima obilazili grad i maltretirali i obeshrabrivali ljude da se ne pojave na jednom običnom razgovoru, na jednoj tribini". Umesto da govori na tribini, Jeremić se tako građanima obratio ispred Doma kulture, da bi kasnije saopštio kako u "atmosferi straha nema uslova za normalan i pristojan život".

Da je to tako, potvrdilo se i samo dan kasnije, u ponedeljak 6. marta. Gotovo istovremeno s Vučićevim nastupom na TV Pinku, društvene mreže bile su preplavljene obaveštenjem voditelja Ivana Ivanovića da mu je emisija skraćena za deset minuta: Ivanović je uz navodno sporni deo emisije naveo: "Ovo je menadžment ocenio kao deo zbog kog bi 'On mogao da poludi'."

Ovaj događaj poražava na više nivoa. Pre svega, tragično je da "menadžment" može nesmetano da cenzuriše emisije, ali još tragičnije to što isti taj "menadžment" »

do sada nije sekao delove Ivanovićevih nastupa kojima su najgrublje kršena prava žena, pripadnika/ca manjinskih naroda, Roma, LGBT osoba. Za sve ove godine, niko se nije setio da bi onim što Ivanović izgovara neko mogao da bude uvređen ili čak i da strada, ali je sada odjednom zasmetao inače banalan sadržaj u kojem se između redova napominje kako premijer zbog svog horoskopskog znaka možda ima "mikro-penis"?!

Nije ni do sada Ivanović bio blagonaklon prema premijeru, kod njega su u emisiji mogli da se čuju kritički tonovi. Nikome, međutim, nije smetalo komentarisanje ekonomije ili spoljne politike, ali je budalaština poput ove – smatralo se – mogla naterati Aleksandra Vučića "da poludi". U normalnim okolnostima, problem bi bile kritike u vezi s ozbiljnim temama, a merenje genitalija prostakluk. Međutim, u okolnostima u kojima se lagano izgrađuje kult ličnosti, "ozbiljne kritike" su nevažne (jer ih premijer nonšalantno odbacuje, čak i kad dođu s relevantnijeg mesta), dok vicevi o genitalijama ulaze u domen nedodirljivosti i stoga su *a priori* zabranjene.

Od svega je ipak najtragičnije što ovde nije intervenisao Vučić, već strah "menadžmenta" od njegove eventualne odmazde: na osnovu onoga što je stiglo u javnosti, dalo bi se zaključiti da Vučić nije "poludeo", već samo da bi to moglo da se dogodi da je emisija otišla u etar. Nije cenzurisao on sam, već su to obavili drugi, bojeći se njega.

RATOVI, HAOS I NAJEZDA SKAKAVACA

Medijski šampioni "srca junačkog" ipak nisu bili nadležni u televiziji "Prva", već vlasnici i urednici "Kurira" koji su se prethodne sedmice još jednom, po ko zna koji put, upisali u antologiju profesionalnog beščašća.

Naime, zbog objavljivanja navoda da će Tomislav Nikolić uskoro sesti u premijersku fotelju, Vučić je 21. februara rekao da neće da učestvuje u "vašem rijalitiju", a redakcija "Kurira" odgovorila mu je oštro, kako već samo ona ume (u redovnim vremenskim intervalima od oko godinu, godinu i po). Nije tu bilo bogzna šta novo, sve u rangu onog već istorijskog "Srbijo, izvini". Te optuženi su da destabilizuju državu, te oni samo rade svoj posao, te oni su "izloženi hajci ostalih tabloida"... Konačno,

Foto: Dimitrije Goll/ Tanjug

Foto: Tanja Valič/ Tanjug

Foto: Marko Đoković/ RAS

NA UDARU REŽIMA:
Predsednički kandidati S. Janković i V. Jeremić; D. Ivković; Vlado Georgiev

tu je i poruka vredna pažnje: "Ako treba da platimo cenu što ne pišemo po diktatu vlasti, već u interesu građana, onda ćemo uvek birati građane Srbije."

Osam dana kasnije – 1. marta 2017, u istu tu slobodarsku redakciju došao je premijer lično. Zaposleni su bili nasmejani, snimali su selfije s premijerom, neki su se posebno doterali za tu priliku, a iz snimka postavljenog na onlajn izdanju "Kurira" vidi se da su se samo novinari "Njuzvika", koji radi u sastavu Adria Media Grupe (kojoj pripada "Kurir"), ponašali normalno i pristojno. Ostali su, ako je suditi po istom tom snimku, uglavnom bili van sebe.

Efekti ove posete bili su jasni odmah (videlo se to već u sutrašnjem izdanju), ali pravo finale stiglo je u nedelju, 5. marta, kada se simultano dogodilo više epizoda ove priče. Na naslovnoj strani pojavio se Vojislav Šešelj, čija "saznanja" inače svakodnevno plasira bar jedan od Vučićevih tabloida. Ovaj put, "Kurir" je tako osvanuo s naslovom "Zapad želi Vučića mrtvog zbog Rusije", a na drugoj i trećoj strani citirano je premijerovo upozorenje sa skupa u Kruševcu "Haos u Srbiji: Tajkuni opoziciji daju pare za nerede". Oba ova naslova odštampana su tako da se ne mogu promašiti, ogromnim slovima, upadljivo – uz jasnu poruku da nam samo uz Vučića stiže mir, da su neprijatelji svuda oko nas i da nam žele najgore, uz podrazumevajuće krvoproliće.

Imajući u vidu da se između "Informera" i "Kurira" trenutno vodi žestoka bitka za poziciju vođinog omiljenog tabloida, odmah je moglo da se pretpostavi da će konkurentsko glasilo sutra izaći s nekom još jezivijom tvrdnjom. I desilo se baš tako: u prvom planu su portreti Saše Jankovića, Vuka Jeremića i Boška Obradovića (nimalo laskavi, podrazumeva se), uz naslov "Imaju plan za rat", nadnaslov "Zbog vlasti spremni za sve" i uz prateće objašnjenje "Janković, Jeremić i Obradović spremili plan u pet tačaka za izazivanje haosa tokom izbornog dana; Podneće na stotine prigovora, provociraće svađe i tuče na biralištima, organizovaće napade sami na sebe, tvrdiće da su glasovi pokradeni na Kosovu, gađaće sedište RIK jajima...".

Opet, dakle, imamo sile zla koje nam prete, najavu krvoprolića i uličnih sukoba... sve ukoliko se neko drzne i ne glasa za jedinog ispravnog čoveka. Tu je takođe i poruka opozicionim liderima ako se usude da se pobune ili kažu da su glasovi, na primer, pokradeni: ako urade bilo šta od onoga što "Informer" već unapred zna da će uraditi, a na šta uglavnom imaju pravo, biće to protumačeno kao deo velikog "plana za rat". A gde je rat, tu su – sasvim očekivano – vojska i policija.

S druge strane, ono što takođe uliva strah – ali ovaj put opet protivnicima režima – jeste upadljivo ćutanje javnog servisa o svemu što se oko nas trenutno događa. U centralnom Dnevniku RTS-a emitovanom 1. marta, onog dana kada je Maja Gojković odlučila da prekine rad Skupštine "radi mira u kući", kompletnoj opoziciji bilo je posvećeno neverovatnih 19 sekundi! Prema istraživanju medijskog portala "Cenzolovka" i koleginice Antonele Riha, skoro čitav taj Dnevnik bio je posvećen uspesima Vlade, a pravo novinarsko dostignuće zabeleženo je u izveštaju o početku gradnje deonice Koridora 11 od Surčina do Obrenovca: u četiri i po minuta, upakovano je čak šest izjava premijera Aleksandra Vučića (koji, da podsetimo, kampanju vodi samo u svoje slobodno vreme).

Ne obaveštavajući o konstantnoj napetosti na javnoj sceni, izveštavajući vrlo sažeto o bilo kakvim potezima opozicije i uporno zatvarajući oči pred onim što se dešava na pragu Takovske 10, RTS kao da – na sramotu onih koji tamo (iz straha) i dalje saginju glavu – i zvanično nastavlja tradiciju famozne "TV Bastilje" iz devedesetih.

Da stvar s medijima bude još grđa nego što inače jeste, pobrinulo se Regulatorno telo za elektronske medije (REM). Ovo telo, i inače poznato kao mesto gde se ukrštaju različiti politički i finansijski uticaji, kao tačka nikad dokazane korupcije milionskih razmera i adresa rezervisana za "proverene kadrove", potvrdilo je za "Insajder" da nije donelo "posebnu odluku o praćenju predsedničkih izbora, već će nadzor vršiti po prijavama građana o uočenim nepravilnostima". To je, naravno, u suprotnosti sa Zakonom o elektronskim medijima, ali šalje jasnu poruku da je u ovoj kampanji dozvoljeno sve – od neravnopravnog medijskog prisustva učesnika u izborima, preko tzv. funkcionerske kampanje, vređanja i neosnovane diskreditacije političkih protivnika, do stroge selekcije gostiju u TV studijima, zabranjenih tema i hvalospeva upućenih velikom vođi.

Kontrole neće biti, kazni neće biti i može da radi ko šta hoće.

SLUŽBA MATIČNE SLUŽBE

Pored političke, medijske i estradne scene, atmosferom straha koju potencira Vučićev režim "ozračen" je i privatni domen.

Kako su javili zaječarski mediji, u kasnim večernjim satima 28. februara građanima su u matičnoj službi tog grada izdavana dokumenta – nezvanično, to je urađeno za potrebe kandidata SNS-a na predstojećim lokalnim izborima, a zvanično zato što je "gradska uprava izašla u susret i radila prekovremeno zbog građana koji su imali potrebu za dokumentima". Inače, ovo zvanično objašnjenje dao je gradski odbor SNS-a u Zaječaru (?!), a u njega mogu da poveruju samo pali s Marsa. Naime, u majčici Srbiji još nije napravljena matična služba koja će uvažiti elementarno dostojanstvo građanina, a kamoli mu "izaći u susret" satima nakon radnog vremena.

Kako god okrenuli, utisak je krajnje neprijatan, jer je jasno poručeno da je gradskim odborima SNS-a dozvoljeno sve – čak i da u nedoba prevrću po najličnijim podacima, samo ukoliko to opravdaju brigom za bližnje. O najavi marifetluka na izborima ne mora ni da se priča: kako za sada stvari stoje i sudeći po ponašanju pripadnika partije koja upravlja ovom državom, jasno je da će ih biti.

Konačno, kada sve to saberemo, dobijamo: iz političkih razloga otkazan koncert, skraćenu emisiju, agresiju novinara državnih medija, širenje panike u tabloidima, tišinu na javnom servisu, televizije potpuno lišene bilo kakve kontrole, noćne upade u državne ustanove. Osim toga, a u gomili onoga što ne može da stane u okvire ove priče, imali smo: jednu turu dranja na premijerovoj konferenciji za novinare, urlanje radikala u skupštinskoj sali, niz strašnih i neprepričljivih izjava najviših državnih funkcionera, Sinišu Malog koji odguruje novinarku "Istinomera" dok mu postavlja pitanja na koja odbija da odgovori već nedeljama...

Imali smo još mnogo toga što se zaboravilo već sledećeg dana. Jer u predizbornoj Srbiji 2017. svaki dan je sasvim novi doživljaj, sasvim nova uzbudljiva priča i sasvim nova bojazan. ¶

TAMARA SKROZZA

Kako da ga što brže s

“Možemo samo da zamislimo kako je ljudima koji su siromašni, jedva preživljavaju, neko ih na mejnstrim kanalima – kojima jedino imaju pristup – svakog dana plaši da će biti haos, da će biti nestabilnost, rat, da Soros i NATO finansiraju zlu opoziciju... uplaše se. Uplaše se i glasaju za populistu koji će da im obeća neku vrstu stabilnosti. Ne veruju svom novčaniku, ne veruju svom stomaku, veruju u ono što piše u novinama”

Uprkos tome što će između dva izbora proći manje od godinu dana, deluje da će ovi, predsednički, po nečemu biti znatno drugačiji od prethodnih, parlamentarnih, a to je – po stepenu njihove kontrole.

Na sve to, Maja Gojković je “pauzirala” rad Skupštine, pritom slagavši da parlament nikada od 2000. nije radio za vreme kampanje. Na taj način je efikasno ukinut jedini način na koji bi glas opozicije mogao da dođe do građana.

“To je igra u koju smo se upustili kada je dovoljan broj ljudi pomislio da Aleksandar Vučić i ekipa bivših radikala mogu da se pacifikuju i da se dovedu na pozicije vlasti. Posle toga, nema više pravila. Sad će biti jako teško da se iz toga iščupamo, i da se

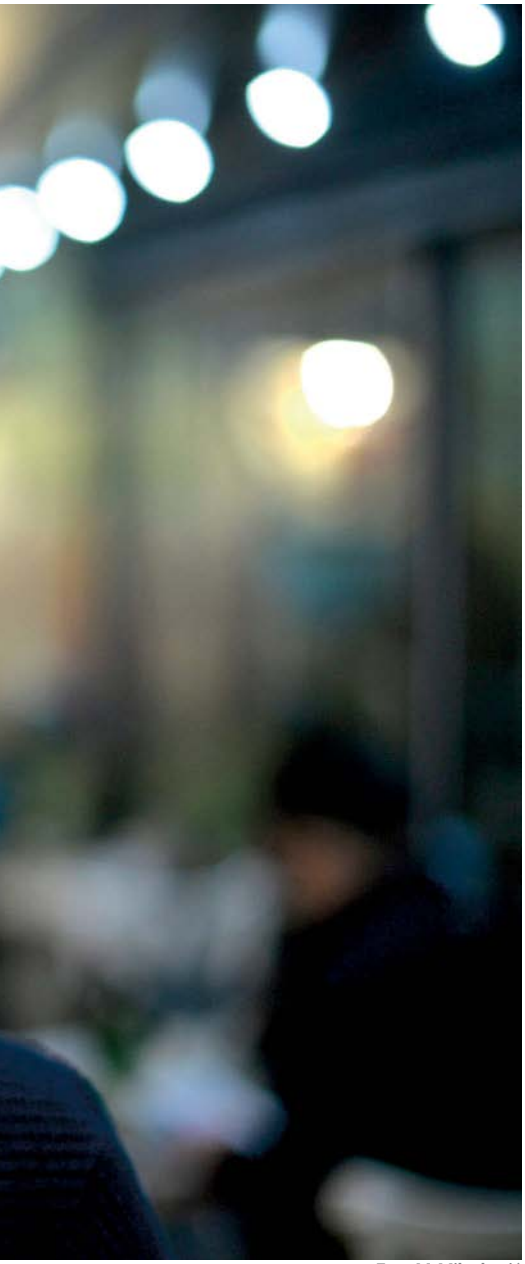

Foto: M. Milenković

klonimo

izborimo za neke minimalne uslove demokratskih izbora. A situacija može da postane samo još gora – vidimo da nešto, što je autoritarni oblik vladavine, ozbiljno klizi u diktaturu, prilično ogoljenu i otvorenu diktaturu, koja se pre svega ogleda u nefunkcionisanju institucija", kaže o sadašnjoj situaciji reditelj Stevan Filipović, potpisnik "Apela 100", kojim su javne ličnosti apelovale na tadašnjeg zaštitnika građana Sašu Jankovića da se kandiduje za predsednika. On se zbilja i kandidovao, i za sada (utorak uveče) jedan je od tri proglašena kandidata za predsednika, uz Vučića i Šešelja.

"Sve institucije koje su mogli da preuzmu, oni su zajahali, i to rade potpuno otvoreno, uopšte se ne trude da tu kontrolu sakriju. Na 'Peščaniku' postoji dosta dobar prevod teksta koji je pisao Jan-Werner Muller o novim populistima na vlasti, o tome kako su maske, koje su nekad bile potrebne, sada nepotrebne, možda čak i kontraproduktivne. Svi ti potezi se dešavaju pred našim očima, ali nema više poluga koje bi nam pomogle da zaštitimo svoja elementarna građanska prava", kaže Filipović.

"VREME": Šta je tu nestalo? Zašto sada može tako, a ranije nije moglo?

STEVAN FILIPOVIĆ: Promenila se situacija u državi, ali i geopolitičko stanje, tako da postoje i lokalni i strani faktori. Ono što je bilo specifično za period vlasti DS-a i Borisa Tadića u koaliciji sa SPS-om jeste to što je postojala jedna vrlo čudna ravnoteža, koja je omogućavala kakvetakve pritiske na tu vlast. S jedne strane smo imali njih, koji su populistički pokušavali da animiraju tog imaginarnog, prosečnog glasača (po meri Krleta i Šapera) i zapravo vukli udesno, a sa druge strane smo imali Evropsku uniju, koja je tada bila mnogo stabilniji vektor, i koja nas je zaista vukla ka poštovanju demokratskih procesa, institucija, ljudskih prava, i time vršila pritisak na vlast, vukla nalevo. Plus je postojala bauk-opozicija poput bivših radikala, koja je plašila narod i podsećala na devedesete. Dakle, nekakav balans, makar prividan. Naravno, to je bio duboko problematičan sistem, koji je na kraju i doveo do ovoga sada, ali tada su postojale bar te poluge pritiska, poput EU, mnogo jačeg NVO sektora i relativno nezavisnih medija. Današnja situacija u medijima je potpuno neuporediva sa tadašnjom, ne postoji mejnstrim medij na kome može da se vodi iole suvisla javna debata i koji nije pod potpunom Vučićevom kontrolom. Imamo Tviter, sa dosta ograničenim opsegom, par nezavisnih nedeljnika, jedne dnevne novine, par lokalnih, i jednu televiziju bez nacionalne frekvencije. Druga poluga su političke stranke, koje su se, pritisnute svojim problemima i nemilosrdnim čerečenjem od strane SNS-a, praktično dezintegrisale.

Kad je izabran Šutanovac za predsednika stranke, vi ste napisali da je taj izbor "vrhunac političkog autizma DS-a". Kako to da ti i takvi "politički autisti" podržavaju ono što i vi?

Verovatno da su svi ti komentari uticali – ne moj, nego generalno – verovatno su videli da gube poene kod intelektualaca koji su ih i dotad na jedvite jade podržavali, pa su uradili nekakav "damage control". A i ta podrška Saši Jankoviću je jako dobro "pranje" za njih, opet će kroz iglene uši da budu rehabilitovani za sve greške koje su pravili, i opet neće sopstvenim kvalitetom dovesti do transformacije stranke, nego su se mudro uhvatili za kandidata koji za sada nije previše uprljan i koji ima podršku ogromnog broja pristojnih ljudi. U tom smislu njima će to da pomogne. Da se ne lažemo, pomaže i kandidatu, jer oni ipak imaju nešto infrastrukture, sredstava, sposobnosti za organizaciju i animiranje svog članstva za tribine, akcije itd. – ne mogu kandidat ili grupa građana sami sve to da rade bez logistike i infrastrukture – ali mu i otežavaju, u smislu balasta prošlosti koji pominjem.

Može li da dođe do zloupotrebe Saše Jankovića od DS-a?

Naravno. Nikome nije prijatno, a verovatno ni Saši Jankoviću, kad Kena ili Balša stoje iza njega na konferenciji za štampu. Ali pretpostavljam da nije Kena došao i pitao Sašu, hajde da se dogovorimo, da napravimo strategiju, nego je došao i stao iza, pa se ti posle čupaj. Ali, to je politika, i gospodin Janković mora da nauči da pliva u tim vodama. To što stranke imaju sopstvene interese i pokušavaju da ih ostvare, to je legitimno iz njihove perspektive. Sad je pitanje kako će ova, uslovno rečeno, druga strana da se odbrani i zaštiti i da kaže "hvala lepo za podršku, ali ovo nije veš-mašina", za čitav niz ljudi. Ja sam potpisao taj "Apel 100", čak i tamo ima veliki broj ljudi zbog kojih mi je bilo muka da stojim na istom spisku sa njima. Ali, pokušao sam da tu muku potisnem, i da vidim da li sam tu bitan ja i moja gadljivost ili sujeta, ili je bitna šira situacija – koja je ekstremno kritična. Jer, kada se dođe do jednog stepena diktature, tu više nema nazad, ona ne može biti sklonjena. Ili makar ne demokratskim sredstvima. Nadam se da još nismo stigli dotle.

Kako sada može biti sklonjena?

Mislim da je taj SNS-ov klijentelistički »

model ekonomski neodrživ. Oni ne mogu da podmire dovoljan broj njih, a sve veći broj ljudi živi jezivo. Mada ni ta neodrživost ništa ne garantuje, jer je isto bilo za vreme Miloševića, koji samo što nije decu jeo u živom prenosu, a ljudi su i dalje glasali za njega, do samog kraja. Ima tu dosta paralela sa početkom kraja Miloševićevog režima, ali i ogromnih razlika. Teško će doći do neke reprize 5. oktobra, kad ne postoji podrška Zapada za nekakve prodemokratske i građanske opcije, naprotiv – za EU su autokratija i fašizam izgleda okej. Ako pogledate Poljsku, Tursku, pa i Hrvatsku u nekim aspektima, ovo ovde čak i nije najgore. U tom smislu, nema te vrste podrške opoziciji koja je bila ključna. To je sad drugačija utakmica, i biće poprilično teško. U krajnjoj liniji, ima puno društava u kojima te borbe decenijama ne daju nikakve rezultate – upravo zato što ti novi populisti svesno uništavaju sve poluge demokratskog procesa. Pa je tako kod Putina vrlo teško zamislivo da se režim raspadne, sem iznutra; kod Erdogana je na delu ozbiljan sistematski obračun sa svim krugovima koji bi eventualno mogli da predstavljaju neku opoziciju, i tako dalje.

Deluje kao da je društvo gurnuto dotle da mora da se deli po binarnom modelu – za i protiv, a tek posle promene bi došla nijansiranja.

Pa da, u tako jednostavnim diktaturama sve se deli po binarnom modelu. I kad se to jednom završi, onda dolazimo do onoga što je bilo posle 5. oktobra. Dolazimo do toga da u grupi ljudi koji su naspram Vučića ima svega – od maltene bivših neonacista do nekakve levice. Tu su i ozbiljni oportunisti, postoji ozbiljno pranje biografija u ovim novim podrškama. Ja svakome dozvoljavam svakome šansu da promeni svoje mišljenje, ali ne moram baš da gledam Tanju Vojtehovski kako vodi ceo program na tribini Saše Jankovića. To mi je bilo potpuno neprihvatljivo, jer to politički nešto znači. Vlado Georgiev nema tu političku težinu – to može nekom estetski da se sviđa ili ne, i onda to u stvari ne treba da bude tema. Ali ovo ima političku težinu. I sad, možda je žena potpuno promenila priču, priča neke razumne stvari, i to je zaista njeno pravo, ali zašto mora da bude istaknuta u prvi plan? Ipak, to su efemerne stvari u odnosu na taj "binarni" cilj koji imamo, i koji je i bez unutrašnjih podela oko svake stavke dosta teško dostižan.

Više puta ste pomenuli da može da se desi da krajnja desnica dođe umesto Vučića. Zašto nema levice, ni krajnje niti bilo kakve, a postoji toliko razloga da je ima?

To je problem na svetskom nivou. Zato što se sistematski uništavala ideja levice time što je spajana sa idejom komunizma, a komunizam je etiketiran kao nešto negativno, ideologija SSSR-a i Istočnog bloka. Setimo se koliko su desničarskih vojnih diktatura podržavale razne američke administracije, samo zato što je to tamo ranije mirisalo na komunizam. Bernija Sandersa, koji je po evropskim merilima centar koji naginje nalevo, maltene su proglasili za staljinistu. Ta ideja je ozbiljno ogađena, ogromna količina energije, vremena i novca je uložena u to, i sad jako teško mogu da se rehabilituju zdravi aspekti cele priče. Ovde je dodatni problem to što je kod nas antikomunizam histeričan, i onda je to "trebljenje" trajalo jako dugo i rezultiralo da artikulisane levice i nema, sem mlađanih hipster-levičara, kojima je, opet na pamfletskom nivou, jedini problem kapitalizam, shvaćen na nivou 19. veka, pa nije retko da ih čujete da brane Miloševića (kao komunistu), napadaju 5. oktobar i slažu se sa Dverima po nekim pitanjima. Tu se vidi nekakvo suštinsko razumevanje i srpskog društva i političke situacije. Druga stvar, koja ne karakteriše samo mlade levičare, jeste da je politika "bljak" i odvratna, da je to nešto stranačko, a ne opšte, da je nemoguće uticati, da naš glas ne znači ništa, pa tako imate ogroman broj mladih, obrazovanih ljudi koje to apsolutno ne zanima. A desničare, nažalost, vrlo zanima.

Postavlja se pitanje da li neko ko ne upadne u zamku populizma uopšte može da uradi nešto po pitanju promene vlasti. Postoje mišljenja da će ovu vlast srušiti tek ona sama, tj. neki njen deo koji će postati nezadovoljan.

Videli smo kako to ispadne. Svi koji nisu bili autentični desničari, ili ovo što je sad SNS, sa desničarskim populizmom, na kraju izgube. Nema šanse da ti glumiš da si veći Šešelj od Šešelja i da ga na kraju pobediš. SDP u Hrvatskoj se tako upropastio. Ne mogu da budu veći nacisti od HDZ-a pa ne znam šta da rade.

Tako se i DS upropastio...

Da, zato što ti ljudi, koje oni beskrajno potcenjuju, nisu imbecili. Oni koji glasaju za Šešelja neće nikad da glasaju za tebe zato što glumiš Šešelja, jer imaju njega, Vučića, ili nekog trećeg. Dakle, ili ćeš da pokušaš da ih ubediš da je to što ti prodaješ dobro, ili ćeš da se izgubiš i obesmisliš sve pokušavajući da glumiš nešto što nisi. Apstinenti su upravo zato postali apstinenti, jer su im se zgadili politika i to obesmišljavanje. Evo, ja sam glasao za LDP, a oni uđu u koaliciju sa Zukorlićem. Pa za

> **"Kada se dođe do jednog stepena diktature, tu više nema nazad, ona ne može biti sklonjena. Ili makar ne demokratskim sredstvima. Nadam se da još nismo stigli dotle"**

šta sam ja onda glasao? Za program, set vrednosti, i to sam glasao sa teškom mukom za nešto toliko neoliberalno, a kad sam to već uradio, onda ti se popiške po glavi. I baš me zanima kako će sad ovo sa Radulovićem da se odvija. Meni je žao što je tako ispalo, vidim da neki sad likuju, a mislim da je opozicija toliko jadna i slaba, da je potpuno urušavanje jedne od opcija koja nije toliko desna, zapravo loše. Ali, oni su sami krivi što je tako ispalo. Mislim da su ljudi koji glasaju za DJB upravo ti razočarani glasači DS-a, LDP-a i apstinenti, da nisu budale, i da ne može tako da ih se tretira. Razumem da u DJB prvenstveno gledaju interese svoje organizacije, ali shvataju da ne bi bilo veselo kad bi to otvoreno i rekli, jer im glasači nisu moroni, pa sad pakuju neprijatnu istinu kako znaju i umeju. Probao je već LDP tu muda-za-bubrege politiku sa svojim glasačima, pa vidite šta je bilo. Kod nekih drugih ciljnih grupa to bi prošlo – SPS ili Vučić mogu da pričaju šta hoće jer se njihovi glasači vode klijentelističkim principom: meni će biti dobro, ili ću

nešto da ukradem, ućarim, ili se plašim. Njima je svejedno, ti ljudi će uvek glasati za SPS i Vučića.

Da li je moguće da u Srbiji postoji toliko uplašenih ili lica koja će imati direktnu materijalnu korist zbog glasanja za SNS i SPS?

Hajde da vidimo – možda grešim, ali meni se čini da kod njih vrednosti ne postoje. Ako nema vrednosti, onda preostaje lažni osećaj sigurnosti, što je roba koju svaki populista prodaje. Drugo, pitanje je i kako se formatiraju ti ljudi, i tu se vraćamo na moj teren. Novi populisti znaju procese, ne izmišljaju toplu

vodu. Njima je veoma važno oružje sve ono što im daje mogućnost da formatiraju ljude da budu još više izbezumljeni, uplašeni, neobrazovani, divlji i agresivni. I kad imaš takvog građanina, to onda više nije građanin u klasičnom smislu demokratskog procesa, nego je neko ko će da reaguje na te spinove. Sad je bio neki film koji smo odabrali za FEST, i ja guglam ime glavnog glumca da vidim šta priča. Prvo što na Jutjubu izađe je intervju za Grand magazin, gde taj glumac kaže kako mu je super neka nemačka poslovica "rad oslobađa", i da on zato voli da ustaje rano, i to mu je baš "strava". I sad, čekaj, ti si prošao osnovnu i srednju školu, završio si verovatno neku glumačku akademiju, sretao si neke ljude, pa je l' moguće da u svojih 30 i nešto godina nisi čuo za Aušvic?! Ako imaš takvog građanina, onda je populistima super, zapravo. U krajnjoj liniji, koliko se mojih kolega otvoreno bavi politikom? Čast izuzecima. Ne, "politika je fuj, ja se bavim umetnošću". Koji sistem vrednosti imaju, šta misle o Siniši Malom, o rehabilitaciji Nedića, abortusu, da li su im okej ratni zločinci? A to je taj krug dvojke, neki privilegovani ljudi koji imaju para, obrazovani su, izlaze u Savamalu. Kojim se temama bave, koga kritikuju u javnim nastupima ili filmovima, ima li udara na neke korumpirane institucije, ili bar na burazersko-mafijaške poluge moći u okviru našeg esnafa? Nema. Mahom pamfleti i opšta mesta koja nikakve veze sa Srbijom danas nemaju. A onda možemo samo da zamislimo kako je ljudima koji su siromašni, jedva preživljavaju, neko ih na mejnstrim kanalima – kojima jedino imaju pristup – svakog dana plaši da će biti haos, da će biti nestabilnost, rat, da Soroš i NATO finansiraju zlu opoziciju... i uplaše se. Uplaše se i glasaju za populistu koji će da im obeća neku vrstu stabilnosti. Ne veruju svom novčaniku, ne veruju svom stomaku, veruju u ono što piše u novinama. Ja sam imao situaciju u porodici da mi kažu, eto, rekao si to i to, pisalo je u novinama. Ja kažem, nisam to rekao, evo, tu sam, pitaj me šta sam rekao, ali ne, piše u novinama. I kad imaš takvog građanina, onda je jako teško izaći iz toga. To su sve ogromni koraci unazad, i strašno je koliko su to izgubljene godine i generacije, zato što je reč o otkrivanju tople vode. Zato što to nije neki problem koji je donela, recimo, digitalna revolucija, pa mi sad treba kreativno da smislimo kako ćemo da se izborimo u političkom ili društvenom obliku. Ne, vraćamo se na neke probleme...

Prve polovine dvadesetog veka.

Da, sad se mi vraćamo da pričamo o abortusu. Pa je l' moguće, pa zar nije sve ispričano o abortusu?

Ili o vakcinaciji.

Da. I onda shvatiš da je to borba na duže staze. Drugo, i u javnoj debati je napravljen ogroman korak unazad, i to kada je reč o učesnicima. Sada su glavni "pankeri" oni koji konstatuju da je Vučić diktator. Ajde, molim te! Čovek koji je pričao da treba ubiti sto muslimana za jednog Srbina u Skupštini, i bio Šešeljev doglavnik. Prvo su ljudi prihvatili mogućnost da se promenio, što je nonsens, a onda, kad gledamo nastavak utakmice, sad je disident svako ko kaže da je Vučić možda problematičan. To je katastrofalan korak unazad, jer to može da primeti troipogodišnje dete, za to ne treba ni obrazovanja ni inteligencije da se shvati. I kad pogledate te medije koji stoje naspram Vučića, vidite da je ta tema 90 odsto sadržaja. A ta tema može da se svede na jednu rečenicu. Mene samo zanima kako ga skloniti, to je jedina tema – kako ga i što brže skloniti.

Pa čime će drugim mediji da se bave sada kada je on pojeo ceo javni život?

Naravno, treba novinari da se bave time, ali pričam o raspravama intelektualaca o modelima nasleđivanja, to je važno raspravljati unapred – šta ćemo posle, kako će to posle da funkcioniše, koji je to krug ljudi koji je sad protiv Vučića, da li će, ako pobede, to biti restauracija nečega što smo već gledali ili nešto novo, kako će to izgledati... Nema dovoljno žive, pametne rasprave na te teme, a za ovu prethodnu postoje ljudi koji se profesionalno bave time, i veoma je važno da razotkrivaju stvari. Recimo, izuzetno je važno to što radi KRIK. Da toga nema, neki ljudi koji su bili neutralni, ne bi bili animirani i ne bi razumeli u kakvoj državi žive. Ali, intelektualci ipak mogu da se bave i drugim temama. Da vidimo koje su to ideje, stavovi, ko su ti ljudi i kakva su to shvatanja politike koja će eventualno zameniti Vučića i SNS. Kakve su im biografije, šta misle o onim temama koje sam nabrajao. Da se ne vezujemo vazda za pamflete. Na osnovu onoga što znam, mislim da je Saša Janković odličan kandidat za predsednika, zato sam ga i podržao. Međutim, ima puno stvari koje ne znam o Saši Jankoviću. Ima nekih stvari gde se ne slažem s njim, a ima i nekih stvari gde ne znam da li se slažem s njim. I sigurno se još puno ljudi oseća tako. I trebalo bi napraviti prostora da se o tome priča, a da ne bude shvaćeno i rađeno samo kao deo kampanje, već kao neki zalog za budućnost kojoj stremimo. Naravno, i bez razgovorâ koje pominjem – jer je politika često takva da nema čekanja "idealnih" uslova – ja sam razmislio, izvagao šta je više a šta manje bitno, odlučio da ću da ga podržim, i to je to. Međutim, ne želim da po petnaesti put zbog te podrške posle ispadnem majmun. Zbog toga mislim da je važno da paralelno imamo kvalitetne rasprave o tome šta nas čeka sutra. I u najboljem i u najgorem slučaju. ¶

RADMILO MARKOVIĆ

Powered by EUnet HOSTING

Connected by SBB

Kompletna IT rešenja na jednom mestu

INTERNET • TELEFONIJA • CLOUD • HOSTING

Nudimo vam različite internet i hosting usluge, kao i napredne servise za uspešno poslovanje.

- Cloud Linux i Windows serveri
- Zakup profesionalnih namenskih servera
- Brojne cloud aplikacije (SaaS)
- Cloud inzenjering
- Web hosting
- Usluge Tier 3 Data centra
- BIZ Smart paketi
- Optički internet
- Managed servisi
- Poslovna fiksna telefonija

EUnet HOSTING

www.eunethosting.com
011 30 10 500

Bulevar Zorana Đinđića 8a
Beograd

SBB SOLUTIONS
pametna rešenja

www.sbbsolutions.rs
Kontakt centar 19966

Gorak hleb i uvele ruže

Ujedinjene nacije proglasile su 8. mart za Međunarodni dan žena 1977. godine. Kakav je položaj žena u Srbiji na 40. godišnjicu ovog praznika

"Od rođenja do smrti,
naši dani nisu slatki,
Srca gladuju koliko i telo,
Dajte nam hleb, ali dajte nam i ruže."
(Džejms Openhajm "Hleb i ruže")

PONIŽENE I PRESTRAŠENE: Radnice u Srbiji
Foto: FoNet

Malo smo se, izgleda opametili kao društvo. Umesto ušećerenih čestitki, karanfila, jeftinih parfema i kolektivnih proslava uz prasetinu i kolce o trošku firme, Osmi mart je povod da se državne i nezavisne institucije oglase i osvrnu na položaj žena u Srbiji. Zaštitnik građana čestitao je još u utorak, 7. marta, ženama 8. mart i istakao da svečarska atmosfera kojom se obeležava Međunarodni dan žena ne sme da zamagli činjenicu da je veliki broj žena u Srbiji i dalje izložen neravnopravnom položaju u odnosu na muškarce, pre svega u ekonomskoj i političkoj sferi. "Na ovaj i na svaki drugi dan ne sme se zaboraviti činjenica da su žene i deca u velikom broju i dalje žrtve najtežih oblika porodičnog i partnerskog nasilja i da zajednička borba protiv nasilja i zaštita žrtava nasilja mora biti prioritet države i društva", rekla je zamenica ombudsmana za prava deteta i rodnu ravnopravnost Gordana Stevanović.

Ova godina, 40. po redu otkako su Ujedinjene nacije proglasile 8. mart za Međunarodni dan žena, mogla bi da bude ključna, makar kad je reč o ženama žrtvama nasilja u porodici. Od 1. juna ove godine na snagu stupa novi zakon o sprečavanju nasilja u porodici, koji je, bar na papiru, mnogo bolji od onoga što smo imali dosad. Ono što moramo da imamo na umu jeste da će primena tog zakona biti u rukama istih ljudi kojima su se žrtve obraćale i do sad. Kako je to izgledalo i na šta je ličilo, "Vreme" je pisalo mnogo i često. Ovom prilikom podsećamo da je zaštitnik građana 2016. preispitivao postupanje nadležnih institucija u više desetina slučajeva porodičnog nasilja. U 12 koji su se završili smrtnim ishodom, uočene su nepravilnosti. Na osnovu njih, zaštitnik je dao 104 preporuke. Nadajmo se da je to dovoljno, uz doslednu primenu novog zakona.

O položaju žena na tržištu rada, takođe smo pisali više puta, a poslednji put pre mesec dana (videti "Vreme" br. 1362 od 9. februara ove godine). Ipak, korisno je podsetiti da prema poslednjem godišnjem izveštaju poverenika za rodnu ravnopravnost žene i dalje čine najdiskriminisaniju grupu u Srbiji, kao i da među svim teško zapošljivim kategorijama na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje više od polovine čine žene.

Krajem prošle godine snašao nas je bedan pokušaj države da ograniči pravo na namerni prekid trudnoće, u ime borbe protiv bele kuge. Ispostavilo se da namerni pobačaji po broju nisu ni blizu onome što se tvrdi. Ali se isto tako ispostavilo da borba protiv bele kuge kreće od najpogrešnije moguće tačke – od napada na žene. U međuvremenu, dnevni list "Danas" objavio je nezvaničnu procenu da u Srbiji živi 80.000 samohranih roditelja, uglavnom majki, koje nijedan zakon ne prepoznaje kao posebnu kategoriju. Po Zakonu o finansijskoj podršci porodicama sa decom, da bi nekome bio priznat status samohranog roditelja, partner mora da bude mrtav ili osuđen na zatvorsku kaznu dužu od šest meseci. To nas dovodi do pitanja šta je sa svim onim majkama koje same izdržavaju decu, jer živi i slobodni očevi odbijaju da plaćaju alimentaciju.

Posebna je priča što, u žaru borbe protiv bele kuge, niko ne pominje žene koje su rodile ili bi da rode dete, bez obaveze da imaju partnera. Sa stanovišta zakonodavaca i donosioca odluka, ovakva situacija je očigledno nezamisliva. O poslodavcima koji otpuštaju žene kad zatrudne ćute i institucije i mediji jer su ovi slučajevi teško dokazivi. Sve u svemu, žena u Srbiji, ako ima posao, mora da pazi da ne zatrudni. Ako i zatrudni, ne bi smela nipošto da prekida trudnoću jer su tu čuvari javnog morala da joj saspu kako živi hedonistički. Ako, pak, nema posao, tu je premijer Vučić da joj kaže kako rađa decu da bi primala dečji dodatak da ne bi morala da radi. Ako se prijavi na NSZ, poslodavci će je odbijati jer je ili prešla 40, ili može da zatrudni i ode na porodiljsko. Ako pokrene svoj posao, njena firma će preživeti oko dve godine, koliki je prosečni životni vek ženskih firmi. Ako je partner tuče, može samo da se moli da novi zakon bude i primenjen. Ako reši da se razvede, nek joj je bog u pomoći u slučaju da je muž bogat; angažovaće advokata specijalizovanog za oduzimanje dece od majki.

"Hleb i ruže" iz naslova ovog teksta je slogan pod kojim su u Masačusetsu tokom tri meseca 1912. štrajkovale tekstilne radnice. Poenta tog slogana je da život nije samo puka borba za opstanak (hleb), te da i žene imaju pravo na dostojanstvo i jednaka prava. Na to se misli pod "ružama", a ne na sparušeni pupoljak sa trnjem. ¶

J. GLIGORIJEVIĆ

Direktan prenos s

Šta ovdašnji, dominantni obrazac izveštavanja poručuje žrtvama, nasilnicima i uopšte društvu

U julu prošle godine, učesnik rijalitija "Parovi" Nenad Marinković Gastoz je fizički nasrnuo na Zoricu Dukić i izneo je iz sobe, urlajući na nju dok joj je stiskao vilicu: "Ja ću da pričam za tebe! Ti si moja devojka! I ima da te uhvatim za glavu!" Prisutni *takmičari* su se ponašali kao da su u bioskopu, bezizražajno posmatrajući scenu i grickajući jabuke...

Sve je to prenošeno uživo na televiziji Hepi – koja inače ima nacionalnu frekvenciju – da bi potom urednik te televizije Milomir Marić izjavio: "Kako ju je napao kad je on njen muž? On je pokušao da je smiri, ta žena je izgubila živce. Nju su vređali i izvlačili svakakve detalje iz njene prošlosti, i ona je zbog toga doživela nervni slom, ali on je i dalje voli bez obzira na to šta ostali pričaju." Bahata i bezumna rečenica "kako ju je napao kada je on njen muž" može slobodno da uđe u udžbenike kada je reč o opravdavanju porodičnog i partnerskog nasilja u zemlji u kojoj na svakih deset dana jednu ženu ubije njen sadašnji ili bivši partner.

U međuvremenu je u emisiji "Parovi" viđeno nasilja i nasilja, zlostavljanja, psihičkog "pucanja", kopano je po životima učesnika i njihovih porodica, da bi se pre nekoliko dana ponovo pokazalo da je dno dublje nego što možemo i da zamislimo. Izvesni Nikola Strahinjić je seksualno nasrnuo na jednu od učesnica, dok se ona otimala i pokušavala da pobegne.

Mreža žena protiv nasilja izdala je

ilovanja

KOPANJE PO PRIVATNOSTI: Žrtve i mediji

saopštenje u kojem se kaže: "Na portalu nacionalne TV Happy danas je objavljen izveštaj o dešavanjima koja su obeležila sinoćni rijaliti program 'Parovi', u kome se prikriva moguće izvršenje krivičnog dela: silovanje. Naime, ova TV stanica je pokušaj silovanja jedne od učesnica okarakterisala kao 'strasan odnos', dok se iz priloženog videa koji je u međuvremenu uklonjen sa YouTube kanala ove emisije jasno vidi da se radi o pokušaju silovanja. (...) Tokom pokušaja silovanja učesnici niko ne pruža podršku, niti druge učesnice i učesnici, niti odgovorni za nastanak ove emisije (...) Tim povodom uputile smo tužbu Trećem osnovnom tužilaštvu u Beogradu. Dalje, uputićemo pritužbu i Regulatornom telu za elektronske medije, treću po redu povodom nasilja prema ženama u emisiji 'Parovi' na TV Happy, ne zato što očekujemo da će makar ovaj put reagovati, nego da bismo dokumentovale u kojoj meri ovo telo niti država u celini nemaju nikakav uticaj na elektronske medije kada je muško nasilje prema ženama u pitanju."

Kako izgleda živeti u zemlji u kojoj se pokušaj silovanja prenosi uživo? U kojoj mediji iznose najstrašnije detalje o nasilju koje se dogodilo, skoro se takmičeći u opisima brutalnosti? U kojoj se žrtve porodičnog i partnerskog nasilja fotografišu i jure po stepenicama i bolničkim sobama za izjavu, a porodice ubijenih snimaju na sahranama? U kojoj se žrtve incesta pozivaju u jutarnji program i od njih se traži da što "živopisnije" govore o tome šta im se događa, iako je jasno da žrtva nije izašla iz traume? U kojoj se nasilje opisuje kao "incident", "turbulentna ljubavna veza", "izraz napetosti", a ubistvo kao "čin neuzvraćene ljubavi" i "porodična tragedija"? U kojoj se u pojedinim medijskim kampanjama protiv nasilja nad ženama, žene prikazuju krvave u kavezima ili se neko seti da napravi aplikaciju gde se nudi maska koja čini "da kada uključite vašu prednju kameru dobijete izgled osobe koja je žrtva nasilja"?! U kojoj se potom svako malo spominje netačna tvrdnja kako, eto, ima mnogo lažnog prijavljivanja nasilja u porodici? U kojoj se u komentarima na vest o nasilju ili čak ubistvu krivica najčešće traži u žrtvi? I u kojoj se čak ni ubijene žene ne ostavljaju na miru, a reč femicid izaziva bes – jer neki smatraju da je to preterivanje?

I niko na vasceloj medijskoj sceni zbog toga ne snosi posledice.

Medijska zloupotreba žrtava nasilja je kompleksan fenomen o čijim slojevima i mogućim konsekvencama treba govoriti stalno. Jer čak i kada je ovakvo pisanje o nasilju potaknuto dobrim namerama novinara ili je jednostavno proizvod nečijeg neznanja, to ne menja činjenicu šta to izveštavanje može da prouzrokuje. »

ŽRTVI NE VERUJU AKO NE PLAČE: Tanja Ignjatović
Foto: M. Milenković

Konačno, nije uvek reč o onome o čemu se piše, već i o onome o čemu se ne piše, a trebalo bi, kao što su neodgovorno ponašanje institucija, odsustvo i nesprovođenje sistemskih rešenja, pozivanje na odgovornost profesionalaca koji nisu reagovali kada je trebalo...

Kako psihoterpautkinja Biljana Slavković ističe u razgovoru za "Vreme", kada je reč o medijskom izveštavanju o žrtvama nasilja odmah u oči upada jezik koji se pri tome koristi. Kada, na primer, u medijima osvane naslov "porodična tragedija", to je način da se žrtva ućutka: "Stvara se situacija u kojoj se ne zna ko je žrtva, a ko je nasilnik. I pored tako visoke stope femicida u Srbiji, vrlo retko će se u izveštajima pojaviti reč ubistvo", kaže naša sagovornica, dodajući: "Mediji mogu da podrže žrtvu i da poštuju njen integritet, a mogu, s druge strane, da podstiču nasilje. Rekla bih da se mediji u Srbiji dobrim delom pre identifikuju sa nasiljem i nasilnicima... Mi, zapravo, kao društvo dubinski ne možemo da odlučimo da ne podržavamo nasilje i to se prelama na konkretnim žrtvama."

Ispovest preživelih

Kada je dobro da žrtve govore o svom iskustvu? Kada ono može da pomogne? Biljana Slavković ističe: "Ako žrtva više nije ugrožena, ako je bezbedna i izašla je iz nasilja, ako se oporavila, ako je trauma prevaziđena i žrtva je nastavila život bez nasilja, ona možda ima potrebu da podeli iskustvo, pošalje poruku drugima." Kako objašnjava Tanja Ignjatović, žrtva je preradila svoje traumatsko iskustvo onda kada ima distancu u odnosu na ono što se desilo i razgovor o tome ne znači da ona ponovo preživljava istu traumu. U tom slučaju, njena poruka o tome šta je činila, kako se sa time izborila, kakva joj je podrška bila važna od sistema, prijatelja, sve to može da bude instruktivno za nekog drugog. "Drugi vide ženu koja je preživela, koja ima snage da se nosi s tim, da se bori i pored toga što se dešavalo izašla je kao pobednik. Onda je ona model", ističe Ignjatović, dodajući da ti naknadni uvidi mogu drugima da pomognu i kažu šta je lekovito i dobro i da pošalju sliku: ja sam dobro, bilo je teško, izborila sam se, možete i vi.

OPASNE PORUKE

Šta ovdašnji, dominantni obrazac izveštavanja poručuje drugim žrtvama, nasilnicima i uopšte društvu? Ovdašnje izveštavanje o žrtvama nasilja u prvi plan stavlja individualne priče, dok se mediji utrkuju sa što užasnijim, brutalnijim detaljima. Kako ističe psihološkinja Tanja Ignjatović, na taj se način samo spuštaju pragovi, nasilje se normalizuje, ljudi oguglaju i prestanu da obraćaju pažnju, a onda mediji teže sve brutalnijim opisima.

Jedna od pogrešnih i opasnih poruka koja se ovim šalje jeste i da se nasilje događa isključivo onda kada žena ne može da hoda od batina i da jedino tada može da dobije podršku.

Zatim, ne poštuje se osnovno pravilo da se identitet žrtvene otkriva, ukoliko ona izričito ne traži suprotno. Čak i kada se ne napiše puno ime i prezime žrtve, opiše se kuća, zanimanje, porodična situacija, i vrlo je jasno, pogotovo kada je reč o malim mestima, o kome se radi te se žrtva i njena porodica neretko dodatno etiketiraju i stigmatizuju... Pritom smo toliko puta mogli da čitamo o *ponašanju* žrtve koje je *isprovociralo* nasilnika i na taj način veći deo javnosti u stvari nastavlja nasilje nad žrtvom i njenom porodicom. Kada žrtva ima doživljaj da je medijski zloupotrebljena, ističe Biljana Slavković, spirala nasilja se nastavlja: "A pisanje o žrtvi na neadekvatan način, iznošenje intimnih detalja, opisi povreda, dok javnost kao u areni sedi i posmatra, jesu nastavak traume čije posledice po psihički razvoj i kasniji život mogu biti vrlo ozbiljne, kako za žrtvu tako i za porodicu."

Kada je reč o pojavljivanju žrtava u medijima, stručnjaci upozoravaju da medijska izloženost najčešće produbljuje traumu. Vesna Brzev-Ćurčić, psihoanalitičarka i psihološkinja, objašnjava za "Vreme": "Rad sa traumatizovanima je vrlo zahtevan, traži vreme, empatiju, strpljenje, poverenje i iznad svega stručnost da se priđe problemu. Što je žrtva bila izložena većoj eksponiranosti, to oporavak teče sporije i komplikovanije." S tim se slaže i Biljana Slavković, koja dodaje da mediji počinju da se bave nekim slučajem onda kada je nasilje eskaliralo, obično nakon godina trpljenja: "Žrtva je tada u stanju intenzivnog šoka i postavljanje pitanja, fotografisanje, stalni fokus na nju, bilo da je u bolnici ili je kod kuće pa je izašla do prodavnice, ozbiljno ugrožavaju njenu psihičku stabilnost i dodatno je traumatizuju."

Argument da razgovor osnažuje žrtvu svakako ne bi mogao da se primeni u ovoj situaciji. Naime, kako psihološkinja Tanja Ignjatović kaže, žrtvama čije je traumatsko iskustvo još živo, koje ga nisu prevazišle, to pričanje ne pomaže: "Njima pomaže razgovor sa stručnjacima, što podrazumeva privatan, poverljiv odnos i stručno lice koje vodi razgovor, koje može da razume sve vrste emocija koje se javljaju."

Upravo razumevanje i složenost emocija koje ima žrtva nasilja jesu nešto što novinari mahom nisu obučeni da "isprate" i da se prema tome odnose kako bi trebalo, a od iste boljke boluje i šira javnost, pa zapravo, umesto podrške koju je očekivala, žena bude suočena sa osudom.

Naime, kako objašnjava Tanja Ignjatović, postoje predrasuda i stereotipno mišljenje da žrtva ima određeno ponašanje i određena osećanja, da ona izgleda, govori i ponaša se na određeni način. Ako žena ne pokazuje takvo ponašanje i emociju, ne izgovara ono što se očekuje od žrtve, može da se stvori utisak da ona laže, da preteruje, da joj se to odista nije desilo. "To je osobito opasno kada se radi o onim vrstama nasilja koje su visoko tabuizirane i pogađaju intimnu sferu, svim vrstama seksualnih napada, uznemiravanja, uključujući i inceste, gde javnost ima ogromnu nelagodu i očekuje, pošto je reč o tako strašnoj stvari, da vidi ženu koja plače. Ako ne plače ili ako nije besna, to im nije dovoljno uverljivo", naglašava Ignjatović.

Koliko mora da je mučno i nepodnošljivo osećanje žene koja je trpela nasilje, koja se možda i sama obratila medijima tražeći pomoć, a umesto toga se još i sumnja u njen iskaz.

Konačno, osim produbljivanja traume, sagovornice "Vremena" ističu da medijsko izveštavanje može dovesti i do porasta opasnosti. Jer ako sistem ne funkcioniše, nasilnik dobija poruku da može da čini još više nasilja ili da kazni žrtvu što je obelodanila nasilje. Dešava se i da, recimo, muž pokrene postupak da bi lišio ženu roditeljskih prava jer je izložila decu medijima...

OČAJ I NEMOĆ

A šta ako se žrtva sama obratila medijima i želi da ispriča svoju priču?

Za početak, zašto bi se žrtve uopšte obraćale medijima? Naše sagovornice ističu da su glavni razlozi – očaj i nemoć. Biljana Slavković naglašava kako žrtve nemaju dovoljno zaštite i u velikom se broju ne sprovode zakonske mere, što žrtve tera da se obraćaju medijima verujući da će im ta vidljivost pomoći, kao i da se može raditi o raznim psihološkim mehanizmima i potrebama žrtve – za pravdom, osvetom, opraštanjem od nasilnika – koje samo poručuju da se nije izašlo iz traume nasilja.

Tanja Ignjatović prenosi iskustvo Autonomnog ženskog centra, gde se najveći broj žena koje se javljaju ili dolaze u AŽC već obraćao mnogim institucijama i nisu dobile odgovarajuću podršku. Takvo iskustvo neke od njih svakako tera da se obrate i medijima.

Ignjatović dodaje da žrtva najčešće ne zna šta je čeka kada se obrati medijima, ne zna šta može da se dogodi, ne zna kako će da bude vođen razgovor, šta će je i kako novinar pitati. Čak i kada žrtva želi da govori za medije, novinar mora da bude svestan da ona najverovatnije nema dovoljno informacija o tome šta može biti posledica njenog pojavljivanja i mora da vodi brigu da u tom razgovoru žrtva ne bude izložena više nego što treba, da ne insistira na detaljima, da ne postavlja pitanja koja će dodatno da joj naškode te da zna kako da završi razgovor.

Pitanje koje novinari ne bi smeli da postave, objašnjava Biljana Slavković, uključuje reč zašto jer to "zašto" u srpskom jeziku implicira krivicu i odgovornost. A suvišno je reći da je medijski prostor krcat tim pitanjem – zašto ga nije napustila; zašto mu se vratila; zašto je ostala s njim; zašto ga nije ranije prijavila... »

Preskupa cena novina

BRUTALNOST OPISA: Vesna Brzev-Ćurčić

Kako ističe Vesna Brzev-Ćurčić, svako medijsko izlaganje dece i mladih nosi u sebi rizik, čak i kada je reč o pozitivnim stvarima. Naime, pred njih se na taj način postavlja izvestan horizont očekivanjâ koja treba dalje da ispune: "Sjajno je kada se o mladima piše kao o dobitnicima međunarodnih i nacionalnih nagrada, ali se onda često postavlja nešto poput zadatka da to moraju da ostvaruju i dalje. Prevelik teret za nejaka pleća. Šta ako u tome ne uspeju? Zbog toga je dovoljno značajno pohvaliti uspehe, napor, postignuće, ali izostaviti šta se od njih očekuje. Mnogi stariji i poznatiji pokleknu pred teretom slave, a mi kao narod ne opraštamo čak ni najmanji neuspeh onih kojima smo se do juče divili." Naravno da je još veći problem medijska izloženost žrtava nasilja ili pak počiniocima koji su deca ili mladi.

Opisujući ovdašnju kulturu medijskog izveštavanja, Vesna Brzev-Ćurčić govori o brutalnosti opisa – nekada sa dozom sadizma u rečniku onoga ko opisuje – povreda koji su u medijima dati detaljnije nego u lekarskim izveštajima, kao i o nedopustivom nepoštovanju žrtve: "Novinari se često 'kriju' iza zahteva urednika koji traže senzacije koje će povećati tiraž. Pitanje je onda da li je i dostojanstvo deteta od samo nekoliko navršenih godina cena koju plaćamo kupujući novine ili gledajući izveštaje."

Zatim, kopanje po životu i porodici maloletne žrtve, koje čak i kada se koriste inicijali jasno otkriva o kome se radi, etiketira i celu porodicu do kraja života: "Sredina u kojoj živimo i dalje smatra da je žrtva 'bar malčice' doprinela onome što ju je snašlo. Znači, porodici nešto fali, zar ne? Kakva neistina!"

Još nešto ovde može biti problematično – medijska izloženost može da stvori iskrivljenu sliku o sebi. Ako je reč o maloletnom počiniocu, on, dok se piše o nasilju, dobija na značaju kod svojih vršnjaka: "Pa ako su suviše mladi, da li su mediji ti koji treba da im sude, prave reklamu ili rade već nešto treće?"

Sagovornica "Vremena" apeluje na novinare da ne pišu, ne prave emisije, ne koriste žrtve za povećanu čitanost ili gledanost. Čak i kada naročito mlade osobe žele da se nađu u medijima, potrebna je izuzetna pažnja. "Iskaz se uzima od maloletnika uvek u prisustvu psihologa. Ima li ga kad novinari krenu sa pitanjima?", ističe Brzev-Ćurčić. Odgovor nažalost znamo.

MEDIJI SE ČEŠĆE IDENTIFIKUJU SA NASILNICIMA: Biljana Slavković

Nasilje se posmatra vulgarno pojednostavljeno, a krivica se time ponovo prebacuje na žrtvu.

Osećaj gubitka kontrole koje žrtve obično imaju neretko se nastavlja u medijskom prostoru. Osim što ne mogu da utiču na to šta će i kako mediji da objave, dodatni problem predstavlja i izloženost žrtve u virtuelnom svetu. Ono što je doživela neprestano postoji tamo. Biljana Slavković, govoreći o virtuelnom prostoru, kaže kako to samo pojačava osećaj žrtve da su stvari ionako nepromenljive i ireverzibilne. Žrtva više nema mesto gde bi se sakrila od toga što joj se dogodilo, naglašava Vesna Brzev-Ćurčić, dodajući da je to nekada razlog za duboku depresiju i ideju da život nije vredan. I porodica i žrtva (p)ostaju obeležene. Neki uspeju da se iz toga izdignu, kaže Brzev-Ćurčić, da od toga nešto učine i da svoju tugu i gnev pretvore u društveno korisnu aktivnost, a neki potonu.

U Srbiji su poznati slučajevi roditelja čija su deca ubijena, ali su oni smogli snage i koriste javni prostor da se zalažu za neku društvenu, zakonsku promenu.

KAKO BI MOGLO

Neretko u izveštajima žrtve govore o institucijama koje su ostale neme, o centrima za socijalni rad koji nisu činili ništa, o lekarima i policiji koja je slala žrtvu kući. Ili, u slučaju da se dogodilo ubistvo, porodica govori o tome kako je pomoć tražena mnogo puta, kako su nasilnika prijavljivali...

Tu se nalazi priča o kojoj bi mediji mogli da pišu.

Biljana Slavković primećuje da će najčešće medijskim pisanjem o zločinima, posebno onima koji su se završili smrtnim ishodom, otkriti koliko institucije nisu sprovodile zakon kako treba, ali mediji umesto toga prate život žrtve i njene porodice: "Mediji treba da pišu o fenomenu nasilja, da obrazuju javnost, da budu prevencija, da stalno podsećaju državne organe na njihove zakonske obaveze... "

Tanja Ignjatović dodaje da se vrlo često u novinama otvori čitav niz različitih tema u kojima se vidi da bi sistem morao da reaguje i da se to neće desiti: "Novinari pokrenu nešto što može da bude važno i umesto da to bude povod za dublje razmatranje, istraživanje, pritisak – mi čujemo priču te žene, a novinar ne pita dalje ko je trebalo da reaguje, šta može da se uradi, zašto je došlo do propusta, pa da se onda, kroz taj pritisak, popravi stanje institucionalnog, društvenog odgovora za sve druge žene."

Čak i kada je možda reč o sasvim dobroj nameri, novinari često ostaju na prvom koraku, na pojedinačnom slučaju. Šta se time menja na širem planu? Ništa.

Tanja Ignjatović dodaje da čak i ako se za tu žrtvu nešto promeni, ako novine i televizija uspeju da zaposle baš tu ženu, to ne rešava pitanje za 18.750 žrtava koje su registrovane u centrima za socijalni rad. Da li je poruka da žrtva neće dobiti podršku ako se ne pojavi u medijima, pita se Ignjatović. A ako se pojavi, niko baš sa sigurnošću ne zna šta može da se dogodi. Ako se pak nasilje pogorša posle toga, niko za to neće biti odgovoran. ¶

JELENA JORGAČEVIĆ

"Prijavite nasilje", a potom?

U nekoliko medijskih kampanja koje su za svoj cilj proglašavale borbu protiv nasilja, žene su neoprezno pozivane da prijave nasilje, kao da je time problem završen. Ne govori se o daljim koracima, o pripremi koja treba da se obavi da bi žena bezbedno izašla iz toga, o tome kome može i treba da se obrati... Situaciju dodatno otežava i određeni "trend" u izveštavanju gde se žene neprestano pozivaju da se ne plaše. Ma koliko ih taj poziv ohrabrio jer strah može da paralište, poziv "ne plašite se i prijavite nasilje" šalje pogrešnu poruku – kao da je problem prvenstveno u strahu i da će, kada se žena osmeli, sve biti rešeno, što opet pojednostavljuje sam proces. Naime, mediji bi morali da prate i izveštavaju o primeni zakona, o tome da li su žene zaista bezbedne kada prijave nasilje. Jer, kako objašnjava Tanja Ignjatović, a već je u "Vremenu" govorila o tome, kada žena odluči da prijavi nasilje, da ostavi nasilnika, ona je u najvećem bezbednosnom riziku: "Mi sa svakom ženom pravimo procenu bezbednosnih rizika, čega se ona najviše plaši, šta bi u najgorem slučaju moglo da se desi, šta ćemo u tom slučaju da radimo. Pravimo individualnu strategiju sigurnosti za svaku ženu i ona mora da ima bezbednosni plan i da zna tri koraka unapred šta će učiniti, ako nešto krene po zlu."

LJUBOMIR ŽIVKOV

Jezičke doumice

Goncić i Leontina podržavaju i srpski jezik i Vučića: spajaju lepo i korisno, doklen M. Gurović podržava samo vladara: nije u komisiji za čistotu i večnu ispravnost jezika serbskago

Nema meni filma na "Festu" dok ne vidim pravilno usmerenu omladinku Leontinu kako sa predškolskom decom neguje srpski jezik.

Suprotstavio sam se tlapnji "Sačuvajmo srpski jezik" kao grotesknoj, nemogućoj i nepotrebnoj, ali verovatno je i te kako potrebna: rodoljubnom dosetkom državni nameštenici opravdavaju svoje karaparazitsko postojanje, "Politika" zarađuje na strahu čaršije da će slavni i prečisti jezik otaca naših nestati, a da će stratištu iznići jezičko čkalje, korov, dikica, kerećije grožđe i druga gadež, i ta će se gadež zvati još uvek zvati jezikom, i to srpskim! Ponavljah, uzaman, da jezik nikada ne može da nastrada, jezik ne može ni da se izvitoperi (mogu da se izobliče govor i sintaksa u nekoj grupi, u nekom razdoblju, u nekoj nahiji ili staležu, ali odstupanje od važeće jezičke norme je, braćo moja, neminovno i neprekidno, i sva novoogrešenja smesta postaju jezik!).

Jezik ne može da osiromaši. Nasuprot čovjeku, jezik je uvijek na dobitku. I kada ničU novi oblici, krateži, tuđice i nakaze neodređenog mesta tvorbe (na užasavanje čistunaca tj. zavisnika od njima poznatog i bliskog jezičkog gradiva), i tada se jezik obogaćuje! – Da, ali to više nije književni jezik! – Pa šta!? Taj prehvaljeni dijalekt samo je jedno od privremenih lica jezika.

Za stare, školovane i ogrezle u naviku jezikoznalce jezik se neprestano kvari, ja koji sam takođe star držim da se jezik neprekidno i kvari i opravlja, i unazađuje i unapređuje, biva sakaćen i biva usavršavan, ponekad i savršen, ali mu opasnost nikakva niotkuda ne preti; i da ima ko da mu preti, a nema, jeziku se ne može zapretiti, jezik je veći od sviju njegovih korisnika, mrtvih, živih, i budućih, jezik se kroz govor i kroz pismenost neprekidno ovaploćuje i umnožava do nesnosnog preobilja. Gde je dakako sve teže naći izolovane i čiste naslage one jezičke rude koju su profesori filologije zavoleli kad su oni imali za lektiru probrana dela romantičara i realista, ali sve što je ikada napisano, dobro ili rđavo, postoji i danas. Jezik mobilne telefonije, društv. mreža i tzv. medija umnogome se udaljio od jezika Vergilija, Kavalkantija, pa čak i od jezika kojim ja zarađujem koricu hleba, ali zašto bi se zbog toga iko uznemirio?

Koji ili čiji jezik neguju Leontina i Goncić? (Da! Pročitao sam u novinama "Goncić sa saradnicima" – ko će ponegovati jezik koji mi ovo javlja?) Niko ne može da spozna, da obuhvati vasceo ijedan jezik, ma imao i saradnike: na koji onda deo srpskog jezika, na koji njegov sloj, negovatelji imaju pik? "Ne znam" se piše odvojeno, takve oni mudrolije meću na plakate, zaista ljudi mnogi pišu "neznam", ali i "neznam" pripada jeziku, i to bogme srpskom: to je jezik nedovoljno pismenih ljudi, "neznam" samo po sebi, htelo ne htelo, nosi bonus-poruku o onome ko tako piše. Pa onda, ne kaže se "euro", nego "evro", zato što je to valuta E**v**rope – bilo bi me stid da ovako ikoga prosvetlim, pa imao taj i tri godine. Rekavši da bi palačinku sa "Evrokremom" petogodišnja Katarina je nagovestila pravilni evro tri decenije pre nego što će se Ministarstvo time lično pozabaviti. Vlasnika "Eurosalona", "Eurokrema" i one iz "Euromedica" zakonski što pre privoleti da dovedu nazive firmi u sklad sa našim ponegovanim jezikom!

Profesori filologije naravno da su radosni kad dođe njihovih pet minuta, kad i njih vlastela nešto napokon pita, i kad će i oni biti "Politici", evo šta veli profesor koji neka ostane anoniman, mada je naoborot, veoma štovan i razmerno slavan, ali će ga akcija Ministarstva učiniti još slavnijim. "Briga o nacionalnom jeziku i matičnom pismu je ozbiljan i odgovoran društveni zadatak. (Pravac SSRNJ, g. profesore, sa ovakvim jezikom! sav. aut.) Ako se osvrnemo, videćemo da je bilo pojedinačne brige i akcija, ali ako je suditi po tome kakav nam je danas jezik, kakva jezička kultura, ispada da nismo bili dovoljno vredni, odgovorni, radni i sabrani." Misli li profesor da je naš jezik zapušteniji, upušteniji od drugih jezika? Samo smo mi ovoliki nebrigeši, brukamo porodicu indoevropskih jezika?

Profesor dakle veruje, kao i Uredništvo "Politike", koje doduše ima lične vajde, da bi jezik bio drukčiji (lepši, čistiji, ispravniji) da smo mi bili vredniji, savesniji i sabraniji?!

Jezik je uvek takav kakav mora da bude, jedino takav može da bude i da biva, jer je (jezik) kudikamo više od pukog pa opet i nezamislivog zbira svega što se pomisli, izgovori, napiše, čuje i pošalje milionima drugih: jezik je vasiona, neizreciva neshvatljiva, neobujmljiva interakcija (saobraćaj) svega napisanog, pročitanog, čuvenog, izgovorenog i neizgovorenog: ko to može da sačuva, čija bi veća budnost dovela do nekog iole drukčijeg jezika?

Paramedicinske, karasanitetske tribine o jeziku, reklame, plakati, dnevnice, gostovanja po zaost. unutrašnjosti, zagrcnutost zbog jezikove tužne i nedostojne sudbine (čujete kako to zvuči, a zvuči tako zato što jezik nema sudbinu, sam on je sudbina), sve to plaćam ja koji se ni sa kim ko bdije nad jezikom ne slažem; fućka se meni, kao naravno i samom jeziku, za njihovu negu. To je isto kao da su rekli "pomozimo gravitaciji", samo što im za negu zemljine teže niko ne bi dao ni filera. ¶

Uspomena – Lazar Stojanović (1944–2017)

Zakleti borac za

Upravo u trenutku u kom je do mene sa umerenim zakašnjenjem, usled vikend bonace i previše vremena provedenog u autističnom mraku bioskopa, doprla vest da je preminuo Lazar Stojanović, bio sam zaglavljen negde na polovini novog romana Vladislava Bajca *Hronika sumnje* i razmišljao sam o nekim prelepim i dubokim rečenicama Ive Andrića koje se u njemu citiraju. Tamo, u knjizi, tumarajući Sokobanjom i okolinom, glavni junak se priseća šta je Andrić sve napisao slaveći lepotu jednog od svojih omiljenih pribežišta, a misao nad kojom sam zastao glasila je ovako: *Samo da znate – i ovde se umire, jer se svugde na svetu mora umreti. Ali, ovde je život lepši i valjda nešto duži...*

Gospodina Stojanovića nisam, nažalost, nikada imao priliku da upoznam, ali sam ga oduvek izuzetno uvažavao i kao nepoćudnog umetnika i kao beskompromisno angažovanog komentatora naše turobne svakidašnjice, pa otud i nemam jasnu predstavu o tome šta je on mogao da misli o Andriću ili ovoj idiličnoj banji na istoku Srbije. Sada kada ga više nema to verovatno nije ni bitno, ali je neumoljiva izvesnost tih Andrićevih redaka nešto čime se – bar za mene – vrlo dobro može sumirati čitav životni vek i delo ovog fantastično hrabrog čoveka, jer danas sve ono što je on uradio ili je pokušavao da uradi deluje kao istovremeno trčanje u susret i panično bežanje unazad od pomenute poente našeg jedinog nobelovca.

Mereno površnim aršinima popularne kulture, Lazar Stojanović je igrom

Foto: Milovan Milenković

istinu

Filmski reditelj, publicista, pacifista, jedan od osnivača nedeljnika "Vreme", Lazar Stojanović, preminuo je 4. marta u Beogradu

sudbine i istorije bio i ostao *one-hit wonder*. Nekada davno, u tobož zlatna vremena SFRJ, na prelasku iz šezdesetih u sedamdesete godine prošlog veka, on se drznuo da još kao školarac (preciznije – apsolvent filmske režije na beogradskom FDU) načini po svoj prilici najkontroverznije ostvarenje u celokupnoj istoriji kinematografije te bespovratno nestale zemlje: *Plastični Isus* (1971). Njegovi ondašnji profesori predvođeni Aleksandrom Petrovićem su ovaj veoma moderni i zapaljivi kolaž igranog filma i arhivske građe vrednovali najvišim ocenama, ali je samo delo tada praktično ostalo daleko od očiju šire javnosti, s obzirom na to da – u uzavreloj društvenoj atmosferi razračunavanja sa različitim liberalizmima i nacionalizmima – nikada nije ni dobilo dozvolu za regularno prikazivanje.

Svako ko je odrastao i slobodoumno stasavao u dve preostale jugoslovenske decenije potom, na ovaj ili onaj način je brižljivo negovao u sebi mit o *crnom filmu* kao kratkotrajnom idealu umetnosti lišene svih stega, njegovim korifejima (Pavlović, Makavejev, Petrović, Žilnik itd.) i međašima (*Kad budem mrtav i beo*, *W.R. Misterije organizma*, *Skupljači perja*, *Rani radovi* itd.), ali su Stojanović i dotični diplomski rad sve do 1990. godine ostali legenda na koju su se svi rado pozivali, a koju je malo ko u suštini i iskusio. U međuvremenu, Stojanovićeva lična golgota (trogodišnji zatvor, onemogućavanje bilo kakvog profesionalnog rada, uskraćivanje pasoša, odlazak u inostranstvo) tu je legendu činila sve većom i daleko je prevazišla sve muke kroz koje su takođe prolazili njegovi savremenici i saborci, nakon čega je konačan i simboličan izlazak *Plastičnog Isusa* iz bunkera usred nezaustavljivog vrtloga ovdašnjeg građanskog rata (ratova?) došao kao svojevrstan antiklimaks.

Za svet, naime, taj frenetični celuloidni miks uperen protiv svakog totalitarizma, otvorena bioskopska provokacija bačena pravo u lice sistemu, nije vremenom izgubila ni delić svog objektivnog, uznemirujućeg smisla i značaja, iako su je prohujale godine i epohe formalno i stilski nužno učinile pomalo anahronom i manje originalnom. Ovde, međutim, na tada već nedvosmisleno okrvavljenim ruševinama socijalističkog sistema, najzad oslobođeni *Plastični Isus* nije ni mogao da bude »

(Po)hvala nevidljivom uredniku

Formalno, do našeg je susreta došlo desetak godina prekasno; suštinski, odigrao se taman na vreme ("suštinski" je uvek sve u pravo vreme, zar ne?). Bilo je neko radno poslepodne, verovatno je bio utorak, jedan od utoraka negde u osvit dvehiljaditih. Adresa je – a da koja bi druga? – Mišarska 12-14, redakcija "Vremena". Izašao sam iz lifta na četvrtom spratu i krenuo hodnikom ka "mojoj" sobi; u dovratku sobe preko puta moje, tamo kod Goranke Matić, stajao je sedobrad, markantan čovek. Kad sam mu prišao, pružio mi je ruku i osmeh, rekavši: "Pa gde si ti, saradniče? Ja sam ti objavio prve tekstove, a nismo se nikada ni upoznali." Prihvatio sam tu pruženu ruku i osmeh Lazara Stojanovića, zadovoljno osećajući kako se na pravi način zatvara jedan krug.

Flashback, desetak godina ranije. Strašno leto 1991, umiruća Jugoslavija između kopnećeg mira i nadirućeg rata, ja sve manje u Zagrebu a sve više u Beogradu. Razlozi za ono prvo već su mi dovoljno jasni, a za ovo drugo, pa, nisam siguran. Znam od kojeg zla se sklanjam, ali, nije li to zlo (pod drugim imenima i znamenjima) i ovde, štaviše, nije li odavde i krenulo? Zar bežati od kandže medveda u čeljusti vuka? Treba mi razlog da verujem da sam ipak postupio ispravno. Gde uopšte mogu da nađem taj razlog, ako ne u "Vremenu"?

Otkuckao sam nekakav tekst na svojoj narandžastoj pisaćoj mašini made in Bugojno, i krenuo s njim pod miškom u Narodnog fronta 45, u prve prostorije "Vremena", tražeći Lazara Stojanovića, urednika kulturne rubrike, da mu ga ponudim za objavljivanje, onako kako kod Krleže onaj "mladić nosi svoje prve pjesme na ogled", samo tačno šezdeset leta docnije. Niko me ne zna i nikoga ne znam na toj adresi. Kažem ko sam i zašto sam tu, a sedi gospodin u kojem prepoznajem Harija Štajnera kaže mi da Lazar nije tu, ali će doći, pa neka ga sačekam. Nema tada mobilnih telefona, mejlova, društvene mrežadi i drugih kerefeka: čovek ili je tu ili nije, a ako nije, isto ti je toliko dostupan kao da je mrtav, sve dok se ne ukaže. »

ništa drugo do usputna fusnota u strmoglavom raspadu sveukupne stvarnosti, fatalno obesmišljena ne samo okolnošću da za nju više niko nije imao ni pravog interesa, ni strpljenja, već i objektivnom činjenicom da je meta Stojanovićeve žestoke mladalačke kritike jednostavno izdahnula pred našim vlastitim očima.

Naravno, biografija i stvaralaštvo Lazara Stojanovića i pre ('68, *Student*, *Vidici*, film *Zdrav podmladak*), a naročito nakon *Plastičnog Isusa* (iznuđeno globtroterstvo, zanimanja koja je bio prinuđen da menja kao čarape, *Otvoreni univerzitet*, *Nova osećajnost*, KPGT, *Vreme*, OEBS) deluju kao fantastičan materijal za neki spektakularan film ili još pre TV seriju, mada bi bilo apsolutno nepravedno tek

SCENA IZ FILMA LAZARA STOJANOVIĆA: ***Plastični Isus***

Čekao sam ga, verovatno se klackajući na jednoj od onih drvenih stolica pokupljenih iz starog Odeona, možda pola sata, možda i duže, ko zna; nije se pojavio. Ostavio sam tekst na njegovom stolu. Objavio ga je, bilo je to u "Vremenu" broj 39, od 22. jula 1991. Mogu da zaboravim broj svojih cipela, ali ne i taj broj.

Sledeće nedelje, opet sam u Beogradu, opet dolazim u "Vreme" s tekstom, opet čekam Lazu koji se ponovo ne pojavljuje, ostavljam mu tekst, i ovaj izlazi u broju 41. Posle sam mu poslao još nešto, objavio je, pa još nešto... A onda su mi jednom samo rekli da je Lazar otišao, da li beše u Meksiko ili ne znam više gde, naprosto je pokupio pinkle i započeo novu životnu epizodu.

Ko je išta znao o Lazaru Stojanoviću, znao je i to da "stojeći" posao novinskog urednika zapravo nije za njega, i da ga mesto neće (o)držati. Pa opet, i ne samo simbolički, važno je i dobro je da je baš on bio prvi urednik kulture u "Vremenu" tako preći preko užasavajuće otrežnjujućih dokumentaraca o ratnim zločinima koje je potpisao u novom milenijumu (*Uspon i pad generala Mladića*, *Život i priključenije Radovana Karadžića*, *Škorpioni – spomenar*), ponovo potpuno neopravdano izazivajući prezrenje, gnev i osudu ovdašnjeg nazovi demokratskog establišmenta, na i mimo vlasti.

Ukoliko se slučajno zapitate zašto je smrt ovog jedinstvenog čoveka u domaćim medijima propraćena samo šturo sklepanom agencijskom vešću koju je ekspresno preklopilo tekuće smeće, ili ako vas zaprepasti podatak da je u eri informatičke histerije prosto nemoguće pronaći dostupan izvor koji daje sveobuhvatan pregled filmografije ovog pobunjenog sineaste, sve će vam biti jasno kada pročitate nekoliko lucidnih rečenica koje je sam Stojanović izgovorio u intervjuu za "Vreme" (februar 2016) nastojeći da obrazloži sopstvenu sudbinu zakletog borca za istinu: "Ljudi koji se bore za ljudska prava nisu političari, oni ne ulažu napor prvenstveno u to da ih ljudi vole. Nego ste vi uzeli na sebe da ukazujete na neke činjenice i da dirate u neke stvari koje ljudi hoće da sakriju. I ljudi će vas zbog toga mrzeti. Zvaće vas izdajnikom, ali kroz to prosto morate ići. Ja ne mogu očekivati da ljudi u Srbiji moje filmove i mene drugačije primaju zato što nastojim da im ukažem na ono što svako društvo ima, a što neka prihvate da vide a neka ne – sopstveni fašizam i mitologizaciju istorije."

Andrić je, dakle, bio sasvim u pravu i sasvim u krivu. Bar kada je o Lazaru Stojanoviću reč. I ovde se, baš kao i bilo gde drugo na zemaljskoj kugli, jednom mora umreti, i to je izvesnost kojoj se ne može uteći. Ali, to da je ovde zato život *lepši i valjda nešto duži* običan je plod romantičarskog ushićenja i patriotska iluzija, a ne i iskustveno utemeljena perspektiva za ma koga ko je poput Stojanovića (pa, uostalom, i samog Andrića) možda uzaman potrošio sopstveni vek u plemenitoj borbi za emancipaciju sredine koja ga nikada nije zaista shvatila ili prihvatila. ¶

ALEKSANDAR D. KOSTIĆ

(a bogme i autor prvog "Vremena uživanja", u broju 1!), da je tu rubriku utemeljio, oblikovao njene rane konture. Sigurno je bilo i praktično-tehnički potkovanijih za taj posao, ali ovakvom je listu, koji u osvit zlog doba objavljuje svoje postojanje i čiji ljudi žele reći nešto važno i sebi i o svetu koji ih okružuje, trebao jedan takav libertinski duh, da naseli te stranice i da se ugnjezdi među te zidove (i svake buduće zidove između kojih će se "Vreme" praviti), i da postavi standard ispod kojeg se neće i ne sme ići.

Posle su se urednici i urednice kulture nizali, kako to već u novinama biva, i svako je od njih bez izuzetka, kako je i normalno i dobro, ostavljao neki svoj pečat i pomalo joj menjao glavni tok, ali je rubrika, mada najčešće pravljena u nemogućim uslovima (pogotovo finansijskim), ostajala prostor kreativnosti i slobode, s tek vrlo retkim lutanjima i uzgrednim iskliznućima, samo onda kad bi na trenutak od ko zna kuda isplivala neka sasvim druga "agenda", Lazarovom libertinstvu dubinski suprotstavljena; no, kako bi isplivala, tako bi neminovno i potonula. Jer ne pripada duhu novina koje je utemeljio i Lazar Stojanović, tamničeni i proganjani čovek slobode i trajne pobune protiv *energije smrti* (komunističke ili nacionalističke, svejedno) i onih koji je emituju i propovedaju, pobune protiv zaplotnjaštva osumračenih duhova i ositnjenih duša, pa makar i skrivenih iza "parola što strašno zvuče". Ovo su i dalje te novine, a kad i ako postanu nešto drugo, prvi ću vam javiti, obećavam.

O reditelju *Plastičnog Isusa* "sve" se već zna; i o njegovom stradanju, i potonjoj radno-umetničkoj osujećenosti u jednoj vrsti tiranije, i o njegovom bezostatnom suprotstavljanju ubilačkom varvarstvu *genocidnog rodoljublja* koje je tiraniju nasledilo, a koje najbolje potvrđuju njegovi dokumentarci, ali i sve drugo što je radio u poslednjih četvrt veka. Kratko, ali utemeljiteljsko i usmeriteljsko uredničkovanje u "Vremenu" neodvojivi je deo te žeđi za slobodom, tog dubinskog intelektualnog poštenja i ljudskog gospodstva Lazara Stojanovića.

Hvala ti, moj nevidljivi, neuhvatljivi Uredniče. I ne brigaj, sreli smo se na vreme, to je van sumnje. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Sećanje i privatna istorija

Fotografije: Milovan Milenković

"Svi intelektualno nastrojeni pojedinci moraju da sumnjaju jer je sumnja odraz poželjnog nivoa inteligencije. Samo nedovoljno pronicljiv čovek može sumnju pogrešno da razume kao nesigurnost, umesto kao potrebu za kreativnim i novim saznanjima. O sebi, o drugima, o svetu"

Najnoviji roman Vladislava Bajca *Hronika sumnje* (Geopoetika) jedna je od knjiga o kojima se govori, ne samo zato što je dobila nagradu "Meša Selimović" (sa romanom *Ćutanja iz gore* Mirka Damića) i što je bila u najužem izboru za Ninovu nagradu, već pre svega zbog njene teme i glavnog lika. *Hronika sumnje* je priča o beogradskoj porodici višeg staleža kojoj je komunizam odredio sudbinu, o Jugoslaviji, o domaćem rokenrolu, borbi intelektualca i vremena u kome živi, Koči Popoviću, komunizmu, padu jedne i nastanku druge države... *Hronika sumnje* je zasnovana na autorovim uspomenama, ne na istorijskim činjenicama. Glavni lik romana zove se Ja, a Bajac o njemu piše u trećem licu zato što sećanja koja koristi za *Hroniku* mogu da budu i sećanja bilo kog ko je svedok Jugoslavije između 1944. i 2016. godine.

"VREME": Stiče se utisak da je sve što je napisano u *Hronici sumnje* zapravo i proživljeno. Novija shvatanja autobiografije potenciraju da je ona uvek fikcija. Istovremeno, smatra se da u svakom romanu ima nečeg autobiografskog. Gde se nalazi vaš roman između autobiografskog i fikcionalnog?

VLADISLAV BAJAC: Ova knjiga i njena tema su mi se nekako nametnule same od sebe i odgurnule druge koje su čekale u redu... A kada se to dogodilo, trebalo je rešiti problem forme. Sadržaj nije bio pod sumnjom jer je on i uslovio sve drugo. Ali je nudio i više mogućnosti. Odmah mi je bilo jasno da ne dolazi u obzir da pišem bilo kakvu vrstu autobiografije ili memoara, a naročito ne onih klasično shvaćenih. Oba žanra su mi potpuno strana. Možda i grešim, ali oba su mi uvek delovala kruto i pretenciozno. Autobiografija od vas iznuđuje kruto definisanje (samoga sebe) dok memoari, prevod ove reči na srpski jezik jasno kaže, traže subjektivna sećanja na sebe kao centar zbivanja. A ja čak ni dnevnik nisam nikada vodio. Ovi postulati bili su pokretački motiv za početak razmišljanja o sećanju i prisećanju, oblicima koje »

oni mogu da dobiju, ali i o nekom novom pristupu prošlosti koji bi meni bio zanimljiv, koji ne bi obavezivao na potpunu egzaktnost – ukratko, kojim bih ja sam sebi ličio na ono što mislim da jesam. To je bilo vrlo važno jer ako u ovakvim pitanjima odete od sebe, postajete samo profesionalac koji zna da radi svoj posao. A ja pisanje nikada nisam shvatao kao znanje i zanat. Dakle, hronika mi se nametnula kao oblik najbliži pomenutim žanrovima, ali koji je trebalo da niže slike bez previše eksplicitnih ocena i utisaka autora. A pošto je reč o umetnosti, onda je trebalo naći tu tananu nit koja bi sliku – činjenicu posrednim, indirektnim putem umotala u fikcionalno. Sada mi se čini da je proizvod toga bio – *utisak*. Čitaočev utisak o podatku koji, provaren kroz um i emocije, možda jeste najjača, a vrlo nežna i rizična karika sa knjigom.

Ko je glavni junak *Hronike sumnje*? Ko je Ja?

Ja je produžena ruka bilo kojeg mogućeg imena junaka knjige. Umesto da se taj junak zove, recimo, Marko, on je dobio ime Ja. To znači da je otišao u lično i subjektivno kao lik dalje od čisto fikcionalnog, ali je i zadržao svoje treće lice jednine i nije postao autor sopstvenog života na stranicama knjige. Osim toga, bio sam svestan da će makar i minimalno prepoznavanje događaja u kojima je autor romana zaista učestvovao, isuviše pojednostavljeno staviti znak jednakosti između onoga što se dogodilo i samog pisca. Tako uprošćeno tumačenje urušilo bi svaku iluziju fikcije. Otud taj odmak – Ja u trećem licu. Ova distanca je donela sa sobom i blagu ironiju, pa i samopodsmešljivost pisca prema samome sebi. Nažalost, čini mi se da su pojedini književni stručnjaci ovo blago autorovo samoumanjivanje shvatili potpuno pogrešno i suprotno – kao suvišnu upućenost na sebe.

Vaša knjiga obuhvata razdoblje od 1944. do 2016. godine, što je čini jedinstvenom u našoj literaturi. Otkud potreba da se opiše i možda objasni vreme koje istorija još nije ni pokušavala da obradi?

Pa, ne znam da li sam imao tako pretencioznu potrebu. Moja želja je bila da paralelno prikažem život jedne porodice kroz život jedne države, i obrnuto. Jer oni su se međusobno prožimali. Ovaj vremenski period obuhvata zapravo život dve generacije, u ovom slučaju najviše oca i njegovog sina. To što su obojica imala prilično bogate i zgusnute živote, a isto tako i "njihova" država sa velikim brojem manjih i krupnijih promena, srećna je okolnost za pisca i knjigu. Njihov zbir nudio je ogromnu mogućnost izbora šta će u knjigu ući. Po cenu toga da je u nju ušlo i previše toga, valja znati da je van nje ostalo mnogostruko više i to vrlo dragocene i zanimljive građe. Nisam imao želju za sveobuhvatnošću i analizom, već za pažljivom fragmentarnošću, kao kada biste iz gotovog i već prikazanog filma isecali pojedine kadrove i ostavljali ih u arhivu, a novim spojem preostalih kadrova u montaži dobijali jedan prilično novi film.

U romanu ima elemenata i kulturne i intimne istorije, ali i zvanične i nezvanične istorije nekoliko država, pa i istorije ideja. Kako roman podnosi toliko istorije?

Na ovo pitanje bolje bi odgovorili čitaoci. Vašu konstataciju pre pitanja ja mogu samo da potvrdim. Ako je roman kod čitalaca prošao test izdržljivosti ovolike količine istorije, onda je on uspeo. Mada sam se u toku pisanja pitao hoću li preterati u količini podataka i događaja; ili da li ih je možda valjalo drugačije raspoređivati u knjizi.

Češće pominjete Koču Popovića nego Josipa Broza Tita. Stiče se utisak da ne opisujete Titovu Jugoslaviju, nego neku drugu, možda onu koja je mogla biti Jugoslavija Koče Popovića? Ili možda vaša intimna Jugoslavija?

Koča Popović, koliko god bio nesumnjivo važan i kvalitetan individualac u istoriji Jugoslavije, u knjizi je zasigurno pomalo idealizovan. Ali bez patosa. On je tu upravo zato što nismo doživeli ono što je mogao biti rezultat njegove ideje jedne države. On je zajedno sa Titom učestvovao u svim najvažnijim i najvećim događajima i odlukama, od Španskog građanskog rata pa do početka sedamdesetih prošlog veka, ali nije dosegao šansu, to jest nije mu bilo dopušteno da u praksi pokaže šta je to moglo da nastane od već onda originalne države (možda pod budućim nazivom – demokratski socijalizam). A mi, kao naslednici te generacije, nismo imali priliku da se oprobamo u takvom uređenju, pa makar se u njega eventualno kasnije razočarali. U knjizi je i zato što je bio izvanredan i realan model mladim intelektualcima sklonim levim idejama, a naročito onim obrazovanim i/ili iz bogatih kuća koji su bili spremni da ruše svoje sopstvene roditelje zarad rađanja nove klase. Takvi mladi ljudi su se em odricali svojih (klasnih) korena, em su trpeli šikaniranje tzv. radništva i seljaštva, naročito u NOB-u, kao nosilaca revolucije. Oni su bili *a priori* sumnjivi, ali Kočinim primerom mogli su da dokažu svima da je ta mnogostrukost u ličnosti moguća. Čak poželjna. Da je bilo više takvih kompleksnih pojedinaca, kako vi kažete – "moja intimna Jugoslavija" možda je/bi zaista mogla biti moguća.

Ističete razliku između doživljenog i događenog, a kompromis između događaja i doživljaja jeste privatna istorija. Da li ona može da uspe tamo gde je zvanična istorija podbacila, i u čemu su njene prednosti?

Čini se da je sećanje zapravo rezultat borbe između događaja i doživljaja. Jer sećanje je naša interpretacija onoga što se dogodilo. Da li je onda privatna istorija – sećanje? Da, ali ne samo to. Privatna istorija je dokaz da smo živeli, mi i svi pre nas. Ona je individualizovana,

pojednostavljena, demistifikovana, pojedinačna proživljena životna istorija. To smo svi mi, bez velikih reči (a daj bože sa velikim idejama), bez nacionalističke pregrejanosti i podgrejanosti, megalomanije, kompleksa, velikih ratova, bitaka i dinastija svih oblika. Ukratko, intimna istorija je život u toku, koji nema potrebu da se sa bilo kime ili čime takmiči, upoređuje i pobeđuje. On je dovoljno stamen i trebalo bi da je dovoljan sam sebi i drugima.

Bavite se pitanjem zašto se Dobrica Ćosić naziva "ocem nacije", a Rusija "majkom Rusijom", a opet, Srbi za sebe kažu da su najstariji narod. Zašto je srpskom nacionalnom identitetu potrebno takvo utemeljenje?

Sve su to pokazatelji izvesne vrste nedozrelosti. To vam je kao dete koje je, kako smo to nekada govorili, "nedokazano"; ne u pravnom značenju, već u smislu nedovoljnog samopotvrđivanja, pa je neposlušno, jogunasto, a nekada i zlo. Srbi kao nacija, uz mnoge svoje divne osobine, često su se ponašali kao nedorasla deca, ona koja u detinjstvu nisu bila voljena pa su *a priori* ljuta i u potrazi za novim roditeljem. Nekim Srbima, vidimo, kao da su nedostajali i otac i majka. Ako nam kojim slučajem nedostaje ljubav, onda je valja potražiti na pravim mestima i u pravim srcima. Kada čovek pronađe pravu ljubav, onda uspeva i da se udalji od svake ozbiljne socijalne dijagnoze.

U knjizi citirate delove *Dnevnika* Miće Popovića, pa i rečenicu "meni se u srce uvukla reska sumnja". Da li je za vas definicija intelektualca – onaj koji sumnja? Da li je intelektualac večiti sumnjičavac?

Vidite kako ima tih svestranih ljudi kojima i dnevnici idu od ruke. Prezimenjak Miće Popovića, Koča, u svojoj zaostavštini ima još skoro dvadeset hiljada stranica beležaka i dnevnika! Dakle, da, svi intelektualno nastrojeni pojedinci moraju da sumnjaju (u dnevnicima i van njih) jer je sumnja odraz poželjnog nivoa inteligencije. Samo nedovoljno pronicljiv čovek može sumnju pogrešno da razume kao nesigurnost, umesto kao potrebu za kreativnim i novim saznanjima. O sebi, o drugima, o svetu. A što proizlazi iz prethodne sumnje u istoga sebe, u iste druge i u isti svet.

U vašem romanu stiče se utisak da je glavni lik proživeo sve što spada u istoriju Jugoslavije, on je svojevrsni "junak tog doba". Otkud tolika bliskost javnog i privatnog, da li je to preduslov jedne intimne istorije što ovaj roman svakako jeste?

Možda je u pitanju slučajnost preklapanja individualnih života nekolicine likova sa opštedruštvenim promenama. Nisam pravio plan na ovu temu. Ako je ovo vaše zapažanje odraz čitanja, drago mi je. No, činjenica jeste da su Otac i Ja bili, ako ne u centrima, a ono na rubovima centralnih zbivanja. Ili makar na dovoljno reprezentativnim opštim i ličnim mestima u prava ili pogrešna vremena, svejedno. Oni su svedoci promena u svojoj zemlji, ali svedoci i svojih sopstvenih života. Čitaoci su u ovom slikanju "istorijske sudnice" članovi porote koja ne izriče nikakvu presudu. Oni su posmatrači koji ne doživljavaju katarzu zajedničkim javnim stavom. Nema kazne. Naprotiv. Zadržavaju taj stav za sebe jer je tako pojedinačan mnogo snažniji. Apsurdno?

Vaš junak zapaža da se Jugoslavija velikom broju ljudi u novije vreme učestalo javlja kao duh. Šta roman kao, dobrim delom, priča o Jugoslaviji treba da govori nama danas, kada je od Jugoslavije ostala samo jugonostalgija?

Govori nam da je sve moguće. I da je Hamlet sa duhom svoga oca večan. Prisetimo se pojave tog duha! Da li država može da izneveri svoju decu? Da li može da se "preuda"? Jesmo li dobili novo kraljevstvo? I tako dalje... možemo sa pitanjima i paralelama u beskonačno. Ja nisam jugonostalgičar, ali to mi ne zabranjuje da verujem u neke dobre i kvalitetne, protekle decenije države koje više nema. Moj junak ide, čini mi se razumljivo, fikcionalno dalje od mene i negde kaže da su Jugosloveni momentalno, na neodređeno vreme, u stanju hibernatusa. A kao što znamo, naučno se još pouzdano ne zna, da li će se možda u budućnosti takvo stanje preobratiti u neko drugačije idejno agregatno stanje sa novom specifičnom težinom. Ne znamo ni da li će se probuditi telo ili ideja? Neki duh je očigledno u igri.

Vaša knjiga je i svojevrsna istorija rokenrola. Pišete da se vaš junak celog života vraćao pitanju – šta je određivalo granicu između popularnog i elitnog. Dajete nekoliko mogućih odgovora, ali ne i onaj konačan.

Ne, zato što ta priča još nije završena. Moj junak još uvek čeka da vidi šta će se dogoditi sa ostatkom elitnog. Ali, pojmovi elite i popularnosti danas ne znače isto. Elita se sakrila (oterana tuđom ili sopstvenom odlukom), a populizam je zavladao svim i svačim. Rokenrol je bio revolucionarno odrastanje, a sada je staračko odumiranje. Možda je samo mašta sposobna da nadigra takvu smrt.

Kako se knjiga približava kraju očekuje se krvavi epilog propasti Jugoslavije u devedesetim. Međutim, umesto nje čitamo priču o propasti rokenrola. Zašto? Vaš lik kaže da te godine pripadaju nečijem tuđem životu, ukradene su mu. Da li to znači da je neko drugi pružio značenje devedesetim godinama, a mi smo ga prihvatili?

Veći deo života moj junak je nad svetom bio budistički zgađen (što je filozofsko stanje, nimalo ružno). Posle devedesetih zgađen je nad tim istim svetom u vrlo prizemnom značenju pojma. Da, ako su vam neke godine vašeg života ukradene i pojedene tuđom odlukom, a to smo svi doživeli, onda to više nije vaše vreme. Ono pripada tim lopovima. A opisivati političare koji su nam preoteli delove života, a odgovorni su i za tolike nestale živote, bilo bi zaista sado-mazo pričanje, u filmskom žanru popularno znano kao "švedski akcioni". Nije to za književnost.

Šta je suština sećanja, pitate na kraju romana, a zatim i – zašto se lako pamte bizarni detalji, a nemoguće je prodreti "šire i dublje". Kako pisati roman ovakvog raspona uz saznanje da je osujećena širina i dubina priče?

Pa, čovek ne može i ne treba da odustaje od pokušaja, bilo čega. Tako ni od pisanja knjige, čak i sa saznanjem da neće prodreti dovoljno široko i duboko. Podrazumeva se sumnja čak i u sopstveno sećanje: ono je krhko i nesigurno, ali i kao takvo – poželjno. Jer ono je korektiv sadašnjici. Kao ukrštanje takvog ličnog iskustva sa onom opštom floskulom – učiti iz istorije. Sećanje je čovekova lična istorija, a prisećanje možda opšta istorija. Ili sam ja to nekako obrnuo naopačke. ¶

NEVENA MILOJEVIĆ

Sve po zakonu

Namera ovog teksta je da obrazloži pokrenutu inicijativu za povratak osnivačkih prava Doma kulture Studentski grad (DKSG), sa Vlade RS na Univerzitet. Inicijativu su pokrenuli zaposleni u DKSG-u, a nakon odluke Ministarstva prosvete i nauke da ih spoji sa Studentskim kulturnim centrom, i na taj način – ugasi

DVE I ODVOJENE USTANOVE: SKC i DKSG

Studentski kulturni centri u Srbiji objedinjuju tri ključna sektora: obrazovanje, mlade i kulturu, predstavljajući srž savremene omladinske kulture u smislu inovativnosti, slobode mišljenja, istraživanja i međunarodne saradnje. Raspoređeni su u univerzitetskim centrima: po jedan u Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu, i SKC i DKSG u Beogradu.

Ova dva beogradska centra, na kojima će biti fokus u ovom tekstu, najveći su i najznačajniji, što je razumljivo s obzirom na to da je Beograd najveći univerzitetski grad u Srbiji. Osnivanje oba centra rezultat je studentskih protesta 1968. godine. SKC i DKSG su ustanove kulture od istorijskog značaja za naše društvo. Teško je pronaći studenta koji je studirao u Beogradu, a da nije nikada posetio ove dve institucije. Tu su pokretani novi pravci u umetnosti, pokretane su teme o kojima se ćutalo, tu su gostovala mnoga značajna imena savremene domaće i svetske kulture i umetnosti. Ovi centri definisani su članovima 13, 19. i 22. Zakona o učeničkom i studentskom standardu (ZUSS) iz 2010. godine. Članom 19. ovog zakona definisano je da oni kao ustanove studentskog standarda "ostvaruju pravo studenata na kulturne i umetničke aktivnosti i informisanje". Član 2. ZUSS-a definiše da "studentski standard ima za cilj stvaranje uslova kojima se podstiče sticanje obrazovanja, društvena uključenost i svestrani razvoj ličnosti studenata".

Osnivači studentskih kulturnih centara u Srbiji bili su državni univerziteti, a kao posledica Miloševićeve autoritarne politike i koncentracije moći u izvršnoj vlasti '92. i '93. godine osnivačka prava preneta su sa univerziteta na Vladu RS. O neodgovornom ponašanju svih prethodnih vlada, dakle nosilaca osnivačkih prava, dovoljno govori činjenica da SKC i DKSG, a i drugi centri, više od deset godina nisu imali imenovane članove upravnog odbora, statuti nisu usklađeni sa važećom regulativom, direktori su u isteklim v.d. mandatima, a godinama u njih nije ozbiljnije ulagano.

Ministarstvo prosvete kao deo Vlade RS, ima nadležnost za primenu i nadzor nad ZUSS. Prošlog novembra, na početku mandata najnovijeg ministra gospodina Mladena Šarčevića, imenovan je posle decenijske pauze Upravni odbor DKSG-a. Kako je aktuelnoj v.d. direktorki istekao mandat, UO je na prvoj sednici, u skladu sa zakonom, raspisao konkurs za imenovanje direktora. Blagovremeno su pristigle tri prijave. Međutim, 04. 01. 2017. godine ministar dopisom traži od UO DKSG da poništi konkurs, što je UO odmah i učinio. Poruka je bila da ne treba vršiti izbor direktora u ustanovi koja će pravno biti ugašena i pripojena SKC-u. Naime, ministar se u tom dopisu pozvao na "plan MPN o reorganizaciji i racionalizaciji ustanove". Iako je UO tražio od Ministarstva ovaj plan pre više od 50 dana, čak i po Zahtevu za slobodan pristup informacijama, još ga nije dobio. Zato se sa razlogom sumnja da Ministarstvo ovaj *dokument* poseduje. Videće se da li će Ministarstvo i kako odgovoriti na Žalbu povereniku za informacije od javnog značaja.

U dopisu od 22. februara ministar je obavestio UO da "pokreće inicijativu da se izvrši pripajanje ustanove Dom kulture Studentski grad ustanovi Studentski kulturni centar". Pozivajući se na član 29. ZUSS-a, ministar traži da UO donese "Odluku o statusnoj promeni-pripajanju ustanove". Kada se dve ustanove "pripajaju", one ne mogu ostati dva pravna subjekta, jedan od njih se ugasi, u ovom

slučaju DKSG. Ovaj dopis završio je na društvenim mrežama i pokrenuo reakciju javnosti i peticiju protiv gašenja ustanove. Ministar je, zapravo, od Upravnog odbora tražio da donese akt o ukidanju ustanove. Problem je u tome što UO ustanove nema nadležnosti da odlučuje o ukidanju ustanove, jer je to članom 31. ZUSS-a propisano kao nadležnost Vlade RS, kao osnivača ustanove. Zašto se ministar pozvao na pogrešan član 29, zbog neznanja ili da bi odgovornost za gašenje ustanove prebacio na UO, ostaje da se vidi. Takođe je čudno i zašto je imenovan UO DKSG-a, a ne i SKC-a. Valjda se UO imenuje u ustanovi koja ostaje, a ne u onoj koja je planirana za pravno gašenje. Svakako ne treba ići tako daleko pa tvrditi da je ministar imenovao UO samo zato da bi izglasao odluku o samoukidanju i tako odgovornost Ministarstva za gašenje ustanove kulture preneo na UO. Postoji i nezvanična priča o nameri Ministarstva da se SKC i DKSG spoje, broj zaposlenih smanji na pola, i da se ustanova nastala njihovim spajanjem smesti u DKSG te da se prostor SKC-a u centru grada prenameni i, prema informaciji "Politike", da u zakup "jednom informatičkom privatnom fakultetu". Razumljivo je da ministar ovakve namere neće potvrditi u javnosti, ali ima tragova koji ukazuju da su preduzimani koraci u tom smeru.

Foto: Milovan Milenković

U međuvremenu, sindikat zaposlenih DKSG-a pokrenuo je inicijativu da se osnivačka prava ustanove sa Vlade RS vrate Univerzitetu umetnosti. Inicijativu su prihvatili i podržali studenti, predstavnici oba studentska parlamenta i studenti prorektori. Nakon tekstova u medijima u kojima je ministar beogradske centre paušalno ocenio kao ustanove "satelitskog tipa" koje "imaju lošu strukturu zaposlenih i nude loše sadržaje", pod pritiskom javnosti i peticije koju je za nedelju dana potpisalo vise od sedam hiljada ljudi, prošlog petka je održan sastanak ministra sa predstavnicima sindikata zaposlenih i uredničkim kolegijumom DKSG-a, kome su prisustvovali i predstavnici osnivača i studenata u UO. Na sastanku je od ministra traženo da obustavi inicijativu o pripajanju ustanova. Razmatrana je i ideja o vraćanju osnivačkih prava Univerzitetu. Nakon sastanka ministar je za Kulturni dnevnik RTS-a izjavio da ustanove ostaju kao i do sada dva pravna subjekta, da će u DKSG-u biti "odblokiran" konkurs za izbor direktora, a u SKC-u imenovan UO. Videće se da li je ova izjava deo predizborne kampanje ili stvarna namera.

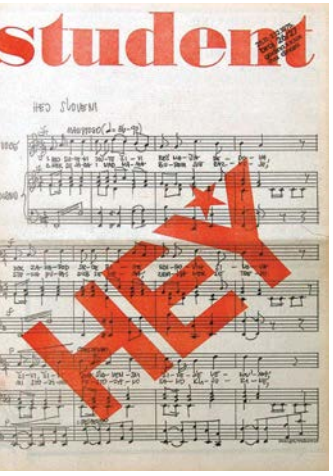
Inicijativa da osnivač centara opet bude Univerzitet, a ne Vlada, zasniva se na članovima 24, 32. i 47. ZUSS-a. Time bi Univerzitet odlučivao o sastavu i imenovanju članova UO. Članom 50. stav 3. ZUSS definisan je sastav UO koji "ima devet članova, od kojih su četiri predstavnici osnivača, jedan predstavnik Univerziteta, dva predstavnika studenata i dva predstavnika zaposlenih u ustanovi". Prenosom osnivačkih prava, UO bi činila po tri predstavnika Univerziteta, studenata i zaposlenih. Tako u UO DKSG više ne bi sedeli predstavnici političkih partija. Ovim bi se ostvarilo povećanje učešća u odlučivanju društvene zajednice kojoj su programi namenjeni, što je u skladu sa demokratskim principima. Upravni odbori bi postali stručniji i imali veći legitimitet za odlučivanje, a u skladu sa autonomijom Univerziteta definisanom članom 72. Ustava RS.

Ove subote u organizaciji DKSG-a održana je javna debata na temu "Da li je obrazovanju potrebna kultura?". Bilo je prisutno više od petsto ljudi. Govorili su zaposleni, studenti, kulturni radnici, umetnici, predstavnici univerziteta. Između ostalih profesor Mileta Prodanović, prorektor Univerziteta umetnosti, koji je najavio podršku Univerziteta pokrenutoj inicijativi za prenos osnivačkih prava. Pismom podrške inicijativi javila se članica Senata i bivša rektorka Univerziteta umetnosti profesorka Milena Dragićević Šešić.

Tokom ove nedelje planiran je sastanak predstavnika sindikata zaposlenih DKSG-a sa rektorima univerziteta, na kome će biti razmatrana inicijativa. Nakon toga, očekuje se zvanično izjašnjenje Univerziteta. Ipak, ostaje otvoreno pitanje šta se čekalo, zašto Univerzitet nije pokrenuo inicijativu za povratak osnivačkih prava? Zar ne bi, makar akademska zajednica, morala da ima aktivniju društvenu ulogu? Zato je potrebno pohvaliti sindikat zaposlenih DKSG-a koji je pokrenuo inicijativu i pozvao na odbranu javnog dobra i kulturnog nasleđa studenata '68. ¶

BOJAN MILOSAVLJEVIĆ

Zašto "Student" više ne

Ovih dana navršava se osamdeset godina od 15. marta 1937. i pojave prvog broja lista "Student", organa Akcionog odbora stručnih studentskih udruženja Beogradskog univerziteta i centralnog glasila studentskog pokreta na tom univerzitetu, ali i u tadašnjoj Jugoslaviji uopšte

Bilo je to vreme kad je studentski pokret na Beogradskom univerzitetu bio jedan od najmasovnijih, najuticajnijih i najbolje organizovanih pokreta među takvim pokretima na evro-američkoj političkoj mapi. To je trenutak u kome se u svetu pripremao novi, Drugi rat. Razume se, tadašnja Kraljevina Jugoslavija nije mogla da pobegne iz tog i takvog sveta. Njen vladajući režim, međutim, verovao je da je moguće ne samo ublažiti, nego možda i potpuno izbeći štetu od očekivanog svetskog rata ako se, blagovremeno, opredeli za buduće sile pobednice. Namesnik knez Pavle Karađorđević, predsednik jugoslovenske vlade Milan Stojadinović (ekonomista, dugogodišnji radikalski političar, direktor predstavništava dva velika britanska koncerna, takođe poznat kao "britanski čovek", osnivač profašističke Jugoslovenske radikalne zajednice JRZ, Jereza, čiji su ga uniformisani članovi oslovljavali sa "Vođa!" i pozdravljali fašističkim pozdravom) i njegovi koalicioni partneri u vladi sa kojima je, radi blokiranja politike Hrvatske seljačke stranke Vlatka Mačeka u Hrvatskoj, na ravne časti teritorijalno podelio vlast u Kraljevini, pa tako i samu Jugoslaviju, zatim katolički sveštenik Anton Korošec, kleronacionalista, predsednik klerikalne Slovenačke narodne stranke koji je na upravljanje dobio Sloveniju, i advokat Mehmed Spaho, vođa Jugoslovenske muslimanske organizacije (JMO), kome je na upravljanje prepuštena Bosna i Hercegovina, Hrvatska je ionako pripadala Mačeku – verovali su da su upravo Hitlerova Nemačka i Musolinijeva Italija one zemlje na koje se Kraljevina Jugoslavija može i mora da osloni kao njihov lojalni saveznik. Približavanje Hitlerovoj Nemačkoj, vojnopolitički savez sa Musolinijevom Italijom i tajni sporazum o prepuštanju Italiji četvrtine teritorije same Jugoslavije, sporazum o "iskrenom i večnom prijateljstvu" sa Bugarskom pod autoritarnim režimom cara Borisa III, bili su glavni rezultati Stojadinovićeve vlade. Ovu spoljnu politiku dopunjavale su represivne mere režima na unutrašnjem planu – saradnja vlasti u primeni nemačko-japanskog tzv. Antikominterna pakta, politički procesi i koncentracioni logori za opoziciju, pretežno komuniste, mere deportacije politički sumnjivih osoba, upotreba vatrenog oružja sa smrtnim ishodom protiv demonstranata, zakon o "univerzitetskoj policiji", naoružane paravojne grupe (Jereza, Zbor Dimitrija Ljotića) protiv radnika i studenata koje organizuju vlada i njena politička policija, narušavanje autonomije Univerziteta od strane državnog aparata, naročito policije i žandarmerije sa namerom da se autonomija sasvim ukine...

U takvom ambijentu, dakle, nešto više od dve godine pre početka Drugog svetskog rata i četiri godine pre nego što će taj rat zahvatiti i Jugoslaviju, pokrenut je list "Student". Bio je to rezultat sprovođenja antifašističke politike Narodnog fronta u studentskom pokretu (širok savez komunista, demokrata, levih i desnih zemljoradnika...) i vidljiva posledica više sastanaka grupe studentskih aktivista (antifašista, levičara, članova SKOJ-a) koja se krajem 1936. i početkom 1937, na inicijativu Iva Lole Ribara, sastajala u beogradskoj kafani Akademija (nalazila se u prizemlju Srpske kraljevske akademije, danas SANU, u beogradskoj Brankovoj ulici 15, gde se ova ustanova nalazila do 1952).

Ivo Lola Ribar studirao je političke nauke i političku ekonomiju u Parizu i Ženevi do 1935, tada se vratio u Beograd, upisao Pravni fakultet, diplomirao 1939, a onda se upisao na beogradski Filozofski fakultet. Bio je jedan od organizatora i najistaknutijih ličnosti omladinskog i studentskog revolucionarnog pokreta u Beogradu i Jugoslaviji tog vremena, član CK KPJ i sekretar CK SKOJ-a... Poginuo je u napadu neprijateljskog aviona na improvizovani partizanski

postoji

80 student СТУДЕНТ 1937★2017

aerodrom na Glamočkom polju, 27. novembra 1943, odakle je, kao član CK KPJ, član Vrhovnog štaba NOV i POJ, glavni urednik "Omladinske borbe", član redakcije "Borbe", predsednik Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Jugoslavije (USAOJ), lični izaslanik Josipa Broza Tita i šef prve vojne misije NOV i POJ trebalo da odleti u Kairo.

Od 15. marta 1937. do izbijanja rata 1941. godine, "Student" su uređivali Bogdan Pešić (glavni i odgovorni urednik), Ivo Lola Ribar (nepotpisivani pisac glavnih političkih uvodnika), Ratko Popović, Savo Dragojević, Boža Pejović, Puniša Perović, Milutin Popović Sandžaklija, Anton Kolendić i drugi. Redakcija je radila u Siminoj 8. Glavni ciljevi studentskog pokreta za koje se list zalagao bili su: antiratna politika i otpor prema vladajućem režimu, odbrana akademskih sloboda i autonomije univerziteta, razvijanje studentske solidarnosti i mreže za ekonomsku samopomoć, podrška radu studentskih kulturnih, sportskih i drugih udruženja, podrška sindikalnom pokretu i borbi radnika za svoja prava, dosledni antifašizam...

Naročito uverljivo, o tome svedoči "Student" od 23. decembra 1939. na čijoj su naslovnoj strani objavljene čitulje studenata i radnika koje su policija i žandarmerija ubile tokom velikih studentsko-radničkih demonstracija u Beogradu 14. decembra 1939. Na ovim demonstracijama učestvovalo je oko 50.000 ljudi. Policija je upotrebila silu i otpočela sukobe s demonstrantima. Najžešći sukobi između demonstranata i policije odigrali su se u tadašnjoj Prištinskoj ulici (posle Drugog svetskog rata ova ulica decenijama se zvala Ulica 14. decembra; nedavno, vlast je njeno ime promenila u Ulica cara Nikolaja), kod Pravnog fakulteta, kod Tehničkog fakulteta i u Aleksandrovoj ulici (decenijama Bulevar revolucije, danas Bulevar kralja Aleksandra). Tokom demonstracija ranjeno je preko 50 studenata i radnika, dok je 10 učesnika, od čega 8 studenata, bilo ubijeno. Među poginulima bili su: Mirko Luković, student medicine, Rajko Lalić, stolarski radnik, Bosiljka Bosa Milićević, student više komercijalne škole, Živadin Sedlan, student tehnike i drugi.

Obnovljen već 1946, odmah po završetku Drugog svetskog rata, ne napuštajući izvorni koncept iz 1937, "Student" je kao list beogradskih studenata i studentskog pokreta kontinuirano izlazio sve do kraja osamdesetih godina 20. veka. Na Dan studenata 1968. – 4. april – "Studentu" je uručen Orden bratstva i jedinstva kojim ga je odlikovao J. B. Tito. Izlaženje tog i takvog lista u štampanom obliku obustavljeno je tokom desetogodišnjeg rata za jugoslovensko nasleđe, polovinom devedesetih godina 20. veka.

Kao aktivni subjekti jugoslovenske i srpske društvene, kulturne, političke, umetničke, naučne, novinarske i svake druge istorije, generacije "Studentovih" urednika i saradnika ostavile su više nego dubok, podsticajan i neizbrisiv trag. Dokazi o tome danas se mogu naći u sačuvanim kompletima tog lista, u ličnim biografijama stvaralaca koji su obeležili 20. vek, u arhivama političkih i policijskih ustanova koje su se tokom decenija bavile "Studentom" i njegovim saradnicima, ili unutar korpusâ ideja koji sačinjavaju naše posebne istorije. Nažalost, taj neizmerno veliki trezor kreativnosti i imaginacije do danas nije istražen – nepristrasno, sistematično i kritički.

Zadatak da se taj krupan nedostatak otkloni ostaje tako za neka bolja vremena. Inicijativa za obeležavanje 80 godina od pojave prvog broja "Studenta", koju je u septembru 2016. pokrenula jedna neformalna grupa "Studentovih" veterana iz različitih generacija – od 1953. do kraja osamdesetih – ima za cilj da podstakne, pokrene i ohrabri takav tok događaja u budućnosti. A kada do toga dođe, svakako će morati da se odgovori i na pitanje zašto taj list nije postojao i 2017, na osamdesetu godišnjicu od svog prvog broja. Ovde nema prostora da se na tako važno pitanje ponudi primeren odgovor. Ali, niko drugi nego Džordž Orvel sa svojom *1984.* pomaže da se shvate razmere problema na koji nailazimo kada krenemo u traganje za odgovorom na pitanje: "Zašto 'Student' više ne postoji?" Evo samo jednog od njegovih putokaza:

Ko kontroliše prošlost, glasila je parola Partije, *kontroliše budućnost, ko kontroliše sadašnjost, kontroliše prošlost.* ¶

LJUBOMIR KLJAKIĆ

(Saradnik, urednik, glavni i odgovorni urednik, izdavač "Studenta", 1973–1977)

Štala bluz

Beogradski diksilend orkestar obeležio je nedavno stogodišnjicu objavljivanja prve džez ploče i time podsetio na muziku bitnu po kulturu prošlog veka

Nakon što je jedan bend odbio ponudu osnovano se plašeći da će ih drugi sastavi kopirati kako bi preuzeli primat, članovi Original Dixieland Jass Banda uputili su se iz Nju Orleansa ka Njujorku kako bi snimili ploču sa pjesmama muzičkog pravca zvanog džas *(Jass)*. Do tada su diksilend džas, potpuno nov muzički pravac, već izvodili u Čikagu, ali je i publika u Njujorku takođe željela da čuje zvuk koji se razlikuje od regtajma, tada dominantnog muzičkog stila. Bez svijesti o istorijskom značaju koji će taj trenutak imati, ušli su u prostorije izdavačke kuće Viktor na Menhetnu, i tada, prije tačno 100 godina, snimili ploču *Livery Stable Blues (Štala bluz)*. Njome je džas, nekoliko mjeseci kasnije preimenovan u džez, ušao na velika vrata kulture 20. vijeka.

Stogodišnjica snimanja prve džez gramofonske ploče nesumnjivo je najveći jubilej otkako ova vrsta muzike postoji. Iako daleko od Nju Orleansa, počeci džeza se posvećeno izučavaju i sviraju u Srbiji. Beogradski diksilend orkestar jedini je sastav koji se kontinuirano bavi izvođenjem tog muzičkog pravca i obilježavanjem pomenutog datuma. Nedavno, tačno na dan kada je snimljena *Štala bluz,* u beogradskoj "Akademiji 28" bilo je emotivno, a svirački i scenski spektakularno. Osim rođendana džeza koji obilježavaju svake godine, Beogradski diksilend orkestar je pokrenuo i edukativni muzički performans "Tako je nastao džez", svojevrstan putujući muzej ranog džeza zato što se na njegovom repertoaru nalaze i pjesme sa prve džez ploče.

Umjetnički rukovodilac orkestra Vladimir Racković, koji se, između ostalog, bavi izvučavanjem rane epohe džeza, za "Vreme" objašnjava koliko je *Štala bluz* važna kao prvi opipljiv dokument o postojanju ove umjetnosti. Iako ju je odsvirala ekipa koju je činilo pet bjelaca, ova ploča ukazuje na korijene džeza jer su je činili tradicionalni afrički ritmovi kombinovani sa regtajmom, bluzom i marševima. Upravo tada su oficijelno postavljeni temelji improvizacije i virtuoznosti i to tako što su na limenim duvačkim instrumentima izvođači blesavo ali briljantno imitirali pjetla, konja i kravu. Značajan momenat za tok popularne muzike je i pjesma sa druge strane ove ploče, *Dixie Jass Band One-Step*, zasnovana na klasici koju su Francuzi donijeli na jug Amerike čime je džez dobio i globalni karakter. Racković navodi i da je ova ploča prodata u milion primjeraka, što se i dandanas smatra prekretnicom u poimanju muzike i procesa njenog nastajanja.

Ovom novom zvuku nije trebalo dugo da se pokaže i dokaže. Siromašni, koji su činili većinu stanovništva, odmah su prihvatili tada još uvijek džas, nasuprot gradskoj, bogatijoj sredini. (Dvolični) argumenti koje smo čuli toliko puta tokom muzičke istorije, zastupani su i tada, najčešće od strane "zabrinutih" roditelja – o narušavanju dobrog ukusa i diskutabilnom kvalitetu kompozicija kreiranih od ljudi koji ne znaju da pišu i čitaju note. Konzervativni kritičari su ismijavali vrstu muzike nazvane po riječi za koju su mislili da ne znači apsolutno ništa. Sam termin je otvorio brojne polemike i godinama kasnije se razgovaralo o etimologiji riječi. Jedna verzija njenog misterioznog nastanka vezuje se za miris jasmina koji su koristile prostitutke u njuorleanskom "distriktu crvenih svetala", što je mjesto gdje se ova vrsta muzike najviše slušala. Jedan od muzičara kasnije se sjećao: "Ta riječ je smatrana nevaljalom, i ko je znao šta znači, ne bi je upotrebljavao pred damama."

Ispostavilo se da je ta godina koliko za istoriju džeza važna i zbog gašenja već pomenutog distrikta crvenih svjetala Storivil u Nju Orleansu radi brige za zdravlje pripadnika američke mornarice. S obzirom da je džez jednim dijelom nastao kao muzika svirana u bordelima, a u Storivilu su svirali brojni crni muzičari, došlo je do masovne selidbe sa rasističkog juga u Čikago, koji je postao grad čuvenog njuorleanskog džeza.

Od *Livery Stable Blues* pa do trenutno globalno popularnog muzičkog filma *La la lend* koji džez vraća u centar diskusije, džez se razvijao u raznim pravcima. Zabavljačka muzika lučkih bordela Nju Orleansa ubrzo je kroz diksilend postala muzika za ples. To je uzelo toliko maha da su već krajem dvadesetih godina procvjetali big bendovi, a sa njima era svinga, kada su kao pečurke poslije kiše počele da niču velike balske dvorane širom SAD. Rat, kriza i Velika depresija učinili su za kratko vrijeme velike orkestre ekonomski apsolutno neodrživim, i tog trenutka, objašnjava Racković, plesni džez prelazi u intelektualizam, složenu umjetničku formu i konačno u umjetnost.

U godini jubileja, nakon decenija tišine opet se žustro diskutuje o budućnosti džeza. U već pomenutom *La la lendu*, koji uzgred postavlja rekorde u nominacijama i osvajanjima najprestižnijih nagrada, glavni protagonista želi da sačuva džez vraćajući ga korijenima, a tokom čitavog filma traje debata o dobrim i lošim stranama te ideje. To je diglo prašinu i na jedan bajkovit način podsjetilo da džez treba čuvati od zaborava. ¶

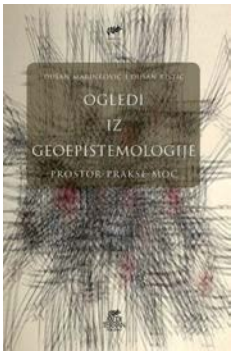
JOVANA PREŠIĆ

Prostor nije nevin

Novosadski izdavač *Mediterran* objavio je dve knjige domaćih autora koje prave iskorak iz dosadašnjih teorijskih tokova

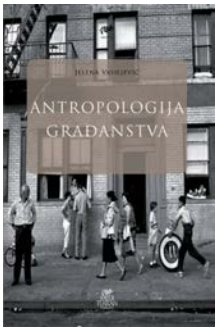
Prostor i vreme odvajkada su opsedali filozofe u tolikoj meri da bi se, tek s nešto malo preterivanja, moglo reći da je upravo ta opsednutost, ta strast da se pojmom zahvati ono najočiglednije, ono najbliže, porodila filozofiju. Još je stari Zenon pokušao da omađija prostor i u tom mađijanju utvrdio da bi Ahil, u stvari, teško stigao kornjaču ako bi ova imala makar kakvu prednost nad njim. Nije bilo filozofa koji se, na ovaj ili onaj način, nije okušao na tom terenu i tako sve do Kanta koji pravi nezamislivi darmar: majstor iz Kenigsberga je, naime, utvrdio da su prostor i vreme čiste forme čulnosti. Šta to znači? Mislili smo, naime, da glavu nosimo u prostoru i vremenu, dok, u stvari, prostor i vreme nosimo u glavi. Posle toga ništa više nije bilo isto. A onda je došao red na Mišela Fukoa. Suprotstavljajući se Kantu, ali još više uzimajući od njega sve što je mogao da uzme, francuski je filozof prostor video kao proizvod odnosa moći i znanja. Prostor, dakle, nije naprosto dat (stvorio ga bog, na primer), kako se mislilo pre Kanta, niti je čista forma čulnosti, već učinak delovanja znanja i moći. Taj neobični spoj prostora, znanja i moći, novosadski sociolozi Dušan Marinković i Dušan Ristić nazvali su *geoepistemologija* i u svojim *Ogledima iz geoepistemologije* (Mediterran, Novi Sad 2016) svojski se potrudili da opravdaju uvođenje novog pojma u teorijsko polje.

Polazište je, dakle, sledeće: ne stičemo znanje u nekakvom prostoru koji bi prethodio znanju, niti se odnosi moći odvijaju u prethodno zadatom prostornom okviru, već znanje i odnosi moći, u svojim praksama, konstituišu sam prostor, ili, bolje, prostore. Teza je, na prvi pogled, sumanuta. Ali uzmimo banalan primer: teleskop otvara megaprostore, mikroskop mikroprostore. Pre nego što smo znali za te sprave ti prostori, doslovno, nisu postojali. Može i ovako. Bakterije su postojale oduvek i nesumnjivo je da vremenski one prethode znanju o bakterijama. Pojma nismo imali šta izaziva kugu (božija kazna?) dok nismo saznali da je to bakterija. Do tada, vladali su raspadanje, smrt i ništavilo. Nova znanja, međutim, otvorila su nove prostore. Što je još važnije, prostori su poput arheoloških slojeva, leže jedni na drugima: groblje je prostor u prostoru, *heterotopija*, rekli bi naši autori zajedno s Fukoom. Institucija prve bračne noći, recimo, zahteva poseban prostor, a najbolje ako se defloracija dogodi na brodu koji jeste u prostoru, ali ne zauzima lako odredivo mesto. O zatvorima, školama, kasarnama, bolnicama i ludnicama, kao prostorima isključivanja, ni da ne govorimo. Znanje, zbog toga, konstituiše prostor koji ni sam, sa svoje strane, nije nevin, niti to, kao ljudski proizvod, može biti. U političkoj sferi teritorija, kao učinak odnosa moći, jeste stvaranje prostora. Političke implikacije ovakvih postavki novosadskim teoretičarima su od presudnog značaja, te kroz svoju pojmovnu invenciju, geoepistemologiju, nastoje da razumeju i identitet i drugost, i granicu, tekst, arhive, karte i kartografije, geografiju kao disciplinu... Teško je setiti se kada se neko od domaćih teoretičara odvažio da izume novi pojam.

U drugoj Mediterranovoj knjizi *Antropologija građanstva* (2016) antropološkinja Jelena Vasiljević ulazi u apstraktni prostor pojma građanstva, čime sopstvenoj disciplini baca rukavicu u lice. U kojoj meri je, naime, antropologija, sa svom svojom metodološkom aparaturom, u stanju da se suoči sa pojmom na koji su pravo polagali uglavnom filozofija, teorija politike, ili sociologija? Doduše, za razliku od slavnih utemeljivača antropologije Vasiljević nije morala da tumara po pustinjama i prašumama u potrazi za predmetom istraživanja, niti se izlagala opasnosti kojoj je, recimo, bio izložen slavni antropolog Napoleon Šenon dok je proučavao okrutno pleme Janomame – da bude pojedena, to jest. Ali šta ostaje od antropologije bez ispitivanja kulture na terenu, bilo da je reč o amazonskim prašumama, ili rajačkim pimnicama?

Odmah valja primetiti da odgovor na ovu dilemu nećemo dobiti, osim ako taj odgovor nije sama knjiga. Središnji i, verovatno, najvažniji deo teksta direktno otvara problem kulture u izgradnji pojma građanstva i ispituje političke domete tog odnosa. Posle brzog pregleda komunitarnih teorija koje odlučujuću ulogu daju upravo kulturama – dakle partikularnim, ne univerzalnim veličinama – Vasiljević odbacuje ovakav pristup smatrajući, s punim pravom, da se na taj način sam pojam građanstva lišava sopstvene nestabilne supstancije – univerzalnih pretenzija. Drugim rečima, bez težnje ka univerzalnom građanstvo je protivrečnost u sebi samom. (Ovde je, primetimo, bilo logično preći na liberalnu teoriju kao odgovor na komunitarne projekte.) Zbog toga je naročito zanimljivo četvrto poglavlje koje prati mene građanstva u novijoj istoriji Srbije, te diskretno, ali jasno, pokazuje zašto se na ovim prostorima taj pojam rađa s toliko muke i zašto živi u bedi, u ritama: zbog prevlasti kulturalne supstancije. No, možda i najvažnija perspektiva koju je Vasiljević ponudila kao antropološkinja, jeste razumevanja društvenih objekata kao *odnosa*, a ne unapred datih, dovršenih veličina: nikada građanin, naime, nije puko živo biće, već splet materijalnih i formalnih uslova postojanja. Jasna, pregledna, odlična knjiga. ¶

IVAN MILENKOVIĆ

Rat za sećanje

Danas kad je u Srbiji, kao i svuda na Balkanu uostalom, postalo nekom vrstom legitimacije reći kako je "sve propalo", dokumentarni program RTS-a kao da živi određenu "renesansu"

Kao i uvijek kad je duboka kriza dominantna u društvu, u nekim se dijelovima kulture po nužnosti otvaraju džepovi u kojima se van pažnje masa stvara kvalitetno ili čak izuzetno, u diskretnoj opoziciji općim gibanjima. Danas kad je u Srbiji, kao i svuda na Balkanu uostalom, postalo nekom vrstom legitimacije reći kako je "sve propalo", valja skrenuti pažnju na dio kulture gdje ovakva "propast" nije ni najmanje vidljiva, nego sasvim suprotno, ovaj segment kao da živi određenu "renesansu" . U ovom trenutku jedan takav odjeljak je dokumentarna produkcija RTS-a i njen "sektor" koji se bavi nacionalnom historijom. Zašto se to događa baš sada, ili zašto je tek odnedavna postalo primjetljivije, posebna je tema, no činjenica je da je samo u zadnjih nekoliko mjeseci – a kao nastavak tendencije započete prošlih nekoliko godina – na kanalima RTS-a prikazana čitava serija filmova i emisija koje govore ne samo o uobičajenim i glavnim narativima i tokovima povijesti zemlje, nego i o njenim najrazličitijim aspektima. I, bitnije: za razliku od prakse u nedavnoj prošlosti, sve je urađeno komunikativno i slojevito, ozbiljnim i napokon odgovornim pristupom.

Iako je nacionalna historija najprisutnija, zbog uslovljenosti miješanjem i zajedničkim epohama svoje su zasebne dokumentarne serijale dobile i era bivše države, njena kultura i pojave. Kod srpskih tema kao najbrojnijih, uočljiva je sve veća prisutnost programa o naročitom i jedinstvenom periodu – onom Prvog svjetskog rata (ili Velikog rata, kako se uobičajeno i metaforički naziva) i njegovom utjecaju. Za kulturu koja se, za razliku od ostalih u okruženju, recentno tako mnogo bavila ovim za nju ključnim događajem, gotovo je prirodno da se onda stvar sve detaljnije dijeli i atomizira. Međutim, broj sati materijala, raznovrsnost predložaka i kuteva tumačenja svejedno iznenađuje i tjera na razmišljanje o dubljim razlozima takve persistencije i prisutnosti teme. Naravno, ni dokumentarizam nije polje koje bi bilo izdvojeno od ideološko-političkog konteksta i podjela, što se ovdje posredno detektira: moglo bi se reći da se radi o odmjerenom, "srednjostrujaškom" pogledu na prošlost i interpretacijama u pripadajućem ključu, što će reći da emisije redom imaju manje-više implicitno jaku nacionalnu crtu i vizuru (ne čudi otud da je najčešći stručni savjetnik historičar Miloš Ković), što se ponekad vidi u manjku kritičnosti tamo gdje bi je trebalo biti više. Bez obzira na to, za inteligentnog gledaoca koji će znati uzeti nešto od toga sa zrnom soli i odvojiti dobro od viškova, otvara se u svakom pogledu zanimljiv, često neobičan i uzbudljiv niz radova. Neki su po ovdašnjim zadatostima bolji, neki slabiji, pokoji je odrađen, dok će pokoji možda biti i od trajnijeg značaja.

Nekolicina pak ističe se izvrsnošću: prije svih serijal *Iz senke prošlosti* – svjedočanstva o srpskoj masoneriji prije i za vrijeme Prvoga svjetskog rata (urednik i scenarist Dragan Kolarević i redatelj Milan Jovanović), koji, osim što je dakako silno intrigantan, napokon bez mistifikacije progovara o trajno fascinantnom tajnom bratstvu, bacajući novo svjetlo na njegovu frapantnu utkanost u prošlost nacije i ulogu u njenom samom formiranju; na što se lako i dobro naslanja film ove serije i autora o nepotrošivoj temi sarajevskih atentatora. Vrlo vrijedan i originalan ciklus *Institucije Srbije u Velikom ratu* (scenario i režija Milica Bajić-Đogo i Lela Janić), detaljnošću kakvu čini se dosad nismo imali prilike vidjeti, bavi se najbitnijim strukturama tadašnje srpske države – Vladom i vrhovnom komandom, Narodnom bankom, arhivom i željeznicom – u dramatskim i tragičnim danima perioda 1914–1918. Od pojedinih ličnosti, nezaobilazan je najnoviji film *Misteriozni gospodin Šlomović* Miodraga Ćertića. Kontroverzan, vizuelno sjajan diptih o Erihu Šlomoviću iznova je pokrenuo priču o jednoj od najskrivenijih, apsolutno tragičnih pojava ovdašnje kulture. Komplementarno, ali i kao "negativni eho" i suprotnost velikom kolekcionaru, u istoj "Art trileri" produkciji javlja se trodjelna storija o nevjerojatnom avanturistu Anti Topiću

– Mimari (odnosno glembajevskom parafrazom: "pa tom se čovjeku ni imena pravog ne zna"). *Srpska štampa*, po scenariju Aleksandra Gatalice, u režiji Filipa Čolovića, igrano-dokumentarna serija (u žanru u kojem RTS kao nastavljač RTB-a ima značajnu tradiciju), duhovita i s najmanje pretenzija pravljena priča o novinama prije Prvog rata, iznesenim bi faktima, iskošenim uglom promatranja, vizualijama i fantastičnim detaljima mogla naprotiv čak promijeniti čitav dosadašnji pogled i na historiju, kako onu štampe tako i na nacionalnu. To, složićemo se, nije malo. Kad se pribroje ambicioznija *Dva veka srpske diplomatije* Slađane Zarić, te briljantan i temeljit nedavni, dvodjelni film o nesretnom Memorandumu SANU, autorice Svetlane Janićijević, sve navedeno čini nov i rastući korpus racionalnijeg i svježijeg promišljanja kompleksne i mučne historije zemlje.

Kontekstualno, poseban nov medijski fenomen jest to da su filmovi i emisije permanentno dostupni na internetu i Jutjub kanalima RTS-a – što znači da prvi put otkad je vizuelnih medija, televizijski radovi o kulturno-historijskom nasljeđu u svakom trenu dobacuju u svaki kutak svijeta gdje živi znatna i brojna takozvana dijaspora. To ima potencijalno ogromno značenje u smislu komunikativnosti, neusporedivo lakšeg širenja ideja i znanja o segmentima kulture, pogotovo za, recimo, njenu inteligenciju u emigraciji, ali za i svakog neopterećenog pojedinca zainteresiranog za ove teme.

Dok se lokalnim, komercijalnim televizijama i na internetskim sajtovima širi najšokantniji revizionistički i kvazihistorijski otpad u produkciji opskurnih kanala i agresivnih grupa i pojedinaca, u glavnoj nacionalnoj kući s malo se sredstava prave dokumentarni radovi visokih standarda, emisije kojima će se vraćati i koje će biti od koristi svima što će se, bilo iz naučnih razloga bilo iz znatiželje i opće kulture, sve više baviti historijom. U vremenima kratkog pamćenja, manipulacije i sve očitijeg "rata za sjećanje", redakcijama ovih programa i autorima treba čestitati i na trudu i na postignutom. ¶

ĐORĐE MATIĆ

Nov život

Foto: Milovan Milenković

"Meni lično, kao ljubitelju stripa, bilo bi tragično da se 'Stripoteka' ugasila. Kao kada bi se ugasio 'Politikin Zabavnik', na primer. To su kulturna blaga, i mi nemamo mnogo takvih stvari koje izlaze po 50 ili 70 godina"

Novosadska "Stripoteka" je drugi najstariji strip-magazin u Evropi, i naša najdugovečnija revija tog tipa. Početkom ove godine vlasnik "Stripoteke" postala je beogradska izdavačka kuća Darkwood. Šta je dovelo do toga da "Stripoteka" nakon 49 godina pređe iz novosadskog Marketprinta u Beograd, koji je značaj ove revije za kulturu, i kakva je perspektiva stripa u Srbiji, razgovaramo sa Milanom Jovanovićem, jednim od urednika Darkwooda i novog uredničkog tima "Stripoteke".

"VREME": Kako je došlo do odluke da "Stripoteka" nakon skoro pola veka promeni vlasnika?

MILAN JOVANOVIĆ: Marketprint je velika privatna izdavačka kuća koja objavljuje mnogo publikacija, raznih enigmatika i herc-romana, koji koštaju malo, a imaju velike tiraže. U izvesnom smislu njima je "Stripoteka" kamen oko vrata iako im ne pravi gubitak. Pošto smo mi već imali razgranatu saradnju na nekoliko serijala, kad se postavilo pitanje kako da "Stripoteka" nastavi da izlazi, ispostavilo se najprirodnijim da se mi priključimo. I, tako je i počelo. A onda je Vlada Novaković, vlasnik Marketprinta, doneo odluku da više neće trošiti resurse i kapacitete na održavanje strip-revije, i preuzeli smo je mi. U svakom slučaju, hvala mu na istrajnosti, izuzetno je važno što je ona opstala. Darkwood je velika izdavačka kuća, za nepunih sedam godina objavljujemo oko 400 publikacija, i mislim da smo dokazali da smo dovoljno uspešni i pouzdani da možemo da nastavimo nov život "Stripoteke".

Meni lično, kao ljubitelju stripa, bilo bi tragično da se "Stripoteka" ugasila. Kao kada bi se ugasio "Politikin Zabavnik", na primer. To su kulturna blaga, i mi nemamo mnogo takvih stvari koje izlaze po 50 ili 70 godina.

U kojim okolnostima je 1969. godine nastala "Stripoteka"?

U to vreme strip izdavaštvo je bilo bogato. U Jugoslaviji su postojala četiri velika centra: Zagreb, čiji je Vjesnik objavljivao "Plavi Vjesnik" i "Superstrip biblioteku"; zatim Gornji Milanovac – Dečje »

novine sa "Nikad robom" i "Lale" i sa Diznijevim stripovima; u Beogradu su postojali "Kekec", "Novosti za mlade", i "Politikin Zabavnik"; u Novom Sadu je Marketprint objavljivao "Crtane romane", a Dnevnik "Lunov magnus strip" i "Zlatnu seriju". Postojala je još i Marketprintova "Panorama", izlazila je od 1965. do 1971, imala je 318 brojeva, i u svakom od njih je bilo po nekoliko strana *Dena Derija*, na primer, pa *Taličnog Toma*, *Karla Vikinga*, *Olaka Gladijatora*.... "Lunov magnus strip" i "Zlatna serija" su među prvima štampali u istom broju manje-više jedan strip, a većina ostalih je bila kolažnog karaktera. Krajem šezdesetih čitaoci počinju da traže zaokružene priče u jednom broju. U aprilu 1969. najavljuje se novi časopis, "Stripoteka – Posebno izdanje Panorame", i već u maju izlazi prvi broj sa celom epizodom *Umpah Paha*, *Dupli skalp*. Čitaoci su bili oduševljeni što su dobili celu epizodu u jednoj reviji, ali su pomalo bili i razočarani zato što su je već ranije čitali, u nastavcima, u "Panorami". Slično se desilo i nama, kad smo mi počeli da objavljujemo "Stripoteku". U prvom broju objavili smo *Long Džona Silvera*, i neki su bili razočarani što vide nešto već ranije objavljeno u albumskom izdanju u boji. Istovremeno, crno-bela varijanta je bila veoma lepa, a "Stripoteka" daleko tiražnija i dostupnija od albumskog izdanja, pa se sve dobro završilo.

U tom momentu, sve ostale revije su ugašene, a "Stripoteka" postoji 49 godina...

...Trenutno je druga najstarija strip-revija u Evropi, 1146 brojeva. Nigde u svetu trenutno nije dobra perspektiva za magazine. "Stripoteka" je svojevremeno objavljivala sve relevantno od svetskog stripa. Ono što nije bilo objavljivano, a što smo mi od prošle godine počeli da ispravljamo, jeste DC-jeva produkcija. Objavili smo *Betmena* Frenka Milera odmah nakon američke premijere. I taj broj je postigao neviđen uspeh. Od 1992. do 1999. "Stripoteka" nije izlazila. Sećam se kada se nakon te pauze pojavila 1999, doživljena je kao nagoveštaj boljih vremena. Nešto se popravlja, čim je tu ponovo "Stripoteka" – govorilo se. Mi u Darkwoodu sada objavljujemo sve živo, od japanskih mangi do francuskih i američkih klasika, i imamo razvijene kontakte sa stranim izdavačima. Lično mi je drago što, kada razgovaramo sa nekim starijim ljudima iz tih inostranih kuća, kada se pomene "Stripoteka", oni reaguju: "Aha, znam šta je 'Stripoteka', kako da ne!" To govori da je "Stripoteka" bila na veoma dobrom glasu u svetu. Mlađe generacije agenata je ne znaju, treba im se objasniti, posebno kada nešto treba da se objavi u serijskoj publikaciji koja na kiosku košta 1,2 evra. A svi funkcionišu po principu nekih procenata.

Podnaslov "Stripoteke" je – Revija svetskih stripova. Niste hteli da se ograničavate?

Bilo je nekih negativnih kritika kada je u prošlom broju objavljen *Dilan Dog*. Bio je to potez da se neka publika koja voli italijansku produkciju zainteresuje za "Stripoteku". U tom broju je osim *Dilana* izašao i *Parker*, kao američki strip, zatim je bio i francuski geg strip, tekstualni dodaci i pretposlednji deo *Jugurte*. Zato će taj neko ko kupi "Stripoteku" zbog *Dilana Doga*, pročitati i te druge stripove. Kad smo objavili *Betmena*, klinci su počeli da se javljaju i pitaju kada će *XIII Misterija*, koji je bio u sledećem broju. Imamo slično iskustvo sa mangama. U jednom trenutku smo prepoznali da je to jedino što klinci žele da čitaju, i počeli smo da izdajemo *Naruto* i *One piece*, koji su izuzetno popularni u Evropi i svetu. Onda se desi da klinci dođu po mangu, pa počnu da se raspituju za neki Boneli serijal, kao što je *Gea*, koju je Luka Enoh radio u crtačkom stilu bliskom mangama. I tako oni počnu da čitaju i druga dela svetskog stripa. Ne možemo mi danas da očekujemo da će deca naučiti da čitaju strip ako uzmu *Korta Maltezea* ili *Princa Valijanta*. Ni mi nismo počinjali s time. Niko nije počeo tako. Grafički izgled mangi je njima blizak, i tako ulaze u strip, i sada uzimaju i "Stripoteku".

Strip se poslovično doživljava kao laka literatura...

Da, kao literatura koja se uzme, pročita, pozajmi komšiji i zaboravi. Da se ne lažemo, većina ljudi se na isti način odnosi i prema književnim delima, ne čitaju se baš klasici u izobilju. Ali jedan broj ljudi koji su zavoleli čitanje zahvaljujući Karlu Maju, nastavi dalje preko Džeka Londona i dođe do Dostojevskog.

Nedavno je "Stripoteka" pokrenula novi francuski geg serijal *Avanture Kikireza Prvog*.

Crtač je Žanri, koji je radio *Spirua* i *Malog Spirua*, a scenarista je Erik Emanuel Šmit, poznati dramski pisac, čije se drame *Posetilac* i *Zagonetne varijacije* igraju i kod nas u Ateljeu 212 i u Narodnom pozorištu. Laguna je objavila njegova četiri romana. Prvi put je ušao u svet stripa kao scenarista ovog geg serijala, o jednom malom, tek ispilelom kikirezu, koji na infantilan način postavlja filozofska pitanja tipa "šta je starije, kokoška ili jaje".

Darkwood je sredinom februara objavio prve dve knjige serijala *Korto Malteze* Huga Prata. Nakon 20 godina – Komuna je devedesetih objavila nekoliko albuma u boji, neke crno-bele, ali nije završila serijal. *Korto* je sada ponovo u Srbiji, prvi put na ćirilici, ako izuzmemo magazinska izdanja. Planirate 12 knjiga u tri godine, što je ceo opus *Korta Maltezea*.

Korto Malteze je jedan od kamena temeljaca stripa kao umetnosti. Lik i delo Huga Prata su verovatno među najboljim argumentima za tvrdnju da je strip umetnost. Osim što je prošlo 20 godina od Komuninog izdanja, prošlo je i 50 godina od prvog pojavljivanja Korta – *Balada o slanom moru* objavljena je 1967. godine. Prat je svaku knjigu ukrašavao akvarelima, mapama i dodatnim materijalima. U *Baladi* smo objavili, osim svih tih crteža i mapa, i originalni uvodnik Umberta Eka. Dosad nismo imali *Korta* objavljenog u celini, i meni je to, kada razmislim, toliko krivo. To mi je ravno tome da smo, na primer, Džeka Londona, Hermana Melvila ili Ernesta Hemingveja mogli da čitamo samo u književnim časopisima, i da ih nikada nismo dobili kao knjige. Mali broj naslova iz sveta stripa se kroz istoriju izborio za status kakav ima *Korto*.

Koliko strip može da se bori protiv dominantne antikulture u Srbiji?

Pisana reč, i umetnost uopšte, mogu da se bore na jedan relativno pasivan način. Nećemo stripom direktno menjati društvo. Strip, kao i sve druge umetnosti, oplemenjuje dušu. Svaka umetnost, da bi bila umetnost, osim estetske ima i etičku komponentu. Ljudi koji čitaju tako menjaju sebe. A ako menjaju sebe, onda će menjati i druge. U tom smislu strip sigurno može da utiče na društvo. ¶

NIKOLA DRAGOMIROVIĆ

DRAGAN ILIĆ

Predizborna influenca

Da ne budemo preoštri prema doktorki Macuri, jer ako pogledamo objektivno, ona nije uradila ništa što već svakodnevno ne čine svi drugi državni zvaničnici, počev od premijera Vučića. Žena se samo ponašala kao drugi, pa nije valjda da ga ona baš najviše voli – podugačka je tu top-lista

Gafovi na televiziji su deo njene istorije. Uvek ćete pamtiti voditelje Vesti koji se bore sa muvom u kadru ili na licu. Omaške i lapsusi se takođe pamte i postaju večiti izvor zabave na Jutjubu. Posebno je kod nas veselo kada se u "ozbiljnim" emisijama čuje psovka. Tako se proslavio Žika Seljak, kad sočno opsuje misleći da mu je mikrofon isključen ili da je van kadra. Voditelj Vesti, na televiziji koja više ne postoji umesto "Bela kuća", izgovorio je "Bela kurac". Ovakvoj omašci bi se Frojd baš obradovao, jer je osim seksualnosti (manje ili više potisnute) izbila i naša dugoročna politička orijentacija ili dilema – Rusija ili Amerika.

Bilo je gafova i protekle nedelje.

Prvi je nastao u vestima Televizije N1 kada je voditeljka najavila vremensku prognozu. Pošto je u pitanju regionalni tv-kanal, tog jutra je prognoza snimljena u Sarajevu. Zgodna i picnuta voditeljka (što je već pravilo tv-žanra) u elegantnoj haljini, izdeklamovala je prognozu pred virtuelnom meteo kartom. Milion puta viđeno, a onda je nastao prelomni trenutak – kada smo videli tu ljepotcu kako je nervozno opsovala nezadovoljna izvedbom. Dakle, neko nije pregledao snimak, ni u Sarajevu ni u Beogradu i eto nama prodora realnosti u našminkani i montirani matriks televizije. Onda je, u stvari, došao najsmešniji deo, jer se kamera u Beogradu uključila i preko celog ekrana smo videli izbečeni izraz voditeljke vesti. Žena se baš iznenadila, i jednostavno prešla preko psovanja, držeći se starog televizijskog pravila da se greška može desiti, ali se izvinjavanje preskače. Veselje je u tome što je zblanuti izraz lica u stvari izraz nas, gledalaca, pa je time identifikacija još jača. Ima tog blamiranja i zblanutih faca koliko god hoćeš, a psovka je tu najmanji problem.

Ovakvi gafovi osim osmeha, zaista nemaju dublji smisao. Oni tv-programu daju toliko potrebnu vezu sa svakodnevnim životom, odbijaju da se potpuno povinuju kontroli i manipulaciji. Potvrđuju da na televiziji takođe rade živi ljudi koji greše i samo najveći šmekeri i maheri u ovakvim situacijama ulaze u istoriju kratkim duhovitim komentarom posle kojeg se program nastavlja.

Drugi tv-gaf je sasvim drugačije prirode.

U vreme predizborne kampanje virus politike inficira sve aspekte društva, a naročito televiziju. Nada Macura je evidentan primer te influence. Večita portparolka Hitne pomoći imala je potrebu da u dva tv-uključenja (na RTS i Studio B) otvoreno pokaže svoje političko opredeljenje. Govoreći o saobraćajnim udesima prethodne noći Nada je lupala o Ulici gospodara Aleksandra Vučića, ili o Bulevaru kralja Aleksandra Vučića. Nemam blage veze kako je nastao ovaj poremećaj, jer očigledno nije reč o lapsusu. Macura rano ustaje godinama, bilo je manje-više regularno jutro i jedino objašnjenje za ovo lupanje može biti potreba da Nada pokaže koliko voli svog omiljenog kandidata. Nemam ništa protiv kada poznate ličnosti (bilo koje vrste i provinijencije) podrže nekog od političara ili kandidata za predsednika, samo izvolite. Ovde su se za razliku od psovanja u prognozi na N1 pobrkali lončići, jer je u pitanju važan aspekt informisanja građana. Da sve bude još gluplje, foru je "prodala" dva puta, na javnom servisu i na gradskom info kanalu Studiju B.

Ako se Nada umorila, valjda ima neko da je zameni, ali kod predizborne influence neće pomoći ni slojevito oblačenje, ni redovna terapija ni unošenje tečnosti.

Međutim, da ne budemo preoštri prema doktorki Macuri, jer ako pogledamo objektivno, ona nije uradila ništa što već svakodnevno ne čine svi drugi državni zvaničnici, počev od premijera Vučića. Svi ministri, svi direktori, ekonomisti, analitičari, privrednici – na gotovo svim tv-kanalima (osim RTS-a koji se zaista jedini trudi da održi bar iluziju neutralnosti), koriste svoje nastupe na televiziji da pomenu i pohvale Vučića, ili ocrne druge kandidate. Žena se samo ponašala kao drugi, pa nije valjda da ga ona baš najviše voli – podugačka je tu top-lista.

U međuvremenu, mi samo možemo da zblanuto gledamo u ekran i pitamo se koliko traje ova predizborna influenca. ¶

SUKOBI, BEZN

Posle turneje po zapadnom Balkanu visoka predstavnica Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost Federika Mogerini izjavila je da je "zabrinuta" i da će svoju zabrinutost preneti ministrima spoljnih poslova zemalja članica EU na samitu koji se održava 9. i 10. marta u Briselu. "Situacija je napeta i izložena unutrašnjim, regionalnim i globalnim izazovima", izjavila je Italijanka, da bi nastavila u obaveznom optimističkom tonu evropskog činovnika, tipa – ima Balkan snage da se izbori sa izazovima, a EU tek što neće da pruži punu podršku evropskim integracijama svima koji bi da se integrišu u EU, a tek ti divni mladi ljudi u Srbiji sa Kosovom ili bez njega, Bosni i Hercegovini, Makedoniji ili Crnoj Gori, koji su puni evropskog entuzijazma

Za razliku od Mogerini, ministar spoljnih poslova Slovačke Miroslav Lajčak je bez trunčice obligatornog optimizma izjavio da se visoka predstavnica sa balkanske turneje vratila "frustrirana", da EU sve više gubi kredibilitet po pitanju proširenja, da je napustila zapadni Balkan, a posledica toga je "da su danas dve tamošnje države pred raspadom, a tri u dubokoj krizi".

Građane famoznog "zapadnog Balkana" najviše bi moglo da frustrira što se Mogerini ponašala kao da je pala s Marsa, a ne doletela iz Brisela, nekako iskreno iznenađena što u Makedoniji VMRO-DPMNE prosto neće da preda vlast, da populističkim i nacionalističkim parolama poziva svoje pristalice da na ulici spreče "albanizaciju zemlje", optužuje Albaniju da se meša u unutrašnja pitanja Makedonije; da u Crnoj Gori opozicija bojkotuje parlament zbog "pokušaja terorističkog napada i državnog udara" koji su obeležili parlamentarne izbore pre

NAĐE I STRAH

Ilustracija: VREME/IH

pola godine, na kojima vlasti insistiraju kao istinitim, a opozicija ih naziva farsom; da su zajedničke institucije u Bosni i Hercegovini u krizi zbog odluke o reviziji presude za genocid protiv Srbije (kao da inače nisu u krizi), što je podiglo tenzije i na relaciji Sarajevo–Beograd; da Srbija ima zategnute odnose sa Kosovom (koje, naravno, ne priznaje i koje je i bez Srbije u političkom i ekonomskom rasulu) i sa Hrvatskom i sa Bosnom; da su Priština i Podgorica u sporu oko demarkacije granice; da sve ove države formalno ispunjavaju osnovne demokratske kriterijume, dok su suštinski partokratske i autokratske države; da svugde cveta korupcija, da preovlađuje populizam, da se svugde i svi poigravaju sa nacionalističkim osećanjima (uključujući i članicu EU Hrvatsku), koje je lako uzburkati zbog neraščišćenih istorijskih računa; da je socijalna situacija kritična, nezaposlenost ogromna...

Mogerini je delovala iznenađena, kao što je čitav Zapad bio iznenađen kada mu je pred nosom počelo Arapsko proleće i kada su milioni izbeglica počeli da hrle ka Evropi. Kao da je kriza u nas prestala što da bukti, što da tinja preko dve i po decenije. Posle blagog pozitivnog trenda, ona se ponovo inertno produbljuje i širi, dok su Evropska unija i Sjedinjene Američke Države zaokupljene sopstvenim, međusobnim i globalnim izazovima. ¶

ANDREJ IVANJI

Voz bez kočničara

Jedan od Marfijevih zakona glasi: "Stvari prepuštene same sebi imaju tendenciju da se kreću od zla ka gorem." Prepušteni sami sebi, Srbija i region sve se više dave u bedi, korupciji, nacionalizmu i populizmu. Umesto pravne države i demokratskih institucija, jača partokratija na kojoj počivaju autoritarne vlasti. Kada se na unutrašnje dodaju međudržavne krize zbog neraščišćenih računa iz prošlosti, može se reći da je čitav region na korak do izbijanja sukoba

Kada je pre izvesnog vremena boravio u regionu, Johanes Han, evropski komesar za susedstvo i proširenje, komentarišući aktuelnu situaciju ocenio je da "jedna pogrešna reč može voditi do izbijanja konflikta". Slična dramatična upozorenja o stanju u regionu prenela je pre neki dan ministrima spoljnih poslova članica Evropske unije i visoka predstavnica EU za spoljnu politiku i bezbednost Federika Mogerini nakon svoje balkanske turneje. Ni Han ni Mogerinijeva nisu preterali u svojim ocenama, rekli su, međutim, samo ono što je za stanovnike regiona svakodnevica koju žive strahujući od budućeg razvoja situacije.

Region, naime, pati od dve vrste nestabilnosti – unutrašnje nestabilnosti u svakoj od zemalja regiona ponaosob i nestabilnosti samog regiona, gde su međusobni odnosi često dovedeni na ivicu pucanja, pa otuda i asocijacija na situaciju gde jedna varnica može izazvati požar.

POPULIZAM I KORUPCIJA

Kada je reč o unutrašnjoj nestabilnosti zemalja regiona, treba imati u vidu da je reč o zemljama zakasnele tranzicije u kojoj je kroz veliku tranzicionu pljačku, koja je još u toku, došlo do dezindustrijalizacije većine ovih zemalja, što je dovelo do toga da imamo mali broj ultrabogatih i ogromnu većinu stanovništva koje se nalazi na ivici egzistencije. Sve to prate visok stepen korupcije, neizgrađenost nezavisnih institucije, partokratija umesto demokratije, zbog čega su izneverene nade da se izborima može nešto promeniti, jer se sve vladajuće garniture, bez obzira kojoj političkoj opciji pripadale, kada dođu na vlast ponašaju slično. Sve to dovodi do velikih socijalnih, pa i međunacionalnih napetosti, koje u nekima od zemalja regiona često prete da prerastu u unutrašnji sukob sa dalekosežnim posledicama.

Ovakva unutrašnja situacija često pogoduje razvoju populizma i nacionalizma, ali i kroz zaoštravanje odnosa sa susedima skretanju pažnje sa unutrašnjih problema i ubiranju poena kod domaćeg biračkog tela, jer se na ovaj način neodgovorne političke elite predstavljaju kao jedini pravi zaštitnici nacionalnih i državnih interesa. A za to u regionu postoji dovoljno zapaljivog materijala.

SAMO DA RATA NE BUDE

Pre svega, više od dve decenije od okončanja ratnih sukoba i decenije i po od početka normalizacije međusobnih odnosa, ostala je gomila otvorenih pitanja kao rezultat raspada Jugoslavije, ali i ratova koji su se vodili na ovim prostorima. Umesto da je relativno stabilan period odnosa unutar regiona tokom prošle decenije iskorišćen za rešavanje ovih otvorenih pitanja (granice, sukcesija, prava nacionalnih manjina, nestali, procesuiranje ratnih zločina su samo neka od njih), ona su gurana pod tepih da bi nam sada svako malo iskočila kao kostur iz ormana i dovela do zaoštravanja međusobnih odnosa i raznih blokada – od one na Batrovcima do blokade puta ka Evropskoj uniji (kada je reč o hrvatsko-srpskim odnosima).

Jedan od ključnih problema je i nespremnost zemalja koje su učestvovale u ratnom sukobu da se suoče sa nedavnom prošlošću, pri čemu su "naši" počinioci zločina heroji, a "njihovi" zločinci (i obrnuto), žrtve se dela na naše i njihove, mada svaka od njih ima ime i prezime i jednako zaslužuje pravo na dostojanstvo ili pijetet. Umesto da otvore proces suočavanja sa prošlošću, kako bi narednim pokolenjima skinuli sa leđa teret devedesetih, u Hrvatskoj i Srbiji smo svedoci istorijskog revizionizma koji se odnosi na Drugi svetski rat, pri čemu se antifašisti proglašavaju za zločince, a kolaboracionisti za heroje. Tako je svaka okrugla godišnjica nekog događaja iz devedesetih, ili iz Drugog svetskog rata, prilika za međusobne optužbe i razmenu oštrih reči, a ta prilika se koristi i u vreme izbora, kada se međusobni odnosi koriste za unutrašnje političke svrhe – a u zemljama regiona svake godine se dešavaju neki izbori, ponegde čak i dva puta godišnje.

Tako se ide od krize do krize i svaka nova se diže na viši stepen, i zato smo došli u ovu situaciju gde nas sa naslovnih strana tabloida, a ponekad i ozbiljnih novina, ujutro na kioscima u glavu udara reč RAT, ispisana slovima od deset santimetara. Pre nekoliko dana razgovarao sam sa jednim prijateljem iz Sarajeva i komentarišući situaciju u regionu rekao mi je "samo da ne bude rata". Dakle, neodgovorne političke elite su stvaranjem ovakve situacije u regionu svele život građana na golo bitisanje – nije važno što nema posla, što je visoka korupcija, što im deca nemaju perspektivu – samo da ne bude rata.

HRONIČNI BOLESNICI

Dok su ostale zemlje u regionu imale i periode relativno stabilnih unutrašnjih odnosa (posebno u dobrom delu prošle decenije), Makedonija i Bosna i Hercegovina su latentni bolesnici na Balkanu. Njihova dugogodišnja unutrašnja kriza, koja je bila i konstantno žarište kriza u regionu, proizašla je kako zbog neodgovornog ponašanja njihovih političara tako i zbog neadekvatnog ponašanja takozvane međunarodne zajednice prema njima.

U Makedoniji oružani sukob s početka prošle decenije zaustavljen je uz pomoć spoljnog faktora, koji je kumovao i Ohridskom sporazumu, koji je u to vreme davanjem velikih ovlašćenja lokalnim samoupravama bar privremeno zadovoljio i albansku i makedonsku

ZAČUĐENA I FRUSTRIRANA: Federika Mogerini u poseti Balkanu
Foto: Dejan Simičević /Tanjug

stranu. Međutim, umesto da je ovoj zemlji data jasna evropska perspektiva, ona je zbog veta Grčke u vezi sa njenim imenom ostala zaglavljena na samom početku evropskog puta.

To je dovelo do unutrašnje blokade u izgradnji institucija i vladavine prava, do bujanja makedonskog nacionalizma koji je gradnjom velelepnih skulptura i građevina, kao u staroj Grčkoj, doveden do karikaturalnosti. Dok je napetost između makedonske većine i albanske manjine tinjala ispod površine, na javnoj sceni se dešavao otvoreni makedonsko-makedonski sukob koji je zemlju doveo na ivicu građanskog rata. U samom finišu krize pojavio se i albanski faktor, koji je svojom panalbanskom platformom nastalom u Tirani, koju je zbog osvajanja vlasti prihvatila jedna od makedonskih stranaka, doveo stvari do usijanja ne samo u zemlji nego i u regionu, jer se ova panalbanska platforma pored Makedonije dotiče i Srbije, Crne Gore i Grčke.

Kada je reč o Bosni i Hercegovini, Dejtonskim sporazumom je zaustavljen rat, ali nisu stvoreni uslovi za stabilan i održiv mir. Smatrajući Dejtonski sporazum svojim čedom, Amerika (ali i Evropska unija) nije dovoljno radila na njegovom daljem usavršavanju kako bi od Bosne i Hercegovine postala funkcionalna država. Mada je dejtonskim Ustavom BiH (koji je aneks 4 Dejtonskog sporazuma) predviđeno da s vremenom entiteti prenose deo svojih nadležnosti na centralne organe, to se nije desilo jer je političarima iz sva tri konstitutivna naroda odgovarala ovako nedefinisana situacija jer su nekažnjeno mogli da rade šta im je volja. Međusobnim optužbama i konkretnim potezima kojima su narušavali Dejtonski sporazum učvrstili su položaj kod sopstvenog naroda, ali i doveli ovu zemlju na ivicu raspada. Pri svemu tome, Valentin Incko, visoki predstavnik međunarodne zajednice, za razliku od svojih prethodnika retko je posezao za Bonskim ovlašćenjima sa tezom da treba jačati odgovornost lokalnih političara, mada je svima bilo jasno da kod njih takve odgovornosti nema.

ZAKASNELE REAKCIJE

I u slučaju ove dve zemlje, ali i kad je reč o regionu u celini, reagovanje Evropske unije, ali i ostalih međunarodnih činilaca, najčešće je bilo zakasnelo, a često i neadekvatno. Tako, umesto da su došli sa jasnim planom kako da se prevaziđe aktuelna opasna kriza u regionu (a pre svega u Makedoniji), i Han i Mogerinijeva su samo konstatovali stanje i onda dolazimo u situaciju da se neodgovorni političari u regionu ponašaju kao nestašni đaci kada nema razrednog starešine u razredu i sankcija za štetu koju prave. Zato region sve više liči na voz bez kočničara koji juri u provaliju.

Kad stvari idu tako, onda teško da ima dobrog scenarija koji bi delovao umirujuće na stanovnike zemalja u regionu. Umesto toga, nude nam se projekti poput onoga koji je Timoti Les plasirao u američkom časopisu "Forin afers" i Dag Bandou u magazinu "Forbs" sa rešenjima u vidu prekrajanja teritorija i stvaranja etnički čistih država, kao jedinim rešenjima za mir na Balkanu. A bar bi oni sa svojim diplomatskim i stručnim znanjem i iskustvom trebalo da znaju da to nije moguće bez novog rata, a mi još nismo prebrojali ni žrtve iz ratova iz devedesetih.

Na kraju da citiram jedan od Marfijevih zakona koji kaže: "Stvari prepuštene same sebi imaju tendenciju da se kreću od zla ka gorem." Dakle, destrukcija je savršena jer deluje sama po sebi, a njen efekat je još veći kada ima pomagače u destruktivcima u regionu.

Danas, tek nešto više od dve decenije otkako je Dejtonskim sporazumom okončan (za sada) poslednji balkanski rat, stanje u regionu sve više podseća na rane devedesete. I zapaljivo stanje u regionu i još više zapaljiva retorika neodoljivo podsećaju na situaciju neposredno pred početak ratnih sukoba pre dve i po decenije. Drugačiji je samo kontekst. Ovog puta razlozi za ovakvo stanje za razliku od devedesetih uglavnom leže van regiona jer se na njega prelivaju bar dve vrste nestabilnosti. Prva od njih je nestabilnost unutar Evropske Unije, a druga je globalna nestabilnost. ¶

ALEKSANDAR POPOV,
direktor Centra za regionalizam

Piromani iz našeg sokaka

"Ne igrajte se vatrom!" je fraza koja se ovih dana u Makedoniji čuje na svakom koraku – kao dobronamerna preporuka i zdravorazumski apel, ali i kao pretnja i panična molba

Za "Vreme" iz Skoplja

U zemlji sve dubljih podela i sve plićih džepova, dojučerašnji neprikosnoveni nosioci najviših funkcija pod pretnjom sudskog epiloga brojnih afera i slučajeva koje je pokrenulo Specijalno javno tužilaštvo i dalje manipulišu medijima i koriste uzavrele glave koje "drže banku" na svakodnevnim protestima na ulicama, tvrdeći (neki i verujući) da brane naciju, unitarnu državu, makedonski jezik, pravoslavlje

Uzalud je i šefica evropske diplomatije Federika Mogerini poručila makedonskim čelnicima da se "ne igraju vatrom", apelujući da ne pretvaraju političku i institucionalnu krizu u međuetničku konfrontaciju "koja bi uništila zemlju i verovatno se proširila izvan nje". Uzalud je prizivala i "mudrost predsednika Ivanova". Samo dvadesetak sati kasnije, u utorak, Ivanov je uputio pismo predsedniku Evropskog saveta Donaldu Tusku, generalnom sekretaru NATO-a Jensu Stoltenbergu i predsednicima "dva strategijska partnera Makedonije, SAD i Turske", Donaldu Trampu i Tajipu Redžepu Erdoganu, u kojem je zahtevao da osude EU i NATO i odbace tzv. "Tiransku platformu" albanskih partija u Makedoniji, što je, prema njemu, jedini način za prevazilaženje bezizlazne situacije.

Ivanov je u pismu istakao da je i od komesara za proširenje EU Johanesa Hana i od gospođe Mogerini, sa kojom se susreo prošle nedelje, takođe zahtevao odbacivanje Platforme kao čina mešanja u unutrašnje stvari suverene države, pokušavajući da time objasni svoju kontroverznu odluku da ne dâ mandat za sastav vlade lideru dosadašnje opozicije Zoranu Zaevu, koji je sakupio potpise 67 od 120 poslanika u parlamentu.

Ivanov smatra da bi prihvatanje "ultimativnog i ucenjivačkog" dokumenta samo ohrabrilo "slične pokušaje u našem, ali i u drugim regionima Evrope sa složenom etničkom, religijskom i jezičkom realnošću", i traži angažman lidera međunarodne zajednice jer su "budućnost i perspektiva mojih sugrađana pred ozbiljnim izazovom".

STRAH OD SUDSKIH PROCESA

Odmah je reagovao SDSM izjavom da Ivanov ne može da spase dosadašnjeg premijera Nikolu Gruevskog kršenjem Ustava, a da "Gruevski ne može da se spase od odgovornosti provociranjem nasilja i stvaranjem podela". I SDSM je poručio političkim protivnicima da se ne igraju vatrom i ne šire atmosferu mržnje i konflikta. Potencirajući da je Ivanov prekršio Ustav još kada je dodelio mandat Gruevskom koji nije imao obezbeđenu skupštinsku većinu, kao i da mu tada uopšte nije smetala već postojeća Platforma albanskih partija (među kojima je i tada i sada glavnu reč vodio DUI Alija Ahmetija), a sa kojom se tada i sam Gruevski saglasio, SDSM je još jednom pozvao Ivanova da stane na stranu građana i da ne štiti samo jednu političku strukturu koja je na odlasku.

Makedonska opozicija i deo stranih medija saglasni su da su svi pokušaji blokade formiranja nove vlade (kao i dosadašnje policijsko-sudske opstrukcije rada Specijalnog javnog tužilaštva) posledica straha Gruevskog i njegovih saradnika od sudskih procesa o brojnim aferama nakon promene vlasti: prisluškivanje 26.000 telefona; mutni tenderi i korupcija; enormno zaduživanje; kontroverzni projekat "Skoplje 2014"; Posle promene vlasti otvorila bi se i pitanja o klasičnom kriminalu u protekloj deceniji, zloupotrebi državnih institucija i medija, partizaciji države, kršenju ljudskih prava.

Sa druge strane, nakon uspeha opozicije na decembarskim parlamentarnim izborima, kada su prvi put od osamostaljivanja Makedonije desetine hiljada Albanaca glasale za SDSM, a ne za neku od albanskih partija, premijer Albanije Edi Rama počeo je da vrši pritisak

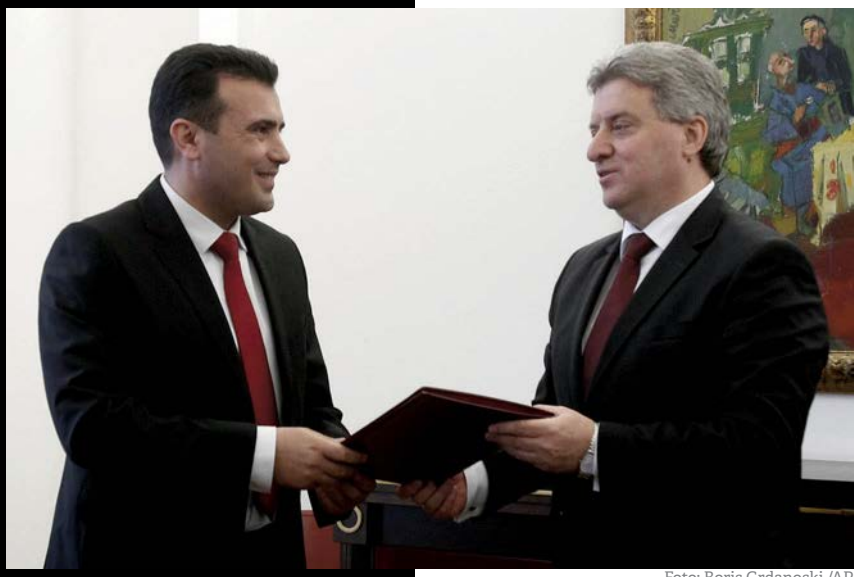

Foto: Boris Grdanoski /AP

VLAST NE DA VLAST: Protesti u Skoplju i Zoran Zaev sa Đorđem Ivanovim
Fotografije: Tanjug

Foto: Siniša Stanković

na albanske partije – nije dozvolio DUI-ju da se nakon izbornog debakla sam reorganizuje, a manjim albanskim partijama, koje su bile iznenađenje izbora, koaliciji "Alijansa za Albance" i "Besa", da pokažu za kakvu se Makedoniju zalažu.

Zato treba očekivati nove apele međunarodne zajednice da se u Makedoniji niko ne sme igrati vatrom.

Jer, koliko je uzavrela situacija pokazuju Molotovljevi kokteli koji su u utorak ujutro, na Dan albanskih učitelja, bačeni na Muzej albanske azbuke u Bitolju, objekat koji je već jednom vandalizovan novembra 2016, na početku kampanje na Dan albanske azbuke. Tuče između makedonskih i albanskih tinejdžera u kojima se povlače i noževi ponovo pune crne hronike.

U raspirivanje strasti umešala se i Makedonska pravoslavna crkva. Mitropolit povardarski Agatangel je kao govornik na jednom od protestnih skupova Građanske inicijative za "Zajedničku Makedoniju" u Velesu poručio da se mora sačuvati unitarnost države, kako se ne bi izgubila sveta pravoslavna vera, te da strani ambasadori ne treba da vrše pritisak na Ivanova, a da makedonske partije treba da pronađu zajednički jezik.

"Treba da napravimo popis i da se prebrojimo, pa ćemo videti da ovih koji traže dvojezičnost i kantonizaciju nema ni 15 odsto... Pozivam dve najveće makedonske partije da sednu za sto i reše međusobne nesporazume, ako žele neka se i pobiju, ali da izađu s jasnim stavom da nećemo da delimo Makedoniju", rekao je vladika Agatangel. ¶

SINIŠA STANKOVIĆ

U senci državnog udara

Duboka politička i ekonomska kriza u Crnoj Gori ušla je u šesti mesec sa opozicijom van parlamenta, majkama na ulicama, budžetom u kreditima i NATO-om i Rusijom u mislima

Za "Vreme" iz Podgorice

PROTEST BEZ PREGOVORA: Milo Đukanović i protest majki kojima je smanjena novčana pomoć

Foto: AP

Foto: Tanjug

Dok nekoliko desetina žena već danima i noćima prkosi jakoj kiši i vjetru ispred crnogorske skupštine protestujući zbog smanjenja doživotnih naknada za majke sa troje i više djece, Vlada premijera Duška Markovića tvrdi da je za prvih sto dana zaslužila ocjenu "četiri plus" za sve što je uradila za građane.

Kažu da su ključni zadaci bili "sagledavanje potreba društva, unapređenje standarda, a ono pola do čiste petice ostaje da se još bolje radi.

Crnogorske majke, koje kampuju u jednoj od glavnih ulica u Podgorici, zamotane u ćebad koja im je ljubazno ustupila opozicija, srećom nijesu čule riječi ministra za evropske poslove Aleksandra Andrije Pejovića u utorak, 7. marta, koji je obrazložio vladin učinak.

RESTRIKTIVNE MERE

Osmomartovska čestitka za 20.000 majki koje su pogođene novim mjerama stigla je nešto ranije od premijera Markovića, koji je poručio "da idu svojim kućama, da se posvete svojim porodicama", jeste da "nikakav pritisak neće moći promjeniti odluku Vlade." Ove nove restriktivne budžetske mjere su na momenat bacile u sijenku i navodni državni udar, ali ne i insinuacije da je majke navodno instruisala opozicija da podrivaju ustavni poredak.

Cilj "nezahvalnog paketa fiskalne konsolidacije", kako vlada zove nove mjere, biće da se srede javne finansije i Crna Gora izađe iz ciklusa zaduživanja. Zbog konsolidacije su majke sa troje i više djece ostale bez 25 odsto naknada koje su odobrene uoči oktobarskih izbora, ukinut je dječiji dodatak, a dominantnu krizu budžeta Vlada će pokušati da riješi i sad drugim rezovima s "tanjeg kraja", ali Vlada kaže da to tako mora.

Najavljeno zaduživanju države do 455 miliona eura u ovoj godini, dok "prijeti" presuda u Strazburu za pet bivših radnika socijalističke fabrike koja je u stečaju, "Radoje Dakić", teška 260.000 eura, a koja će biti isplaćena iz budžeta, i njen uticaj na potraživanja ostalih radnika te fabrike, koja se mjere desetinama miliona, izgledaju kao uvod u novu krizu.

BOJKOT SKUPŠTINE

Na političkom planu, prvih sto dana vlade koju vodi Marković, nasljednik dugogodišnjeg premijera Mila Đukanovića, obilježili su prije svega nastavak sage oko navodne umiješanosti Rusije da spriječi članstvo države u NATO-u i nastavak oštrih sukoba sa opozicijom koja mjesecima bojkotuje skupštinu ne priznajući legitimitet izbora održanih u oktobru prošle godine. Kažu da su održani u uslovima vanrednog stanja, pokušaja državnog udara i navodnog atentata na Đukanovića i zahtijevaju ponavljanje izbora kao jedini i glavni uslov da se vrate u parlament.

Vladajuće strukture jedino nude opciju pregovaračkog stola, ali za sada izgleda da ni na jednoj ni na drugoj strani nema želje da se to stvarno i dogodi.

Pitanje koje ostaje otvoreno je da li ima dovoljno kapaciteta za jedinstveno djelovanje opozicije, a Nebojša Medojević, jedan od lidera najjače opozicione grupe

Demokratski Front, za "Vreme" kaže da su u igri, između ostalog, formiranje vlade u sijenci, zajedničko organizovanje protesta i dogovor oko zajedničkog predsjedničkog kandidata za izbore koji se očekuju sljedeće godine.

Opozicija takođe traži i smjenu specijalnog tužioca Milivoja Katnića jer tvrde da svojim progonom opozicionih poslanika dovodi zemlju na ivicu građanskog rata. "Katnić je svojim nezakonitim predlogom da Skupština skine imunitet liderima DF Andriji Mandiću i Milanu Kneževiću i da ih uhapsi, na pravdi Boga, doveo zemlju na korak do građanskog rata", rekao je Medojević.

PRED VRATIMA NATO-a

I dok se čeka rasplet afere zvane "državni udar", za koju crnogorsko tužilaštvo osim opozicionih poslanika optužuje i rusku vojno-obavještajnu agenciju GRU – a Moskva sve to sve oštrije negira – crnogorska vlada čeka i ratifikaciju pristupnog protokola za NATO u američkom senatu, kao posljednju fazu za ulazak u taj vojni savez.

Iako su iz vlade stizala uvjeravanja da bi se to moglo dogoditi već sa prvim danima Donalda Trumpa u Bijeloj kući, za sada jedino što je izvjesno jeste da je ratifikacija zapela.

Međutim, čak je i ulazak Crne Gore u NATO u sjenci najvećeg slučaja u istoriji crnogorskog pravosuđa: osujećenog pokušaja terorističkih napada 16. oktobra, koji su, prema nalazima istrage, za cilj imali nasilni prevrat i ubistvo premijera.

Opozicija, koja sumnja u zvanične nalaze tužilaštva, državnih organa Crne Gore i Srbije, ali i stranih vlada i obavještajnih službi, pred Markovićem je ispostavila više uslova za povratak u parlament i prekid bojkota. Ključni su: ponavljanje parlamentarnih izbora, ali i pravno i sudsko razrješenje slučaja, kako ga oni zovu, "državni udar". Oba zahtjeva su politički neodrživa za Vladu premijera Markovića, ali i za vladajuću koaliciju. Parlamentarni izbori 16. oktobra ocijenjeni su "slobodnim i fer izborima" od relevantnih međunarodnih posmatrača iz OEBSa. Kasnije je legalitet i legitimitet izbornog procesa potvrđen i Rezolucijom Evropskog parlamenta. ¶

DUŠICA TOMOVIĆ

Proizvodnja veštačkih kriza

Bosna i Hercegovina zarobljena je u začaranom krugu nestabilnosti i sve dubljih etničkih podela. To budi stare ratne strahove, ali istovremeno i zahteve za rekonstrukcijom države

Sarajevo

POVRATAK NA GENOCID:
Bakir Izetbegović
Foto: AP

U proteklih šest meseci BiH je samo prividno funkcionalna država. Pukotine su se pojavile kada su lideri Bošnjaka odlučili da podnesu žalbu na presudu Međunarodnog suda pravde (MSP) u slučaju tužbe BiH protiv Srbije za genocid.

Bošnjački član predsedništva BiH Bakir Izetbegović odlučio je da podnese ovu žalbu nakon pritiska bošnjačkih organizacija za prava žrtava i konsenzusa među političkim liderima Bošnjaka u BiH. Žalba je podneta samo dan nakon isteka roka od deset godina tokom koga ju je moguće podneti, ali samo u slučaju da se pojave novi dokazi da je Srbija odgovorna za genocid u Bosni i Hercegovini.

"Mene okrivljuju za ovu krizu, ali krizu su izazvali oni koji su počinili agresiju i zločine i koji rehabilituju ratne zločince... Žalba je podneta u ime istine", rekao je Izetbegović. Svi pokušaji unutar tročlanog predsedništva da se pronađe zajednički jezik okončani su neuspehom. Izetbegović je napustio zajedničku sednicu, a nakon njega to je učinio i hrvatski član predsedništva Dragan Čović. Čović je rekao da odbija da učestvuje u daljim podelama, pa je Mladen Ivanić, srpski član predsedništva, ostao ljutit zbog onoga što je kasnije nazvao "napadom na Srbe".

UDARIO TUK NA LUK

Pre nego što je žalba zvanično podneta, Mladen Ivanić i bosanski ministar spoljnih poslova Igor Crnadak pisali su Međunarodnom sudu pravde u Hagu, tvrdeći da iza žalbe ne stoji čitava država. Srpski poslanici u parlamentu BiH zapretili su bojkotom skupštinskih sednica. Lideri bosanskih Srba, kao i političari iz Srbije, oštro su osudili Izetbegovićev potez, jer je presudom MSP-a Srbija pre deset »

Foto: AP

DOSTA PRIČE O GENOCIDU: M. Ivanić, T. Nikolić, A. Vučić, M. Dodik i sahrana u Srebrenici

Foto: Reuters

godina oslobođena optužbi za genocid. Nakon Izetbegovićeve žalbe pojavila su se mišljenja da bi ga trebalo i krivično goniti zbog ovoga što je učinio.

Ovo nije prvi put da se pominje mogućnost krivičnog gonjenja zbog političkih poteza. Pre nekoliko meseci Tužilaštvo BiH otvorilo je istragu o referendumu koji je u septembru održan u Republici Srpskoj sa referendumskim pitanjem: "Da li podržavate da se 9. januar obilježava i slavi kao Dan Republike Srpske?"

Parlament Republike Srpske doneo je odluku o sprovođenju referenduma iako je bosanski Ustavni sud još u novembru 2015. presudio da 9. januar ne može da bude dan Republike Srpske, jer se time narušavaju prava Bošnjaka i Hrvata. Pošto su ipak organizovali referendum, predsednik Republike Srpske Milorad Dodik i srpski predstavnik u predsedništvu BiH Mladen Ivanić, osumnjičeni su za kršenje odluka Ustavnog suda. Iako je Dodik u početku osporavao nadležnost tužilaštva BiH, te tvrdio da neće razgovarati sa tužiocima, ipak je to učinio 31. decembra prošle godine, nakon čega je novinarima rekao da je istraga "politički motivisana". Uprkos istrazi, koja dosad nije dovela ni do kakve optužnice, Dan Republike Srpske svečano je obeležen 9. januara ove godine, kada je Dodik odlikovao brojne ličnosti i organizacije. Ipak, predstavnici Bošnjaka odbili su poziv da se pojave na proslavi.

SKRETANJE PAŽNJE

Usred bošnjačko-srpskih sukoba predstavnici Hrvata izazvali su pometnju zahtevajući rekonstrukciju Federacije BiH. Hrvatski član predsedništva Čović, koji u Bosni predvodi Hrvatsku demokratsku zajednicu (HDZ), rekao je kako je Hrvatima potreban osećaj da je bar jedan deo BiH funkcionalan. Zahtevao je novu postavku – federalizaciju – koja bi, po njegovim rečima, štitila prava sva tri konstitutivna naroda i svih građana. "Predlažemo četiri federalne jedinice. To bi bilo najracionalnije", rekao je Čović. Međutim, politička stranka Hrvatska narodna zajednica kritikovala je Čovićev predlog, jer smatraju da bi to dovelo jedino do još veće marginalizacije Hrvata u delovima BiH gde čine manjinu.

Za to vreme politički eksperti tvrde da je ovde reč o tome da zvaničnici veštački proizvode krize kako bi zamaskirali užasno stanje u kome se zemlja nalazi. "Siguran sam da se sve tri nacionalističke stranke na vlasti slažu da nam je kriza potrebna da bi se skrenula pažnja sa korupcije i nezaposlenosti. Razlika je samo u načinima na koji proizvode krize. Čović želi hrvatski entitet, Dodik preti referendumom, a Izetbegović se predstavlja kao zaštitnik bošnjačkih žrtava", kaže profesor Slavko Kukić. ¶

ERNA MAČKIĆ, BIRN

Ni blizu dogovora

KOSOVO JE SRBIJA: Hapšenje Ramuša Haradinaja u Francuskoj i most na Ibru u Kosovskoj Mitrovici
Fotografije: AP i Reuters

Zbog spora oko Zajednice srpskih opština i granice sa Crnom Gorom Kosovo se nalazi u stanju stalne političke krize

Priština

Burna godina za kosovsku opoziciju započela je upornim pokušajima da sruši vladu. Opozicioni aktivisti su mesecima na ulici protestujući zbog kontroverznog sporazuma o Zajednici opština sa srpskom većinom na Kosovu i zbog demarkacije granice sa Crnom Gorom.

"Moja vlada se suočava sa zahtevima za okončanje mandata od prvog dana rada i ti zahtevi u parlamentu su često praćeni kamenicama, Molotovljevim koktelima i suzavcem", izjavio je premijer Isa Mustafa za BIRN 21. februara upitan za često nasilne opozicione proteste.

Opozicija organizuje proteste zbog sporazuma o demarkaciji granice sa Crnom Gorom, kojim se, kako tvrde, poklanja deo kosovske teritorije, i protiv osnivanja Zajednice srpskih opština, kojim će, smatra opozicija, Srbima na severu Kosova biti data prevelika autonomija.

Kosovska koaliciona vlada namerava da sprovede planiranu ratifikaciju sporazuma o demarkaciji granice i taj dokument može da bude u parlamentu već u martu. Vladajućoj koaliciji, koju čine Demokratska partija Kosova (PDK) i Demokratska liga Kosova (LDK), potrebna je dvotrećinska većina da bi izglasala ovaj dokument kome se opozicija protivi od samog početka. Premijer Isa Mustafa bio je primoran da povuče sporazum 1. septembra prošle godine usled nedovoljne podrške poslanika vladajuće koalicije u parlamentu.

Međutim, ponovno pokretanje ove teme nosi sa sobom rizik od novih/starih podela na kosovskoj političkoj sceni i može biti okidač za nove debate o mogućim izborima. U međuvremenu, saradnja sa Srpskom listom, strankom srpske zajednice u koalicionoj vladi, prekinuta je već mesecima.

Srpska lista počela je bojkot kosovskih državnih institucija novembra prošle godine, nakon što je izglasan zakon kojim se rudarsko-metalurški kombinat Trepča daje u vlasništvo albanskoj većini, kako tvrdi Beograd. Srpska lista traži od vlasti da poništi taj zakon i da se ubrza proces formiranja obećane Zajednice srpskih opština, koja će zastupati interese Srba na severu Kosova, i tek onda će prekinuti bojkot.

Tenzije su se nastavile do kritične tačke poslednjih meseci posle pokušaja Beograda da pošalje voz dekorisan sloganom "Kosovo je Srbija" u severni deo Kosovske Mitrovice, zbog izgradnje ozloglašenog potpornog zida kod mosta u srpskom delu tog grada, kao i zbog hapšenja političara Ramuša Haradinaja, nekadašnjeg gerilskog borca i lidera stranke Alijansa za budućnost Kosova, po poternici srpskih vlasti početkom ove godine u Francuskoj.

U subotu je nekoliko hiljada ljudi protestovalo u centru Prištine tražeći od francuskih vlasti da oslobode Ramuša Haradinaja, optuženog za ratne zločine pred srpskim sudom, i da mu dozvole da se vrati na Kosovo. ¶

BIRN

Otrovom po neprijatelju

Likvidacijom polubrata severnokorejskog lidera Kim Džong-Una na Međunarodnom aerodromu u Kuala Lumpuru nastavljen je niz misterioznih ubistava iza kojih, spekuliše se, stoje neke od najmoćnijih tajnih službi, kako sa Istoka tako i sa Zapada

U čuvenom romanu *Aleksandrijski kvartet* Lorensa Darela, književnika i nekadašnjeg diplomate koji je posle Drugog svetskog rata službovao i u britanskoj ambasadi u Beogradu, stoji jedna intrigantna rečenica koja kaže da je "istina ono što najviše protivreči". U skrivenom svetu tajnih službi, gde se naveliko trguje informacijama, uticajem i često životima bezbednosno interesantnih lica, ova Darelova misao o kontradikciji istine ima posebnu težinu.

Ubistvo Kim Džong-Nama – najstarijeg sina bivšeg vođe Severne Koreje Kim Džong-Ila i brata po ocu sadašnjeg lidera Kim Džong-Una, koji je usred bela dana, pred brojnim svedocima i sigurnosnim kamerama, na aerodromu u Maleziji otrovan smrtonosnim otrovom sa brzim dejstvom – podsetilo je na neke ranije slučajeve egzekucije navodnih "državnih neprijatelja".

BRAĆA PO OCU: Severnokorejski lider Kim Džong Un i pokojni Kim Džong Nam
Fotografije: AP

SMRTONOSNA MARAMICA

Metod i način brojnih ubistava i pokušaja atentata uz korišćenje retkih i zabranjenih otrovnih supstanci, koje teško da mogu da se nađu u kućnoj apoteci, ukazivali su na umešanost tajnih službi u ove događaje. Kim Džong-Nam usmrćen je hemijskim nervnim agensom VX, jednim od najsmrtonosnijih hemijskih oružja, čija jedna jedina kap može da ubije odraslog čoveka za svega nekoliko minuta.

Kamere na aerodromu u Kuala Lumpuru zabeležile su trenutak kada nepoznata žena otpozadi prilazi Kim Džong-Namu dok je čekao u redu da se ukrca na avion, stavlja mu maramicu na lice i nakon svega nekoliko sekundi udaljava se sa još jednom ženskom osobom, obazrivo držeći ruke dalje od tela. Video-snimak sa nadzornih kamera pokazao je da je napadnuti Kim Džong-Nam odmah potražio pomoć i požalio se da ga je nepoznata osoba napala i prebrisala mu lice maramicom, pokazujući rukama na oči. Iako je odmah odveden u aerodromsku ambulantu, za njega više nije bilo spasa.

Osumnjičene državljanke Indonezije i Vijetnama, kao i jedan Severnokorejac uhapšeni su u Kuala Lumpuru, dok policija traga za još nekoliko državljana Severne Koreje, od kojih je barem jedan bio zvaničnik njihove ambasade u Maleziji. Jedna od osumnjičenih priznala je da je pomogla u izvršenju ubistva, rekavši da je za to dobila 90 dolara, ali da je mislila da se tu radilo o skrivenoj kameri i neslanoj šali.

Šala ili ne, tek istražni organi Malezije smatraju da su uhapšene devojke bile agenti Severne Koreje obučene da rukuju otrovnim materijama, kao i da je još barem četvoro osumnjičenih uspelo da umakne policiji i pobegne za Pjongjang. Inače, osumnjičenima za ovo delo preti smrtna kazna.

Zvaničnici Južne Koreje i SAD tvrde da je "verovatno" severnokorejski lider Kim Džong-Un lično naložio ubistvo svog polubrata. Sa druge strane, ambasador Severne Koreje u Kuala Lumpuru izjavio je da je istraga malezijskih vlasti politički motivisana. Severna Koreja i dalje odbija da prepozna ubijenog kao Kim Džong-Nama, a diplomate ove zemlje tvrde da je on verovatno umro od infarkta, jer je bolovao od srčane bolesti, dijabetesa i visokog pritiska. Ambasador Severne Koreje u Kuala Lumpuru optužio je vlasti Malezije da sarađuju sa stranim silama u istrazi i da se rezultatima istrage ne može verovati. Zbog ovakvih komentara, premijer Malezije Nadžib Razak dao je nalog da ambasador Severne Koreje u roku od 48 sati napusti zemlju jer je bio "diplomatski nevaspitan". Mediji već spekulišu da razlog ubistva mogu biti dinastički sukobi u vlasti Severne Koreje. Poznato je da je vođa te zemlje Kim Džong-Un već naređivao ubistva članova sopstvene porodice ukoliko nisu bili dovoljno lojalni, ili su potencijalno mogli da predstavljaju opasnost po njegovu neprikosnovenu vlast.

"BUGARSKI KIŠOBRAN" I POLONIJUM

Verovatno prvi slučaj likvidacije otrovom političkog protivnika koji je privukao pažnju svetske javnosti bilo je ubistvo bugarskog disidenta Georgija

EGZEKUTORKA: Snimak sigurnosne kamere na kome je žena za koju se sumnja da je odgovorna za smrt Kim Džong Nama

Markova u Londonu 1978. godine, kada je ubica vrhom otrovnog kišobrana ubo svoju žrtvu u nogu, od čega je nesretni Bugarin preminuo nekoliko dana kasnije u bolnici. Ni gotovo četrdeset godina kasnije nije razjašnjen ovaj slučaj, mada je istraga ukazivala da "pipci" povezani sa likvidacijom vode sve do sovjetskog KGB-a.

U poslednjih tridesetak godina, dogodio se čitav niz napada otrovnim sredstvima od kojih su neka imala fatalan ishod. Medijski najpoznatiji slučaj je ubistvo bivšeg ruskog agenta Aleksandra Litvinjenka, koji je 2006. otrovan radioaktivnim polonijumom u Londonu. Istraga združene komisije Skotland jarda i britanske bezbednosne službe MI5, utvrdila je da odgovornost za likvidaciju "sasvim izvesno" snosi zvanična Moskva. Prošle godine, britanski sud je direktno okrivio Rusiju za smrt Litvinjenka, a kao glavne odgovorne naveo je šefa Saveta nacionalne bezbednosti Rusije Nikolaja Patruševa, kao i samog ruskog predsednika Putina. Kremlj je odbacio ocenu britanskog suda nazvavši je politički motivisanom. Brojni obaveštajni stručnjaci, kao i porodica ubijenog Litvinjenka, međutim, odbacili su optužbe britanske strane.

Tokom istražnog postupka, otkriveno je da je bivši ruski agent Aleksandar Litvinjenko bio "trostruki agent", jer je, osim za ruski FSB, sarađivao i sa britanskom agencijom MI6, a vrbovale su ga i španske službe. Mlađi brat otrovanog špijuna, Maksim Litvinjenko, rekao je svojevremeno da iza likvidacije njegovog brata stoje upravo britanske tajne službe, kao i da nikada do kraja razjašnjeno samoubistvo bivšeg oligarha Borisa Berezovskog 2013. može biti povezano sa smrću ruskog agenta. Po toj teoriji, navodno je Berezovski lično naručio ubistvo Litvinjenka kako bi ga "napakovao" ruskim vlastima i time ih diskreditovao u svetu. Nemačka obaveštajna služba BND odbacila je tvrdnje britanskih obaveštajaca o umešanosti ruskog predsednika u ovaj slučaj, ukazavši na "detinjastu ocenu kolega sa Ostrva". Zanimljivo je i da je aktuelni predsednik SAD Donald Tramp, još dok je bio kandidat republikanaca za šefa države, u kampanji izjavio da je nekorektno kriviti ruskog predsednika Vladimira Putina za smrt bivšeg agenta FSB-a Litvinjenka.

"NARANDŽASTI" DIOKSIN

Otrov kao sredstvo ubistva političkih protivnika korišćen je i u pokušaju atentata na bivšeg ukrajinskog šefa države i jednog od vođa tzv. narandžaste revolucije, Viktora Juščenka. On je, još dok je bio opozicioni lider, bio otrovan dioksinom, koji je u njegov organizam bio unet oralnim putem, verovatno sa hranom. Osim gastroloških problema, Juščenko je imao i vrlo vidljive posledice unosa otrova, jer mu je lice, zbog dejstva laboratorijski potpuno čistog dioksina, bilo vidno deformisano.

I Bliski istok je prepun tajanstvenih pokušaja atentata otrovnim materijama. Najpoznatiji slučaj je svakako u vezi sa, još u potpunosti nerazjašnjenom, smrću palestinskog vođe i osnivača PLO-a Jasera Arafata. Uzrok njegove smrti nikada nije obelodanjen što je podstaklo razne teorije zavere, uključujući i trovanje polonijumom, za šta je optuživan Izrael i njegova obaveštajna služba Mosad. Komisija za istragu Palestinske uprave, međutim, utvrdila je da je bivši zvaničnik pokreta Fatah (koji je Arafat osnovao još 1959) Muhamed Dahlan odgovoran za smrt dugogodišnjeg palestinskog lidera Jasera Arafata. U rezultatima istrage tvrdi se da je upravo Dahlan dao Arafatu otrovani lek dok je ovaj bio u bolnici u Parizu. Interesantno je da je Muhamed Dahlan bio primoran da ode u izgnanstvo, nakon što ga je Fatah optužio za korupciju i izdaju zbog saradnje s Izraelom. ¶

UROŠ MITROVIĆ

I mecima na protivnike

Od brojnih drugih slučajeva ubistava političkih protivnika i "državnih neprijatelja" vredi se podsetiti i na atentat na Borisa Njemcova, bivšeg ruskog vice-premijera u vladi Borisa Jeljcina i protivnika Vladimira Putina, koji je u februaru 2015. ubijen u centru Moskve hicima iz vatrenog oružja. I dok su kritičari Kremlja odmah nakon atentata na opozicionog lidera upirali prstom u krug oko ruskog predsednika, lider Čečenije Ramzan Kadirov izjavio je da "nema sumnje" da su ubistvo ruskog opozicionog lidera Borisa Njemcova organizovale zapadne tajne službe. Sličan "vatreni" rukopis viđen je svojevremeno i u Bugarskoj, kada je u martu 2003. u Sofiji, jednim hicem iz snajpera, ubijen bugarski biznismen i milijarder Ilija Pavlov, i to samo dan nakon što je svedočio na suđenju petorici optuženih za atentat na bivšeg premijera Andreja Lukanova 1996. godine. Ni jedno ni drugo ubistvo do danas nije rasvetljeno.

TEOFIL PANČIĆ

“Pilule protiv zaborava”,

280 strana, format B5, latinica, 30 fotografija

Pisao sam ove nekrologe, u novinarskoj brzini, a opet s neizbežnom ambicijom da nekako potraju, da prežive i nadžive povod, kontra samoj naravi novina. A zašto? Možda iz taštine, ali nadam se ipak zato što se o onima koji napuštaju naš jedini zajednički svet, a u njemu su nešto (meni, nama) značili, mora da sudi i strože i blaže nego dnevnim i tekućim povodima, ali svakako temeljitije.

Iz predgovora autora

VREME

VREME

OBRATI PAŽNJU!

DRAGAN TODOROVIĆ

“U tri lepe”

216 strana, format A5, mek povez, ćirilica

Није Тодор да се чини говор, већ је Тодор Божји изасланик, чрезвечајни поклисар, с послушањем да со сеје по бљутавим пољима бесмисла, дрлијама и јаловиштима на којима се решава судбина такозваног ‘обичног човека’.

из йоīовора Радована Белоī Марковића

ZORAN STANOJEVIĆ

Džaba smo krečili

Pre neku godinu pisalo se o momku iz Engleske koji je bacio stari hard-disk na kome je zaboravio par hiljada bitkoina, kupljenih davno za dvadesetak funti. Tvrdio je da mu se ne isplati da ore po deponiji, mada je već tada vrednost zagubljenog blaga narasla na nekih sedamsto hiljada funti. Od tada je bitkoin četiri puta povećao vrednost pa je moguće da je promenio mišljenje.

Šta tek da kaže država koja je sedamdesetih bila jedna od četiri u Evropi koje su pravile kompjutere, osamdesetih imala sopstveni lični računar, a danas kada je IT najprofitabilnija od svih industrija, ne pravi ni kućište za miša? Ako je za utehu, nije reč o Srbiji već o Jugoslaviji, mada se taj žal ne smanjuje ni kada se podeli sa šest.

Srbija ovih dana užurbano nastoji da uhvati korak sa informaciono razvijenim svetom, kojem je pre par decenija lepo bežala. S jedne strane planiraju se obimne prekvalifikacije nezaposlenih jer je već sada IT radna snaga najpotrebnija. S druge se čini sve da se prizovu strane IT firme da ulože u Srbiju, pominju se čak i subvencije. Nevolja je što su to dva procesa koja se međusobno poništavaju, a još gore je kada dopišemo i treći, da veliki broj talentovanih za informatiku napušta zemlju jer su drugde uslovi bolji.

Kada nekoga prekvalifikujete, to znači da taj u startu ili nije bio zainteresovan ili nije bio talentovan za neki posao. Kada nudite subvencije, to znači da uslovi za investitora nisu idealni, pa se to uz nešto para mora popraviti. A u IT sektoru najveća vrednost su ljudi i nešto malo infrastruktura.

Profesor Miodrag Zec primetio je ovih dana da se iz Srbije izvoze najbolji đaci Matematičke gimnazije, a uvozi rijaliti. Matematička je tu samo zgodan primer, idu deca i iz drugih dobrih škola u Srbiji, ali problem tu ne prestaje, naprotiv. Svake godine desetak najboljih srpskih srednjoškolaca položi prijemni na Kembridžu ili Oksfordu, verovano ih ima još toliko koji prođu na drugim jakim školama u svetu. Uglavnom nemaju novac da plate školovanje (do dvesta hiljada evra po studentu ukupno za školovanje do mastera). Ko im da stipendiju, taj ih je kupio za sebe, pa je pitanje zašto to ne uradi država Srbija? Uz uslov da u Srbiji moraju da rade onoliko godina koliko su proveli na studijama, naravno ako im se ponudi adekvatan posao.

Zamislite sada da stranom investitoru ponudite pet, šest diplomaca ili mastera, svežih sa Kembridža ili MIT-a, raspoloženih da rade kod njega naredne četiri godine za daleko manju platu nego drugde jer ih je država već lepo subvencionisala. I to njih lično, a ne stranog investitora koji taj novac svakako ne bi uložio u bilo koji oblik obrazovanja u Srbiji. Prilično sam siguran da bi ta vrsta podsticaja zainteresovala mnoge Orakle i Mubadale više nego praindustrijska ponuda da će im sve biti jeftinije pet odsto. Neki od tih talentovanih bi možda ostali i nakon što "oduže", ali bi sigurno nešto od znanja preneli na okolinu budući da se taj virus lako širi gde god ima pametne dece. Jedino što ne bi moglo da se namešta nekom svom i podobnom, jer treba najpre da položi prijemni za ozbiljnu školu.

Ima i drugih načina da se pomogne školstvo. Jedna škola u Americi upravo je inkasirala 24 miliona dolara od akcija Snepčeta koje su đački roditelji kupili i donirali školi pre pet godina za 15.000 dolara. Inicijativu je pokrenuo jedan otac nakon što ga je kćerka zainteresovala za kul aplikaciju koju sva deca koriste. Čuda se dešavaju čim svest o roditeljskom uključenju u pomaganje školi odmakne od krečenja i sređivanja toaleta. Slično bi mogla da razmišlja i država. ¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije u redakciji	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	1500 RSD	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	2000 RSD	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	2900 RSD	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	3800 RSD	50,00 EUR

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Tokom promotivnog perioda za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Trg Republike 5, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj 160-302538-91.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

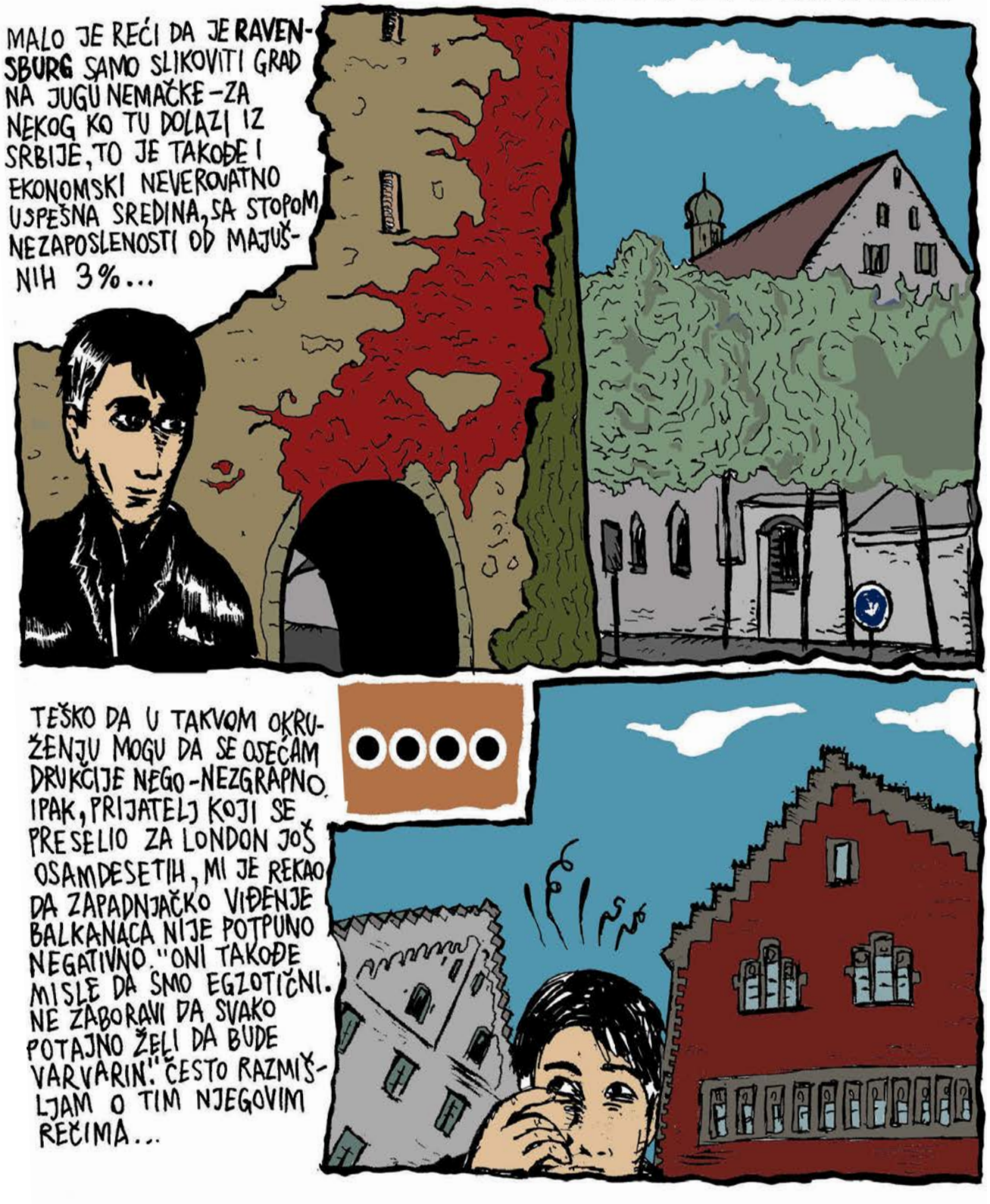
DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

DOPISNICE IZ RAVENSBURGA

ALEKSANDAR ZOGRAF.

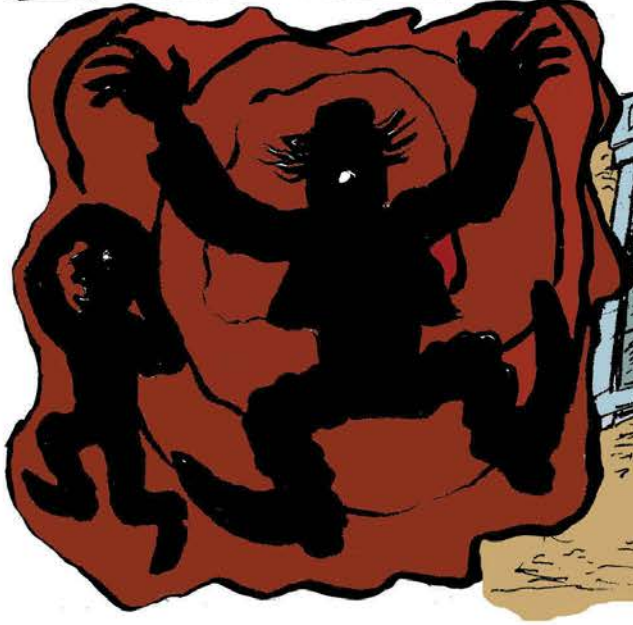

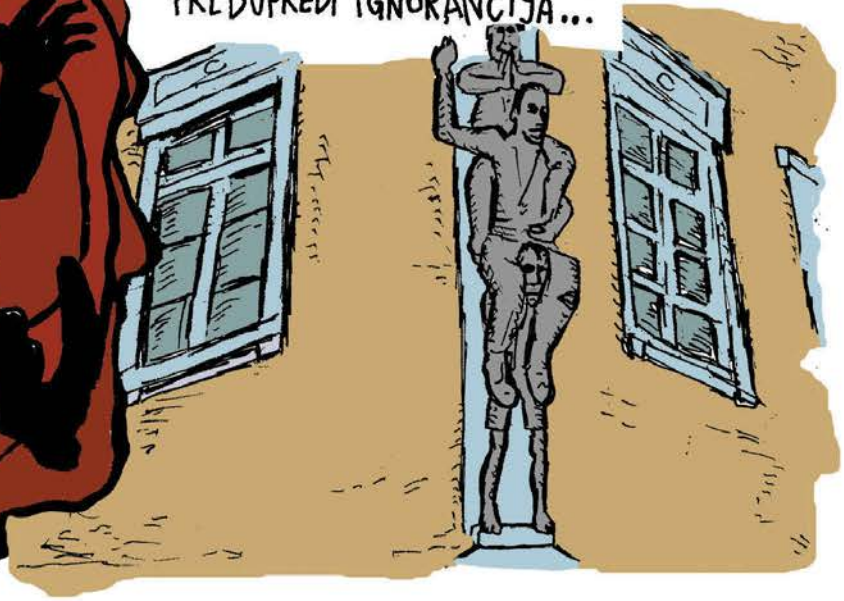
ZAINTERESOVALO ME JE KAD SAM U RAVENSBURGU UGLEDAO BAR NAZVAN "WILDER MANN" (DIVLJI ČOVEK). OSIM ŠTO MI SE ČINILO DA JE TO MESTO KOJEM BIH MOGAO DA PRIPADAM, PODSETILO ME JE NA VEKOVIMA STARU NARODNU LEGENDU O DIVLJIM LJUDIMA, RAŠIRENU PO ZAPADNOJ I SEVERNOJ EVROPI... AMBLEMATSKA FIGURA DIVLJAKA SA TOLJAGOM U RUCI POSTOJI (BAR) OD SREDNJEG VEKA, I ISTOVREMENO JE ZASTRAŠUJUĆA I PRIVLAČNA...

PITANJE JE I DA LI USPEŠNIM DRUŠTVIMA ZAPRAVO NEDOSTAJE NEKAKVA INJEKCIJA ADRENALINA? BAŠ U VREME MOG BORAVKA, NOVINE SU IZVEŠTAVALE O PAR SLUČAJEVA "ZLIH KLOUNOVA", U KOJIMA LJUDI OBUČENI KAO KLOVNOVI NASTUPAJU NEPRIJATELJSKI PLAŠEĆI PROLAZNIKE... TO JE TREND PRE PAR GODINA NASTAO U S.A.D, KOJI JE, ETO, STIGAO I DO OBLASTI **BADEN-WÜNTERBERG**, ČAK I AKO SU TO SAMO MARGINALNI INCIDENTI U MANJIM MESTIMA...

RAZVIJENE EKONOMIJE GRADOVA KAO ŠTO JE RAVENSBURG SU JOŠ U 19. VEKU PRIVLAČILE SEZONSKE RADNIKE IZ SIROMAŠNIH PORODICA, ŠVAJCARSKIH I AUSTRIJSKIH. SPOMENIK, PODIGNUT 2002. GOD. U JEDNOJ OD GLAVNIH ULICA, PREDSTAVLJA DETE KOJE NA SVOJIM LEĐIMA NOSI LOKALNE SELJANE. UPRAVO U BLIZINI SE NALAZILA PIJAĆA GDE JE POD ROBOVSKIM USLOVIMA IZNAJMLJIVAN RAD DECE, I INAČE ISCRPLJENE POŠTO SU TU STIZALA PREPEŠAČIVŠI ALPE! IPAK, IMPRESIONIRA NASTOJANJE DA SE O TRAUMATIČNOJ PROŠLOSTI GOVORI, I DA SE TAKO POKUŠA DA PREDUPREDI IGNORANCIJA...

Koze

"Ti si još jedna od onih što hoće da batale karijeru i gaje koze?" Pa, jesam, i uopšte mi ne smeta da me pakuju u stereotip o "gradskoj ženi koja hoće koze". Smeta mi kad me pitaju: "Znaš li ti šta je koza i koliko posla ima oko nje?" Znam, rođaci, i više nego vi. Ja, na primer, znam da kozje vime treba redovno da se brije i da ne morate da ga perete sapunom i vodom (i potencijalno zagadite mleko), zato što postoje specijalne vlažne maramice baš za čišćenje kozjeg vimena. I kako to misle "koza"? Pa niko normalan ne drži samo jednu kozu. Koze su društvene i pate kad su same, dakle, treba nabaviti bar dve koze.

Ujna moje majke imala je koze za koje su svi pričali da su jako glupe. Mogle su komotno da umru od gladi kad ih ova izvede da brste. Te koze su, u stvari, samo oponašale svoju gazdaricu. Ako ona sedne, one legnu oko nje i ne pada im na pamet da jedu. Morala je da hoda, da bi koze uopšte brstile. Meni je to dokaz izuzetne pameti koza. Nije lako naučiti životinju da vas oponaša, a i inače, svaka vrsta dresure mi deluje surovo. Kozu ne moraš da dresiraš, samo te gleda i ponavlja šta radiš. Na jednom stočarskom sajtu sam čak našla da pred kozama ni slučajno ne smeš da otvaraš kapiju, jer će provaliti kako se to radi i počeće da izlaze same, a to nije dobro ni za koze ni za tebe.

Jednom sam držala u rukama jare staro dva dana. Kad ga je mama koza ojarila, bilo je mnogo hladno u selu, pa ga je moja komšinica donela u stan da se ne smrzne. Jarići baš vole da se maze. A znate kako koze vole da se veru? E, pa i jarići to rade, samo ne mogu da dosegnu visine na koje se pentraju odrasle koze. Zato je prizor ponosnog jareta koje se popelo na tabure jedan od najlepših koje sam u životu videla.

Jednom sam u daljini čula nešto što je najviše ličilo na plač bebe. Objasnili su mi da neko kolje jare. Jare zna da će biti zaklano i plače. Zato će moje koze služiti isključivo za mleko i pravljenje sira. "Znaš li ti koliko malo mleka daje koza?" Znam! Zato i mislim da mi trebaju dve, da bih mogla da nakupim desetak litara za dan i po ili dva. To je dovoljno za početak. To jest, za sir, a kozji sir je divan i praviću ga na razne načine: sa začinskim biljem, u ulju, mek, polutvrd, grilovaću ga i ljudi će dolaziti da ga jedemo sa džemom od smokava.

U stvari, nisam "još jedna što hoće da gaji koze", jer neću samo koze, neophodna mi je i smokva za ovu idealnu budućnost koju sam sebi zamislila. Pošto sam detaljno proučila sve portale i literaturu o kozama, izabrala sam i rasu. Moje koze će biti padajuće koze! To su one što padnu u nesvest kad se uplaše ili kad se mnogo obraduju. Mišići im se ukoče, skljokaju se na zemlju, pa se dignu posle desetak sekundi i nastave dalje. Ovo su, inače, male koze, manje od svih drugih rasa. Dakle, male su, padaju u nesvest kad se uplaše, a plaše se skoro svega, ali se uvek dignu kao da ništa nije bilo. Padajuće koze su idealna rasa za mene jer su skroz kao ja.

Pa dobro, luda ženo, reći će neko, da li stvarno veruješ da su ti za sreću dovoljne dve koze i smokva? Da me se manete sa tom srećom kao imperativom u životu. To je potpuno neuhvatljiva kategorija i ne zavisi mnogo od onoga što radite, nego od nivoa serotonina i dopamina u organizmu. Jako mi je drago što Amerikanci imaju u svom ustavu propisano pravo na sreću, ali samo pravo – nema obaveze da budete srećni. Mada, kad vidim silne lajf-koučeve, knjige samopomoći i svu tu buku oko sreće, ne bi me iznenadilo da uskoro stigne neka globalna naredba po kojoj svi moramo da budemo srećni. Šta god to značilo.

Dakle, ne tražim sreću. Ono što tražim je – mir. Kućerak i dvorište, smokva i moje dve koze (i četvore oči da mi koze ne bi obrstile smokvu). To je ono što želim da imam. Spisak onoga što želim da nemam je mnogo duži, ali najbitnije stavke su: mobilni telefon koji stalno zvoni i mejl na koji stalno stižu poruke od "presudne važnosti". Ne maštam ja o životu u divljini i potpunoj izolaciji. Maštam o mirnom, statičnom životu, o rutini i svakodnevnim ritualima, kao što su vođenje koza da brste, jutarnja i večernja muža. I da, maštam o heklanim zavesama, teglama sa džemom i prijateljima koji dolaze da bi i oni okusili malo tog mira. Pod uslovom da ne prepadaju namerno moje padajuće koze! Ako usput dođe i sreća, pa – sigurno se neću buniti. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

NOVA SEZONA "ZUMIRANJA"

POLITIČKA EMISIJA U PRODUKCIJI NEDELJNIKA VREME

ZUMIRANJE

VREME

GLEDAJTE NA:

- WWW.VREME.COM
- TV ŠABAC
- TV FORUM PRIJEPOLJE
- KRALJEVAČKA TELEVIZIJA KATV
- TV VALJEVO PLUS

5 GODINA SERVICE INCLUSIVE

Zadovoljstvo u vožnji

NOVI BMW SERIJE 5.

BUSINESS ATHLETE.

BMW Service Inclusive podrazumeva 5 godina ili pređenih 100.000 km besplatnog redovnog održavanja, a prema uslovima koji su propisani od strane proizvođača.
Zakažite test vožnju na www.bmw.rs

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec